Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT | פרייז 30 גראשען | היינט 24 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 129 | Łódź, Piątek, 3 czerwca 1932 r. | צענטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, כ״ח אייר תרצ״ב | № 129

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

„העלענאוו״ ספארט-פלאץ

ארבעטער-געזעלשאפט פאר פיזישער דערציונג „מארגנשטערן״ אין פוילן, אפטיילונג אין לאדזש.

מארגן, שבת, דעם 4 יוני, 4 א זייגער נאכמ. קומט פאר אויפן ספארט-פלאץ „העלענאוו״

דער גראנדיעזער זומער-טורן-פעסט פון „מארגנשטערן״

אין פראגראם: אויפמארש פון 300 ספארטלער! מאסן-איבונגען, רעפרעזענטאנץ-איבונגען פון מוסטער-גרופן (מענער און פרויען), איבונגען אויף מכשירים, איבונגען מיט שטאבן אויף ראווערן אין פולן גאנג, ספארט-טעניס! בעוועגליכע מאסן-פיראמידן! ספעציעלע פארביקע קאסטיומען! די איבונגען וועלן אנגעפירט דורך דער אינסטרוקטארן-קאמיסיע ביים לאדזשער „מארגנשטערן״. ארקעסטער פון „קולטור-ליגע״ אונטער דער לייטונג פון ה׳ זילבערבערג. ●●●●●● 2,30 נאכמיטאג א דורכמארש פון די ספארטלער אין ספארט-קאסטיומען פון קלוב-לאקאל, בזשעזשינער 23 דורך די גאסן: בזשעזשינער, נאוואמיעסקע, פרייהייט-פלאץ, פאמארסקע, אנשטאטס אויפן ספארט-פלאץ „העלענאוו״. ●●●●●● בילעטן פון 50 גראשן אן ●●●●●●●●●●●●●●●● צו באקומען אין לאקאל פון „מארגנשטערן״ בזשעזשינער 23, אין ארבעטער-ווינקל פאלודניאווע 20, אין טאג פון פעסט ביי דער קאסע. ●●●●●●●●●●●●●●●●

שטאט-זאל, פאמארסקא 16

היינט, פרייטאג
דעם 3-טען יוני ד. י. 9 אווענד

מרים ארלעסקא
● אווענד ●

מוזיק און ביים קלאוויר: הענעך קאן.
איינפירווארט: מ. מזאה.

אין פראגראם: דראמאטישע פארטרעטען, הומאר, טאנץ און ליד

בילעטן אין קאפע „אסטאריא״, פיעטריקאווער 27 אווענדס אין שטאט-זאל.

זאל פילהארמאניע נארוטאוויטשא 20.

ברוך הבא ר׳ גרשון סיראטא איז שוין דא!

מארגען, שבת, פ׳ במדבר שמברכים החודש סיון, 4 יוני 1932, וועט דאווענען פרייטאג צונאכט 8 א זייגער אווענד קבלת שבת, צומארגענס 9.30 פריה

דער וועלט-בארימטער אויבער-קאנטאר ר׳

גרשון סיראטא

פאר זיין אפרייזע נאך וויד-אמעריקא (ענגאזשמענט) אויף ימים הנוראים האט בטוליגט צו קומען נאך לאדז אויף שבת מברכים החודש סיון 4 יוני 1932. די מתפללים פון פילהארמאניע וועלן האבן דעם גרעסטען נענוס און עונג-שבת צו הערן דעם גרויסען יודישען קינסטלער, דעם וועלט-בארימטען העלדען-טענאר. דאס מאל וועט דער וועלט-בארימטער אויבערקאנטאר ר׳ גרשון סיראטא אי-בערראשען דעם עולם מיט זיינע מתיקות׳דיגע הערציגע תפילות, מיט זיין וואונדערליכען ספירה-ציילען.

אונ׳ם דאווענען באטייליגט זיך דער לאד-זער פראפעסיאנעלער גמש-איינשטודירטער כאר אונטער דער לייטונג פון דעם וועלכער וועט אויספירען די שענסטע קאמפאזיציעס פון זיין רעפערטואר. יונגען טאלאנטפולען דירעגענט הערץ רובין

איינטריטס-קארטען זענען ערמעסיגט פון 1 זל. ביז 2 זל.

צו באקומען: און קאסע פון פילהארמאניע נארוטאוויטשא 20, ביי ה׳ ישראל זעלמאנאוויטש עקע פיעטרי-קאווער און פאלודניאווא (קאנדיטאריי), ביי ה׳ ישראל ווייסבערג נאוואמיעסקא 30 (קאנדיטאריי).

פאר פרויען באזונדער רעזערווירטע פלעצער.

באמערקונג: די ארדנונג וועט ווערן שטרענג אפגעהיטען און קיינער וועט אהן קיין בילעטן נישט אריינגעלאזט ווערן. באזארגט זיך מיט בילעטן, ווייל ס׳איז נאך דא א קליינע צאהל.

טעאטער פאפולארני
גייער׳ס ראיאן פיעטריקאווער 295.

מארגען, שבת, ד. 4 יוני פונקט 4 נאכמ. ארדענט איין דאס קינדער-היים, סוואלסקא 11

א פייערליכע קינדער-פארשטעלונג א. נ.

פריהלינג-יום-טוב

אין פראגראם: I טייל: 1) דערעפנונג, 2) אויפמארש פון די קינדער, 3) קלאפ-ארקעסטער (אויסגעפיהרט דורך די קינדער פון קינדער-היים), 4) פריהלינג – ריטמישער טאנץ (אויסג. דורך די קינדער פון קינדער-היים), 5) מאטראזען-טאנץ (אויסג. דורך די קינדער פון דער מיכאלעוויטש-שול. II טייל: 1) קינדערשע חכמה (אויסג. דורך די קינדער פון קינדער-היים.
2) כ׳בין א גוטער מוזיקאנט (אויסגעפיהרט דורך די קינדער פון קינדער-היים,
3) קינדער-ארקעסטער
בילעטן אין פרייז פון 30 גר. ביז 1 זל. ביי דער קאסע פון טעאטער.

3503

צו אלע איינוואוינער פון גייער׳ס ראיאן!

ווילט איהר א הנאה האבען פאר אייער געלד, קויפט נאר גוטע סחורה, און דאס קענט איהר בעקומען נאר אין מיין עלעגאנטען גאלאנטעריע-געשעפט, וואו איהר בעקומט דעם רייכסטען אויסוואהל פון די נייעסטע און מאדערנסטע מוסטערן

קראוואטען

העמדער, קרעגען און פערשיד. גאלאנטעריע-ווארען

ערמעסיגטע פרייזען!

S. KLIGER

איך עמפפעהל זיך דער געעהרטער קונדשאפט מיט אכטונג

1 נאפיורקאווסקא 1

ביליג

אונגארישער טרויבן-ווייַן

האלב געצערט און געצערט	זיסער
א ליטער 5 זלאטעס	א ליטער 6 זלאטעס
א ½ ליטער 3 „	א ½ ליטער 3.50 „

כדי צו ערמעגליכען דעם קאנסומענט אין דער קריזיס-צייט צו טרינקען עכטען אונגא-רישען טרויבען-וויין גיב איך ארויס

א נייע סארט וויין נומער 49

מיט די פרייזען אויף דער פלאש.

פאדערט איבעראל און איבערצייגט אייך אין דער ערשטקל. קוואליטעט

SKŁAD WIN i MIODU מיט אכטונג

A. LIBERMAN

Warszawa, Franciszkańska 19

tel. 11-49-74

פאר געלד,
ביזשוטעריע און לאמבארד-קוויטעס צאהלט די העכסטע פרייזן

איזידאר פיאלקא
פיעטריקאווער 7. 3320

עכער

אויף דער מאשין ווערען אויסגענייט
שרודמיעסקא 8.

עקספעדיציאנס-הויז

ר. סאבאל

פיעטריקאווער 6, טעל. 153-96

אפטיילונגען: ווארשא, וולארזשי-מיערזש, הרובעשאוו און כעלם.

מאכט בעקאנט, דאס פון 1-טען יוני ביז׳ן 1-טען יולי ווערען אלע סחורה אנגענומען דורך פאלודניאווא 4.

„בית היתומים״, זגערזשער 40.

זונטאג, ד. 5. יוני ד. י. 6 אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל

א גרויסע פערזאמלונג

געווידמעט דעם

אפצייכנונגס-טאג

וואס קומט פאר מאנטאג, ד. 6. יוני ד. י. לטובת דעם בית-היתומים.

אין צוזאמענהאנג מיט׳ן אויבענדערמאהנטען האבען מיר דערמיט דעם כבוד איינצולאדען אלע אוגזערע ג׳ מיטגלידער און סימפאטיקער און בעטען צאהלרייך צו ערשיינען.

3547

מיר האפען, אז יעדער איינער אין היינטיגען קריטישען מאמענט וועט געדענקען אין זיין חוב לגבי דעם יתום און קומען צו דער זיצונג, כדי אנ-טיילצונעהמען אין אפצייכנונגס-טאג.

די פערוואלטונג.

הײנט, מארגעז און איבערמארגעז באר 3 גאסטשפילען אין „SCALA" 8 אווענד און 10 אווענד, פון די פערא־ניגטע אנסאמבלען פון די נעוו. ארטיסטען פון „Morskie Oko" i „Wesoły Wieczór"

Alesso Bukojemska, Gabriellia Niemirzanka, Duet Ney, Macherski, Olsza Walter אין דער שפיץ פון אנסאמבל. פרייזען פון די בילעטען פון 1 ביז 4 זל.

אכטונג!

די בעוואוסטע און לאנג־עקזיסטירענדע פירמע

J. Futerman

Łódź, PIOTRKOWSKA 54, tel. 106-54

עמפפעהלט דער געעהרטער קונדשאפט צו די פארשטעהענדע ימים־טובים א זעהר רייכען אויסוואהל פון אלעראַרט מאָדערנסטע לעצטע נייהייטען פון:

דיוואנעם / כאדליקעס / נארזשוטען / טיש־בעט־דעקען / גארדינען שטארען / פארטיערען / מעבעל־איבערצוג / פערשידענע דעקא־ראציאנס־שטאפען / קאצען / רייזע־פלעדען / צעראטען און לינאלעאומס

צו זעהר ערנידריגטע פרייזען און רעיעלע בעהאנדלונג.

בעמ.: גענעראל־פערטרעטונג פון די בעוואוסטע אריגינעלע גליניאנער האנד־אר־בייט־קילימעס ווי אויך פון די 1־טע שלעזישע האנדטעפיכער־קניפפעריי אין ביליק

54 — הורט! דעטייל! — 54

ASEKURACJA ■ פערזיכערונגען

פון פאבריסען געגען פייער. אלער ארט סחורה־לאגערן געגען פייער און גנבה.

וואוינונגען געגען פייער און גנבה

ווי אויך טראנספארט־פערזיכערונגען פיהרט אויס רעיעל און פינקטליך אויף גינסטיגע בעדינגונגען

מרדכי חיים רומקאווסקי

קילינסקיעגא 105, טעל. 112-50.

2661

דאנקזאגונג.

דעומיט דריקען מיר אויס אונזער איניגסטען דאנק דעם ה' אדוואקאט קורצינסקי, נארוטאוויטש 45 פאר זיינע פינקטליכע דורכפיהרונג פון אלע פארמאליטעטען. 2527

גלייכצייטיג דאנקען מיר גאנץ בעזונדער דעם אדוו. אפליקאנט ה' אספים פאר זיינע מיהזאמע בעמיהונגען ביים גרינדען דעם פאראיין.

די פערוואלטונג פון פערמיטלער־פערבאנד אין לאדז.

Mydło

3

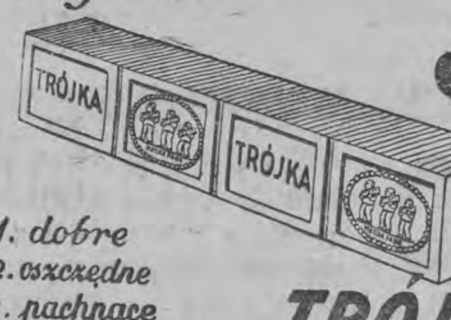

1. dobre
2. oszczędne
3. pachnące

TRÓJKA

Genia Krausówna
Mietek Frogiel
ZARĘCZENI

Łódź, w maju 1932.

Z intencji zaręczyn
p. **GUCI KRASÓWNY**
z p. **MIETKIEM FROGLEM**
składa serdeczne życzenia

3518 **Rodzina Frogel**

א הארציגען מזל טוב ווינש איך דער פאמיליע פראגעל צו דער פערלאבונג פון זייער ליבען זוהן ה' מיעטעק מיט פרל' גניא קראוס און איך ווינש זיי א גליקליכע צוקונפט.

צייטונגס־פערשפרייטער
עקיבה גאלדבלום

עכטען גוטען און כשר'ן

ווײן

צו די ביליגסטע פרייזען

צו 65 און 75 גראשען פאר א 1/4 ליטער

צו בעקומען ביי דער לאנג־יעהריגער בעוואוסטער פירמע

„בארווין"

אינה.: מענדיל בארנשטיין, לאדז
נאוואמיעסקא 30, טעל. 210-58

מז"ט לך חברנו הלל פייביש לארושך עם העלמה שרה שפירה תחי' נא נימי־הלב שבהן נקשרת עם בחירתך לקשר נפשו התלכדות נשמתיה וחיים מלודיה ארוכה של אהבה הדדית אושר תמידי והפקת־רצון ותזכו לבנות את ביתכם ביוח תורה ועבורה בארץ משאת־נפשינו. חברי החלוץ המזרחי
משה ליפשיץ, אליעזר שטיין
אהרן ברודובסקי 3556

צו דער פערלאבונג פון אונזער ווי' פריינדין פרל.

רעגינע שווארצבערג
מיט ה' איזאק ראזענבערג

ווינשען מיר א הארציגען מזל־טוב און א גליקליכע צוקונפט. 3558

צלא און משה גאלדבערג.

די לייטונג

פון די

ערשטע ארטאדאקסישע לעהר־אנשטאלטן

„דרכי נעם"

פון גרשון אלי' ליסס

אין לאדז

ערשטער „דרכי־נעם" קילינסקי 50 טעל. 215-26
צווייטער „דרכי־נעם" אל. 1 מאי 20 טעל. 200 43

מאכט בעקאנט, אז עס ווערען אנגענומען איינשריי־בונגען פון תלמידים אין אונזערע פערגרעסערטע

לעהר־אנשטאלטען און גן־ילדים'ס

עס ווערט יעצט אויך פערגרעסערט און פערברײ־טערט די

מתיבתא לתלמוד והוראה

ביי דער מיטווירקונג פון בעוואוסטע בעלי־הוראה. גלייכצייטיג זענען מיר מודיע, אז די

8־קל. גימנאזיאל־קורסען

קאנצענטרירט דורכ'ן קוראטאריום ווערען איצט פער־גרעסערט און לויט'ן נייעם שול־אוסטאוו וועלען זיין טעטיג די גימנאזיאל־קלאסן III, IV, V, VI און VII אונטער דער לייטונג און ביי דער מיטארבייט פון בעקאנטע גימנאזיאל־פראפעסארען. אויך מאכען מיר בעקאנט, אז דער

פענסיאן

פאר תלמידים פון דער פרעמד ווערט רעארגאניזירט און וועט זיין אין א ספעציעלען לאקאל אונטער דער לייטונג פון אנ'אנגאזשירטען פאכמאן־ספעציאליסט.

בעמערקונג

מיט גרויס פרייד זענען מיר מודיע די ג' עלטערן, אז צום נייעם שול־יאהר ווערען די מתיבתא לתלמוד והוראה און די 8־קלאסיגע גימנאזיאל־קורסען איבער געטראגען אין א ניי ספעציעל איינגעריכטעטע לאקאל־איינשרייבונגען ווערען אנגענומען טעג־ליך פון 9—1 און 4—7 נאכמ. און אויך די 8־קל. גימנאזיאל־קורסען טעגליך פון 4—8 אווענד.

די עקזאמענס הויבען זיך אן כ"ג אייר (29 מאי)

די לייטונג.

די בעוואוסטע פריוואטע שולע

פון ב. האמער פילסודסקיעגא 45

מאכט בעקאנט די ג' עלטערן, אז צום שול־יאהר 1932/33 איז ערעפענט געווארען א 6־טע קלאס.

דאס פראגראם פון דער שולע נעמט ארום א חוץ די אלגע־מיינע למודים אויך די העבראעישע שפראך, תלמוד, תנ"ך, חומש אין ברייטען פארנעהם. די קינדער בעקומען א זארגפעלטיגע צו־גרייטונג אין יודישען גימנאזיום, זאווי אין אנדערע מיטעל־שולען.

די איינשרייבונגען פון נייע שילערס אין אלע קלאסען ווערען אנגענומען טעגליך אי. קאנצעלאריע פון דער שולע פון 10–2 נאכמ. און פון 3–6 נאכמ.

בעמערקונג: דער לאקאל איז פערגרעסערט און גענצליך רע־מאנטירט. פאר קינדער פון 3 ביז 6 יאהר איז פאראן א טאגעס־פערבערייטונג. 3485 די דירעקציע

כשר! וויכטיג! כשר

נייעס צום זומער־סעזאן!

וווילט איהר זיין געזונד?
ווילט איהר עסען געשמאקע און פרישע מיטאגען, פריהשטיקען און אווענדברויטען?

קומט אלע ווי איינער נור אין דעם גוט־בעקאנטען, היגיענישען, כשר'ן

באר „בריסטאל"

4 פאלודניאווא 4

טעל. 151-74

וואו איהר בעקומט צו יעדער צייט די בעסטע

מיטאגען פון 50 גר. און מיט געפלי־געל

און פער־שידענע אווענדברויטען

פון 90 גר. או.

פריהשטיקען צו בעקומען פון 7 פריה אן קומט און איבערצייגט אייך! געבעקס פריי! ◆◆ סאלידע בעדינונג! כ'שיק אפ מיטאגען צו הויזע אהן עקסטרא קאסטען.

7 קל. שולע מיט גן־ילדים

(z pr. szk. państw.)

פון ש. שולדענריין פאלודניאווא 29

איינשרייבונגען פון נייע שילער אין אלע קלאסען, טעגליך פון 9 ביז 2 און פון 4 ביז 6 נאכמיטאג.

די עקזאמענט האבען זיך אנגעהויבען כ"ג אייר (29 מאי) 8 א זייגער פריה. 3514

אין דער אנפאנגס־קלאס ווערן אנגענומען שילער פון 5 און א האלב יאהר און ווייטער.

די לייטונג.

אפצוגעבען!

3 שטובען מיט א קוך

מיט אלע בעקוועמליכקייטען אין צענטרום שטאט 2 שטאק אויף זעהר גוטע בעדינגונגען צו ערפאהרען אין אדמיניסטר. פון דער צייטונג.

א וואוינונג

פון 3 צימער און קוך

אפצוגעבען.

געוואויר ווערען אין דער אדמיניסטראציע „נייער פאלקסבלאט". 3498

הננו משתתפים בצערם הגדול של תלמידינו וחברנו

יעקב ושלמה אלעזר נ"י אבערציגער

על האסון הנורה שקרה להם במות עליהם אביהם

משה נ"ע

בתורה ובמעשים טובים ימצאו להם נחומים.

המורים ותלמידי מחלקות ג' ד' ה' ו' בית הספר של מר ש. שולדענריין, פאלודניאווא 29. 3575

פונאנדערלאזען דעם רײכסטאג

הינדענבורג האט שוין צוגעגרײט וועגן דעם א פעראָרדנונג

די נײע דײטשע רעגירונג אינגאנצען פערטיג

ס'פעהלען מיניסטאָרען!

בערלין, 2. (ספ. טעל.)

צו קאָמפּלעטירען פאַר פאַפּענס רעגירונג פעלט נאָך 4 מיניסטאָרען, ס'איז זיכער אַז דעם אמט פון אויסערן-מיניסטעריום וועט איבערנעהמען דער אַמ-באַסאַדאָר אין לאָנדאָן פאָן נײראַט. די גרעסטע שטערונג איז מיט דער טעקע פון פינאַנץ-מיניסטער, עטליכע קאַנדידאַטען צו וועלכע מ'האט זיך געווענדעט האָבען אָפּגעזאָגט.

בערלין, 2. (ספ. טעל.)

דער אַמעריקאַנער אַמבאַסאַדאָר אין בערלין געפינט זיך אין אַ גרויסער פערלעגענהייט, ווײל ער פערשטייט גאָרנישט ווי אַזוי ס'וועלען קענען זײן זײנע בעציהונגען צו פאָן פאַפּען צוליב דעם לעצ-טענס טעטיגקײט בעת דער מלחמה אין אַמעריקא.

ברינינג נישט געוואָלט רעדען מיט פאַפּענען!

בערלין, 2. (ספ. טעל.)

אַ גײסטען אײנדרוק האט געמאַכט אין די פאָ-ליטישע קרײזען די ידיעה, אַז דער געוו. קאַנצלער ברינינג האט נישט געוואָלט אויפנעהמען דעם נײ-בעשטימטען קאַנצלער פאָן פאַפּען. אַנשטאָט ברי-נינג'ן האט מיט'ן נײעם קאַנצלער קאָנפערירט דער ווירצע-מיניסטער פאָן פאַנדער.

דער רײכסטאג וועט פונאַנדערגעלאזט ווערען

בערלין, 2. (ספ. טעל.)

הײנט אינדערפריה האבען זיך אין בערלין פערשפרײט קלאַנגען, אַז דער פרעזידענט הינדענ-בורג וועט איבערשיקען דעם פרעזידענט פון רײכס-טאַג, לעבע, אַ פעראָרדנונג וועגען פונאַנדערלאָזען דעם דײטשען רײכסטאַג, דאָס וואָלט געווען נישט אין הסכם מיט די אָנגענומענע טראַדיציעס לויט וועל-כע דער פרעזידענט לאָזט פונאַנדער דעם רײכסטאַג לויט'ן פאָרשלאַג פון דער רעגירונג.

די דאָזיגע ידיעה איז אין די נאָכמיטאָג-שעה'ן בעשטעטיגט געוואָרען דורך די „רײטער"-אַגענטור.

פאַפּען א געגנער פון דײטש-סאָוועטישען אפמאך

מאָסקווע, 2. (ספ. טעל.)

שרײבענדיג וועגען די געשעהעניש אין דײטש-לאַנד, שרײבט די סאָוועטישע „איזוועסטיאַ" אַז פאָן פאַפּען איז אַ גרויסער געגנער פון ראַפּאַלאַ-טראַקטאַט און איז אַן אָנהענגער פון אַ דײטש-פראַנ-צויזיש-פוילישען בונד געגען די סאָוועטען.

די סאָציאַליסטען וועלען פיהרען א שארפע אפאזיציע

בערלין, 2. (ספ. טעל.)

די סאָציאַל-דעמאָקראַטען האָבען אָנגעזאָגט אַ זעהר שאַרפע אָפּאָזיציע דער נײער רעגירונג. אויך די צענטער-פאַרטײ פון וועלכען פאָן פאַפּען איז אַ מיטגליד האט אָנגענומען אַ זעהר שאַרפע רעזאָלוציע געגען דער נײער רעגירונג.

בערלין, 2. (ספ. טעל.)

הײנט נאָכמיטאָג איז קאָמפּלעטירט געוואָרען די נײע רעגירונג. אַלס פינאַנץ-מיניסטער איז נאָ-מינירט געוואָרען גראַף שווערינג פאָן קראָסיג.

פאָן פאַפּען האט אויפגענומען די פרעסע און ערקלערט אַז ער וועט פיהרען דיזעלבע אויסערן-פּאָליטיק וואָס ביז-איצט.

Czy piłeś już

rum-bę

i Perłę Leśna ?

z lodu

די גאנצע פרײסישע רעגירונג ווערט אנגעקלאגט איז מלוכה-טריבונאל

בערלין, 2. (ספ. טעל.)

אויף דער זיצונג פון פרײסישען סײם האָבען די קאָמוניסטען אַרײנגעטראָגען אַ פאָרשלאַג, וועל-כער איז אָנגענומען געוואָרען, אַז בראַונס רעגי-רונג זאָל אָפּגעבען אַ בעריכט פאַר'ן סײם, סאיז ערקלערט געוואָרען אַ הפסקה. אָבער קײן אײן מי-ניסטער איז נישט געקומען אין סײם אַרײן, צוליב דעם האָבען די קאָמוניסטען צוזאַמען מיט די היט-לעראָווצעס אָנגענומען אַ פאָרשלאַג צו שטעלען די גאַנצע רעגירונג פאַר'ן מלוכה-טריבונאַל.

יודישער פליהער הויזנער פליהט ווידער פון ניו-יארק קיין ווארשא

ניו-יאָרק, 2 (ספ. טעל.) דער יודיש-פוילישער פליהער סטאַנלײ הויזנער, וועלכער האט געמוזט איבעררײסען זײן פליה איבער אײראָפּא, וועט מאָרגען 6 אין אָוונד ווידער ארויספליהען פון ניו-יאָרק קײן וואַרשאָ.

וויכטיג פאַר שטריקערס און שטרומף-פאַבריקאַנטען!

דאָס לאַנג-עקזיסטירענדע געשעפט פון

י. ליבערמאַן

פערטרעטער אויף פוילן פון דער וועלט-בעקאַנטער פירמע

Nadelfabriken Ernst Beckert

Com. Ges. Chemnitz

האט צו דער בעקוועמליכקײט פון דער קונדשאַפט געעפענט אַ פיליאַלע פאַר דעטײל-פערקויף פון נאָדלען און מאַשינען-טײלען

אויף פילסודסקי-גאַס 32 (ווסכאָדניאַ)

DOKTOR

H. WOŁKOWYSKI

צעגעלניאַנאַ 4, טעל. 216-90

ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט- און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער-שוואַכע. אַלע אַרט אַנאַליזען, עלעקטראָטעראַפּיע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען.

נעמט אָן פון 8–2 און 5–9 אָוונד.

בעזונדער וואַרטע-צימער פאַר פרויען.

כעמיש-באַקטעריאָלאָגישע לאַבאָראַטאָריע פון מאַגיסטער

נ. שאַץ

פּיעטריקאָווער 37

פראָנט, 2 שטאָק.

אַנאַליזען פון קאַל, אורין בלוט, אויך אנד.

מעסיגע פרײזען.

Doktór

Łagunowski

Piotrkowska 70

i róg Traugutta

Tel. 181-83.

choróby skórne, weneryczne i moczopłciowe

(Naświetlania promieniami Roentgena)

Przyjmuje od 8³⁰ do 9½ rano, od 1-ej do 2³⁰ pp od 6 do 8³⁰ w., w niedzielę i święta od 10 r. do 1-ej p. p.

קויפט נור פון די 1-טע קוועלע

גרויסער אויסוואַהל

שפּאַציר-וואַגענס

אײזערנע - ניקעל-

בעטען

מאַטראַצען

„Patent" ספרענזינאַווע

ווילשמאַטשקעס אַמעריקאַנער

צו בעקומען אין פאַבריקס-לאַגער

„DOBROPOL", Łódź

Piotrkowska 73 (אין הויף)

Lekarz-Dentysta

H. EICHER

przeprowadził się

na ul PIOTRKOWSKĄ 24, tel. 127-82

די עלעגאַנטסטע

דאַמען-טאַשען

וואַליזען

און פערשידענע סאָרטען

צו די ביליגסטע פרײזען בעקומט מען נור בײ די בעקאַנטע פירמע

L. Herszfinger

לאָדז, פּילסודסקיעגאָ 44

געדענקט די אַדרעס! רעעלע בעהאַנדלונג!

אכטונג, סוחרים פון שטובען-לאַמפּען!

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט מאַך איך בעקאַנט, אַז די לאַנגיעהריגע בעוואוסטע פירמע

אמאַטאַרשטייך

האט געעפענט אַ פאַבריק פון פערשידענע שטובען-לאַמפּען, קאַסעס פילצענע ווי אויך לעדערנע. פאַר דויערהאַפטיגקײט פון די לאַמפּען ווערט גאַראַנטירט. רעעלע בעהאַנדלונג. קאָנקורענץ-פרײזען. פאַר פראָווינץ-סוחרים גרויסער ראַבאַט. הערט און דערצײלט!

מיט אכטונג ח. אמאַטאַרשטייך

9 דרעוונאָווסקאַ (פוילישע-גאַס) 9 אין טויער 3548

געדענקט די אַדרעס!

מאַשין-מצות

ווערט געבאַקען אַלע טאָג פרישע און דינע, ווי אויך מצה-מעהל, אײער-פערפעל און סובאַרקעס לויט קאַרלסבאַדער סיסטעם

מיר עמפּפעהלען צו יעדער צײט אונזערע גוט-בע-קאַנטע און פרישע געבעקסען פון אונזער איבעראַל-בעוואוסטער צוקערניע

ב. ווײנבערג

38 פּיעטריקאָווער 38

:— טעל. 143-82 —:

ס'ווערען אַרויסגעגעבען טעגליך יאַרסקע מיטאָגען, פריהשטיקען און אָווענד-ברויטען.

אכטונג, לעטניקעס!

דער עלטסטער און איבעראַל-בעוואוסטער כשר'ער רעסטאָראַן פון

ה. י. קארא זאַוואַדזקאַ 4

עמפּפעהלט צום איצטיגען זומער-סעזאָן איהרע גוט-בעקאַנטע, געזונדע און געשמאַקע

מיטאָגען פון 50 גר. אָן

ערשטקלאַסיגע בעדינונג!

Dr. E. Gutman

קינדער-קראַנקהייטען

גדאַנסקאַ 26, טעל. 173-00

אָרדינירט טעגליך אין לאָדז פון 9–11 פאַרמיטאָג און אויך ווישניאָוואַ-גוראַ

ווילאַ ראַגאָווסקי טעגליך פון 4.30 ביז 7 אָווענד.

Dr. Z. Rakowski

ספּעציאַליסט פאַר אויערן-, נאָז-, האַלז- און לונגען-קראַנקהייטען

11-טען ליסטאָפּאַד 9

(קאָנסטאַנטינער), טעלעפאָן 127-81

שפּרעכשטונדען פון 10—12 און 5—7, נעהמט אויך אָן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10—12.

רעשטען

לאָדז, נאַוואָמיעסקאַ 5

פראָנט, 2-טער שטאָק

פערשידענע קאַמגאַרנס, ביליצער, טאַמאַשאָווער און לאָדזער אויף אַנציגער און פאַלטענס

ווי אויך די מאָדערנסטע דאַמען-שטאָפען אויף פאַלטנס און קאָסטיומען

מיט 30% ביליגער

קומט און איבערצײגט אײך, בײ

SZCZĘSLIWY

געדענקט נאָר

אין פראָנט, II שטאָק

לעטשניצע

פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען

17 זגיערזשער 17,

טעלעפאָן 116-33

ס'נעהמען אָן דאָקטוירים פון אַלע ספּעציאַליטעטען ד"ר גאָלדשטײן-פאָלאַק, ד"ר יוסטמאַן, ד"ר מ. קאַנטאָר, ד"ר ציענע, ד"ר ראַ-קאָווסקי, ד"ר ראָזענצווײג, ד"ר רוזשאַ-נער, ד"ר ווײנבערג, ד"ר סטופּעל. צאָהן-אַרצט גראָדזיענטשיק-קראַשיאָוואַ ווי אויך וויזיטען אין שטאָט.

רענטגען-בעשטראַלונגען, קוואַרץ, דיאַטערמיע עלעקטריזאַציע און ערצט. יכע אַנאַליזען.

Dr. med.

Józef Izykson

פּאָלודניאָווע 9, טעל. 210-75

אויערן, נאָז- און האַלז-קראַנקהייטען שטים און שפּראַך-שטערונגען 8117

עמפּפאַנגט פון 12–2 פאַרמ. און פון 5–7 נאָכמ.

האַנטווערקער-פאַרײן אין דער פוילישער רעפּובליק אָפּטײלונג איז לאָדז.

צו אלע מיטגלידער!

דערמיט זענען מיר אײך מודיע, אַז פון זונטאַג, דעם 5 יוני וועט זיך אונזער פאַראײן געפונען אויף

שענקעוויטשע 9

(פּעטריקאָווער 64) אײנגאַנג דורכ'ן גאָרטען לינקס. 3549 די פערוואַלטונג.

פּענסיאָנאַט פאַר קינדער

אין קאָלי

אין אַ שעהנער טרוקענער געגענד, אין דער ווילע פון ה' גאָלדבערג

צוזופאָהרען מיט'ן אַלעקסאַנדרער טראַמוואַי.

קינדער ווערען אָנגענומען פון 6 יאָהר אָן.

צו ערפאַהרען: אין דער שול-קאַנצעלאַריע פון ה' גאָלדבערג אל. 1-טער מאַי 23, און בײ ה' אָפּפּענהײם רזשגאָווסקאַ 1

עס ווערט געזוכט

אַן אינקאַסענט (קע)

צו מעלדען זיך אין קאַנצעלאַריע פון יתומים הויז וגערזשער 40, טעגליך פון 10—1 בײטאָג.

ווערקשטעל פון שירמס און שפּאַציר-שטעקענס

ס. פײגענבוים,

לאָדז, נאַרוטאָוויטשאַ 19

עמפּפעהלט אין אַ רײכען אויסוואַהל פון קאָלירטע דאַמען- און מענער-שירמס און שטעקנס צו קאָנקורענץ-פרײזען.

ווערט אָן אַלערלײ רעפּעראַטורען פון שירמס און שטעקנס

ד"ר ארלאזאראוו, פארבשטיין און ניימאן
אויף א פריהשטיק ביים הויך-קאמיסאר

ירושלים, 2. (יט"א טעלעגראפיש).
ד"ר ארלאזאראוו, פארבשטיין און עמנואל ניימאן זענען איינגעלאדען געווארען אויף א פריהשטיק צום הויך-קאמיסאר, וואו ס'זענען ארומגערעדט געווארען א גאנצע רייהע פאליטישע אנגעלעגענהייטען, צווישען אנדערע איז ארומגערעדט געווארען דער פרענטש-בעריכט, וועלכער הועט די קומענדיגע וואך איבערגעגעבען ווער'ען דער „אגענץ".
ניימאן האט פערלאזט ארץ-ישראל און פאהרט קיין ענגלאנד און פראנקרייך.

814 יודען אריינגעקומען קיין ארץ-ישראל
אין חודש אפריל — אויסגעוו. 33 יודען

ירושלים, 2. (יט"א טעלעגראפיש).
אין חודש אפריל זענען אריינגעקומען קיין ארץ-ישראל 814 יודען. דערונטער 563 טוריסטען, אויסגעוואנדערט אין דערזעלבער צייט האבען 33 יודען.

„באנק פאלסקי" פערקויפט נישט מעהר קיין דאלאר-באנקנאטען

ווארשא, 2. (טעלעפאניש).
„באנק פאלסקי" האט בעשלאסען נישט צו פערקויפען אויף דער בערזע קיין דאלאר-באנקנאטען, דאגעגען קויפט די באנק אזעלכע באנקנאטען אין יעדער צאהל.
די אויסגעקויפטע דאלאר-באנקנאטען שיקט די „באנק פאלסקי" קיין אמעריקע.

סעסיע פון אקציאנס-קאמיטעט און אדמ. ראט
וועט פארקומען אין ארץ-ישראל

ירושלים, 2. (יט"א טעלעגראפיש).
אונטערן פארזיץ פון לעא מאצקין איז פארגעקומען א בעראטונג אין וועלכע ס'האבען זיך בעטייליגט 22 מיטגלידער פון אקציאנס-קאמיטעט און דער אדמיניסטראטיווער ראט פון דער „אגענץ".
ס'איז בעשלאסען געווארען אז די נאהענטסטע סעסיע פון ביידע קערפערשאפטען זאל גערופען ווערען אין ארץ-ישראל.

אראבישע שאף פאשען זיך אויף יודישען באדען
2 יודישע קאלאניסטען פערוואונדעט געווארען

ירושלים, 2. (יט"א טעלעגראפיש).
אראבישע פאסטוכער האבען ארויסגעפיהרט זייערע שאף, אויפ'ן באדען פון דער יודישער ארבייטער-קבוצה „נשר". די שאף האבען פערניכטעט 510 דונאם תבואה, 2 יודישע קאלאניסטען זענען פערוואונדעט געווארען. 1 אראבישער פאסטוך איז ארעסטירט געווארען.

געשטארבען א העברעאישער שריפטשטעלער אין א"י

תל-אביב, 2. (יט"א טעלעגראפיש).
דא איז געשטארבען דער העברעאישער שריפטשטעלער און פעדאגאג שמחה אלתר גוטמאן, בעקאנט אונטער דעם פסעוודאנים ש. בן-ציון.

שרעקליכע טאט פון א שטייער-אינספעקטאר

קעלץ, 2 (טעלעפאניש) דער קעלצער שטייער-אינספעקטאר קאוואלסקי האט נעכטען ביי נאכט דערשאסען זיין פרוי, זיינע 4 קינדער און דאן אליין בעגאנגען זעלבסטמארד.

שרעקליכע ארבייטסלאזיגקייט צווישען גייסטיגע ארבייטער

ווארשא, 2 (טעלעפאניש) ווי ווייט ס'דערגרייכט די ארבייטסלאזיגקייט צווישען די אינטעלעקטועלע ארבייט בעווייזען פאלגענדע ציפער פון סטאטיסטישען אמט, אויף הונדערט פרייע פאסטען האבען זיך געמעלדען 13128 מאן, אויף 100 פרייע פרויען-פאסטענס האבען זיך געמעלדען 14820 קאנדידאטקעס.

זעלבסטמארד צוליב נויט

(א) אויף זגערזשער 91, איז די 29 יעהריגע מאריאנא קאבושעווסקא בעגאנגען זעלבסטמארד.
די סבה איז ארבייטסלאזיגקייט און הייםלאז.

לעצטע גאסטשפילן פון זיגלערס אפערעטען-טרופע
אין פילהארמאניע

היינטיגען שבת פיהרט אויף די בעליבטע זיגלער-טרופע מיט ערנא זיגלער א נייע פרעמיערע א.נ. „די פרעהליכע קבצנים", וועלכע וועט זיין גלייכצייטיג די לעצטע פרעמיערע פון די זיגלערס טרופע". די „פריילכע קבצנים" וועלכע בייצענט זיך אויס מיט אזוי פיל הומאר, מוזיק און טענץ, ווערט אויסגעפיהרט דורך די גאנצע זיגלער-טרופע מיט ערנא זיגלער אין דער שפיץ צוזאמען מיט'ן אנסאמבל פון „פילהארמאניע".
שבת נאכמיטאג ווערט געשפילט צום לעצטען מאל די פרעכטיגע אפערעטע „דאס מעדעל פון דער וואלגא" מיט ערנא זיגלער אין דער הויפטראלע.

בעני אדלער אין „איבריגן מענש"
אין קאמעראל-טעאטער

שוין לאנג האט לאדז נישט געהאט די מעגליכקייט צו זעהען אזא אינטערעסאנטע פארשטעלונג ווי בעני אדלער אין ליבינס פרעכטיגע פיעסע „דער איבריגער מענש" וואס ווערט טעגליך געשפילט אין קאמעראל-טעאטער. מיט א געוואלטיגען ערפאלג. „דער איבריגער מענש" ווערט געשפילט היינט פרייטאג און מארגען שבת מיט בעני אדלער און דעם גאנצען גוט בעקאנטען אנסאמבל. מארגען שבת 12 פריה א פריהמארגען-פארשטעלונג מיט בעני אדלער אין „יודישען קעניג ליר", שבת 4 נאכמיטאג „דער ישיבה בחור".

ראדיא-פראגראם
פרייטאג, דעם 3 יוני 1932

11,45 טעגליכער פרעסע-איבערזיכט, 11,58 צייט-סיגנאל, 12,10 גראמאפאן-פליטען, 3,50 גראמאפאן-פליטען, 4,20 רעפעראט, 4,40 גראמאפאן-פליטען, 4 55 לעקציע ענגליש, 5,10 מארלעזונג, 5,35 לייכטע מוזיק, 6,50 פערשידענעס 7,15 קאמוניקאטען פון דער לאדזער האנדעלס קאמער. 7,30 פילם-קאלענדאר, טעאטער-רעפערטואר, גראמאפאן-פליטען, 7,45 ראדיא-פרעסע, 8 מוזיק-געשפרעך, 8,15 סימפאנישער-קאנצערט, אויסגעפיהרט פון ארק. פון דער ווארש. „פילהארמאניע", 10,40 פרעסע-בעריכט, און מעטעאראלאגישע קאמוניקאטען, 10,50 טאנץ-מוזיק.

שבת דעם 4 יוני

11,45 טעגליכער פרעסע-איבערזיכט, 11,58 צייט-סיגנאל, 12,10 שול-פריהמארגען פון לעמבערג, 12,45 גראמאפאן-פליטען, 3,50 גראמאפאן-פליטען, 4,10 ראדיא כראניק, 4,30 פארלעזונג, 4,55 טראנסמיסיע פון לעמבערג פאר קינדער, 5,20 רעפעראט, 5,30 לידער, 6 גאטעסדינסט פון ווילנע, 7 פערשידענעס 7,20 רעפעראט פון רעד. יאן פ אטראווסקי, 7,35 פילם-קאלענדאר, טעאטער-רעפערטואר, קאמוניקאטען פון דער לאדזער האנדעלס-קאמער, 7,45 ראדיא פרעסע, 8 טראנסמיסיע פון ווארשא, 8,15 לייכטע מוזיק, 9,55 פעליעטאן, 10,10 שאפען'ס שאפונגען, 10,40 פרעסע-בעריכט, און מעטעאראלאגישע קאמוניקאטען, 10,50 גראמאפאן פליטען-קאנצערט.

הײנט — לעצטער טערמין
פון אויסקויפען א לאטעריע-צעטעל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אויף
א אומזיסטע רייזע קיין ארץ-ישראל

לאדזער נייעס

קאליגאנעס בעפאלען יודישע הענדלער און ראבעווען זייער האב און גוטס
פערזאמלונג אין 2-טען קליינהענדלער-פעראיין אויף אלטשטאט

אין 2-טען קליינהענדלער - פעראיין אלטשטאט 10 איז פארגעקומען א פערזאמלונג פון די מארג-שטייער אויף דעם באלוטער פלאץ. די פערזאמעלטע בעקלאגען זיך אויף די כוליגאנישע אנפאלען, וואס קומען לעצטענס פאר אויפ'ן באלוטער מארק אזוי. אז די הענדלער זענען נישט זיכער אויסצופאקען זייער ביסעל סחורה, צוליב די באנדעס גנבים, וועלכע ראבעווען די ארימע הענדלער זייער ביסעל סחורה, און ווען א הענדלער גיט א ווידערשטאנד, בעקומט ער נאך גיט געבראכען די ביינער. די פערזאמלונג נעמט אן א בעשלוס זיך צו ווענדען צום דעפוטאט ד"ר ראזענבלאט וועגען אינטערווענירען ביי דער זיכערהייטס-מאכט.

נייער מעקלער-פעראיין
געגרינדעט אין לאדז

דעם 15-טען ד.ח. איז פארגעקומען אן אלגעמיינע פערזאמלונג פון אלע פערמיטלער אין לאדז. דער פעראיין איז לעגאליזירט געווארען א. באמען: „פערמיטלער-פערבאנד פון דער שטאט לאדז". פיעטריקאווער 41, אויף דער פערזאמלונג זענען ארומגערעדט געווארען פיל וויכטיגע פראגען אין צוזאמענהאנג מיט דער עקאנאמישער לאגע פון די פערמיטלער, וועלכע זענען ביז-איצט בעהאנדעלט געווארען ווי ישטיף-קינדער. די ארגאניזאציע שטעלט זיך פאר אן אויפגאבע צו שיצען די עקאנאמישע און גייסטיגע אינטערעסען פון איהרע מיטגלידער. נאכ'ן אננעהמען פון די פערזאמעלטע א רייהע וויכטיגע בעשלוסען איז געוועהלט געווארען א פערוואלטונג פון פאלגענדע פערזאנען: עהרען-פרעזעס א. וואללאך, פרעזעס חיים מאנדעלגרין, וויצע-פרעזעסען: אליעזר מענדעל גראסבארד, און גרשון זילבערגעלד, סעקרעטאר: הערש וואלף פייטלאוויטש, נחום יאבינאוויטש, אברהם שמעון מארגענשטערן, יודעל קליגער, נטע פאצאנאווסקי ,נחמיה זאקהיים, רעוו. קאמיסיע: י. מ. פיסטערמאן, מ. קאן, י. שימסיא.
דער פערבאנד האט שוין אנגעהויבען זיין טעטיגקייט און נעהמט אן אלע ארט פערמיטלונגס-ענינים.

מארגען אין „העלענאוו"
די ערשטע גארטען-פערוויילונג

מארגען ,שבת, קומט פאר אין „העלענאוו" די לאנג-דערווארטעטע גרויסע גארטען - פערוויילונג לטובת די בארכאוו-שולען.
די טראדיציאנעלע גארטען-פערוויילונגען, וואס ווערען איינגעארדענט יאהר-יעהרליך דורך די באראכאוו-שולען, פערוואנדלען זיך שטענדיג אין אמת'ע פאלקס-פעסטען, אויף וועלכע ס'קומען זיך צונויף די ברייטסטע מאסען, פריינד פון די יודיש-וועלטליכע שולען.
אויך די היי-יעהריגע פערוויילונגס — אלס די ערשטע נאך אזוי פיל טריבע און רעגענדיגע טעג — וועט זיכער צוזאמענבריינגען אין שיין אויפגעפריש טען „העלענאוו-פארק" א גרויסען עולם, נאכמעדהער ווען דאס פראגראם פון דער פערוויילונג איז א זעהר רייכעס.
דער סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער ליי-טונג פון ד"ר. סעוו. פיעטרושקא גרייט צו אן אינטערעסאנטען קאנצערט פון פאפולערע אפערן-מוזיק. יודישע פאלקס-מוזיק און ארבייטער-לידער. א חוץ דעם סימפאנישען ארקעסטער וועט אין צווישען גארטען אויפטרעטען דער בלאז-ארקעסטער פון ארב. קלוב „שטערן". אויף דער גארטען-עסטראדע וועט ארויסטרעטען א גירלס-אנסאמבל מיט אריגינעלע טענץ. א בעזונדערס אכט ווערט געלייגט אויף דעם פראגראם פון דער קינדער-פערוויילונג ,בעת וועלכער יעדעס קינד וועט בעקומען א מתנה.
ס'איז אויך ווערט צו דערמאנען, די רייכע פאנטען-לאטעריע, וועלכע וועט ענטהאלטען א מאסע ווערטפולע זאכען.

יודיש קאמעראל-טעאטער
אלעע 1-טער מאי 2. דירעקציע: ד. צעלמייסטער.

בראוואָ! בראוואָ! בעני אדלער
הילכט דער זאל — אלע ז ענען
בעגייסטערט! אלע זענען ענטציקט!

בעני אדלער

גאסטשפילען פון גרויסען אמעריק. סטאר, דער שטאלץ פון דער יודישער ביהנע

היינט פרייטאג, 10 אווענט
מארגען, שבת, 9 אווענט
2-טע וואך

דער איבריגער מענש

אין 4 אקטען מיט געזאנג און טענץ פון ז. ליבין מיט בעני אדלער אלס איבריגער מענש. רעזשי: אדלער

„דער איבריגער מענש" איז א ניי ווארט אין טעאטער-וועלט, בעטראפען אלץ, וואס איהר האט ביז יעצט געזעהן,
„דער איבריגער מענש" איז א פיעסע מיט א גרויסען פערגעהם, די שפאנונג דערגרייכט ביז'ן העכסטען גראד,
„דער איבריגער מענש" איז ניי און אריגינעל, דער פראבלעם פון אונזער טעגליכען לעבען, די טיפען זענען לעבעדיג אזעלכע, וואס איהר בעגעגענט יעדען טאג, זייער טראגעדיע איז אייך נאהענט צום הארצען,
גוט געשריבען, גוט געשפילט. פרעגט ביי די, וואס האבען געזעהן דעם „איבריגען מענש"
מיט בעני אדלער, און אלע וועלען אייך איינשטימיג זאגען, אז אזעלכעס האט מען נאך ביי אונז נישט געזעהן.

רעדוצירטע אווענד-פרייזען פון 80 גר. ביז 2.20

מארגן, שבת, 12 פריה-א פריהמארגען—איינהייטס-פרייזען 50 גר. און 1 זל. ס'ווערט געשפילט מיט בעני אדלער די בעריהמטע פיעסע מיט געזאנג

יודישער קעניג ליר

בעני אדלער אלס דוד משה'לעם

שבת, 4.30 נ"מ צו ביליגע פרייזען פון 60 גר. ביז 1.60
בעני אדלער'ס סוקצעס

דער ישיבה-בחור

מיט געזאנג און טענץ. בעמ.: יעדער קאן מיטנעהמען א קינד בחנם

אין אלע פארשטעלונגען בעטייליגען זיך פרויען (לויט א.ב.): אמועל, ביאלקאוויטש, בעומאן, האניגבוים, ראזענצווייג. מענער: ביאלקאוויטש, האניגבוים, הערשקאוויטש, טופמאן, פאליאנסקי. רעזשי: הערשקאוויטש. דיריגענט: זעלמאן טעכנ. לייטונג: לודנער. סופלער: וואלף. די קאסע איז אפען פון 6 נ"מ, שבת פון 10 פריה.

קלאנג-קינא-טעאטער
BAJKA
פראנצישקאנער 31a

היינט און פאלגענדע טעג!

קריג און ליבע

מעכטיג מייסטערווערק מיט
GARY COOPER
אין דער הויפטראל.

אויסערן פראגראם: א פראכטפולע קאמעדיע.

אנהייב טעגליך 4,30 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג. אויף די 1-טע סעאנסן זענען אלע פלעצער צו 40 און 50 גר.

גרעסטער רעקארד-שלאגער פון היינטיגער צייט!

אונזער דעוויז:
דאס שענסטע פון שענסטען, דאס בעסטע פון בעסטען און ביליגער ווי ביליג.

פערפייניגט צום טויט אפועלי-ציוניסט

מעשים פון די רומענישע זשאנדארמען

טשערנאָוויץ, (יט"א). די טיפסטע עמפּער־רונג צווישען דער יודישער בעפעלקערונג אין רו־מעניען האָט אַרויסגערופען די ידיעה, אַז דער פיהר־רער פון אַ פּועלי־ציון־גרופּע אין דעם שטעטעל יעדינעץ ביי כאָטין (בעסאַראַביען) שמשון ברוינ־שטיין איז דורך דער זשאַנדאַרמעריע פערפייניגט געוואָרען צום טויט אונטער דער בעשולדיגונג, אַז ער איז אַ קאָמוניסט, לויט די אינפאָרמאַציעס פון דעפ. ד"ר מאַנפרעד רייפס שטעלט זיך פאַר דאָס געשעהעניש אויף פאָלגענדען אופן:

דעם 9־טען מאַי איז אין דאָרף טאַרגאַוואַ אַרעס־טירט געוואָרען אונטער דער בעשולדיגונג פון קאָ־מוניזם דער פויער וואַסיל ראַצאַ. מען האָט איהם געפייניגט, אַז ער זאָל אַרויסגעבען נאָך אַנדערע קאָמוניסטען. דער אויסגעמאַטערטער פויער האָט אָנגערופען דעם נאָמען פון אַ געוויסען נאַדאָליק פון יעדינעץ. מיט דעם לעצטען האָט זיך איבערגע־חזר'ט דאָס זעלביגע: מען האָט איהם געפייניגט און געצוואונגען אַרויסגעבען אַנדערע, כדי זיך צו בעפ־פרייען פון די עינויים, האָט ער אָנגערופען עטליכע נעמען און צוו. אַנד. דעם נאָמען פון פּועלי־ציוני־ניסט שמשון ברוינשטיין.

מען האָט ברוינשטיינען אַרעסטירט און גע־בראַכט אויף אַ פערהער צום זשאַנדאַרמעריע־אָפּיציר. היות ער האָט נישט געהאַט וואָס צו דער־צעהלען, ווייל ער האָט קיין שייכות מיט קיין קאָמוניסטען נישט געהאַט, האָט דער פערהער נישט געגעבען קיין רעזולטאַט, כדי אָבער דאָך פון איהם אַרויסצובעקומען ערקלערונגען, האָט איהם דער זשאַנדאַרמעריע־קאַפּיטאַן איבערגעגעבען אין די הענד פון 4 זשאַנדאַרמען, בעקאַנטע פייניגונגס־מייס־טער, און זיי האָבען זיך אונטער דער אויפזיכט פון קאַפּיטאַן גענומען צו דער „אַרבייט".

דעם 14־טען מאַי האָט מען שמשון ברוינשטיין פון 1 בייטאָג ביז 7 אָוונט אָהן אַ מינוט איבער־רייס „בעאַרבייט". די פייניגער האָבען זיך בעדינט מיט פאָלגענדען סיסטעם: דריי זשאַנדאַרמען האָ־בען זיך געשטעלט אויף דער ברוסט פון אומגליק־ליכען קרבן און דער פירטער האָט אַזוי לאַנג מיט אַ שטעקען געשלאָגען איהם איבער די נאַקעטע פיס־זוילען ביז די הויט האָט זיך אָפּגעשיילט פון די מוסקולען און דאָס בלוט האָט גענומען שטראָמען פוןביידע פיס. דאַן האָט מען צוזאַמענגעשטעלט אַ געמיש פון ליים און זאַלץ, בעשמירט דאָס אָפענע פלייש פון די זוילען און אַריינגעשטעלט די פיס אין אַן עמער מיט עסיג, אַז דאָס געזאַלצענע ליים זאָל זיך אָפּוואַשען. כדי ברוינשטיין זאָל נישט שריי־ען, האָט מען איהם פערשטאָפּט דאָס מויל און יע־דעס מאַל, ווען ער האָט געוואָלט אַרויסציהען די שמאַטע פון מויל, איהם געשלאָגען מיט אַ רוט איבער די פינגער.

אין דער'זעלבער נאַכט, פון 14 אויפ'ן 15־טען מאַי איז די לאַגע פון פערפייניגטען קרבן געוואָרען כמעט האָפענונגסלאָז, אַז דער זשאַנדאַמעריע־קאַפּי־טאַן האָט זיך דערוואוסט, ווי עס האַלט מיט זיין קרבן, האָט ער געהייסען ברענגען אַ דאָקטאָר, וועל־כער איז געבליבען מיט'ן פאַציענט פון 12 ביינאַכט ביז 4 פאַרטאָג, געלעגט און אַראָפּגענומען באַנ־דאַזשען.

אין שטאָט האָבען זיך דערוויל פערשפרייט קלאַנגען, אַז די יודען האָבען אַוועקגעשיקט אַ דעלעגאַציע צום גענעראַל־פּראָקוראָר. דער זשאַנ־דאַרמען־קאַפּיטאַן האָט זיך צוליב דעם געזעהען גע־צוואונגען, נאָך אין משך פון דער פאַטאַלער נאַכט מיט אַן אויטאָ אַוועקצושיקען שמשון ברוינשטיין אין שפיטאָל אין דעם נאָהענטסטען שטעטעל טריב־קאַ.

ווען דער דיזשורירענדער דאָקטאָר האָט דער־זעהען פאַר זיך דעם קרבן, האָט ער זיך איבערגע־צלמ'ט און שיער נישט געפאַלען אין חלשות. ביים שרייבען דעם פּראָטאָקאָל האָט דער קאַפּיטאַן גע־פאָדערט פון דאָקטאָר, ער זאָל שרייבען, אַז די דיאַגנאָזע האָט אַרויסגעוויזען אַן אַנשטעקענדע־קראַנקהייט, דער דאָקטאָר האָט זיך געגען דעם געוועהרט, לסוף האָט ער געמוזט נאָכגעבען דעם טעראָר פון אָפּיציר.

אין שפיטאָל אין טריבקאַ האָט זיך אַרויסגע־שטעלט דאָס פאָלגענדע בילד. ברוינשטיין האָט גע־האַט אַן אָפּגעריסען אויער, די אָרימס זענען געווען שווער צושעדיגט. בעזונדער'ס אין די געלענקען, וואו עס זענען געלעגען די קייטעלער. די נעגעל אויף ביידע הענד זענען פערלאָפען מיט בלוט און פאַלען אַראָפּ פון די פינגער, ביידע פיס, פון די פערזען ביז די נעגעל זענען געווען דעפאָרמירט און אויסגעזעהען ווי קלעצער, די נעגעל אויף די פיס זעהען זיך נישט אַרויס. די גאַנצע פלעכע פון די זוילען בילדעט אַן אָהנפאָרעמדיג שטיק פון פלייש און בלוט.

נאָך אין שפיטאָל האָט די זשאַנדאַרמעריע גע־פרובט אַרויסקריגען פון קוים־זשיפּענדיגען ברוינ־שטיין ערקלערונגען, עס האָט זיך באַלד אַרויסגע־וויזען, אַז עס איז שוין צו שפּעט.

Do nabycia u Tarkowskiego, Rzgowska 51, Majewskiego, Piotrkowska 124, Keilicha, Główna 52.

פון געאגראפיע צו פאליטיק

רעדע פון מאיר גראסמאן אין בוקארעסט

בוקאַרעשט, (יט"א) די לעצטע טעג האָט דאָ געוויילט דער וויצע־פּרעזידענט פון רעוויזיאָניס־טישען וועלט־פערבאַנד ה' מאיר גראָסמאַן, וועל־כער האָט אָפּגעהאַלטען אַ רייהע געשפרעכען מיט פיה־רענדע פערזענליכקייטען פון אַלע ציוניסטישע ריכ־טונגען און האָט בעלויכטען פון רעוויזיאָניסטישען שטאַנדפּונקט די איצטיגע לאַגע אין ציוניזם.

דער פּאָרזיצער פון דער ציוניסטישער עקזע־קוטיווע אין רומעניען אַרוו. מיזו וויסמאַן האָט איינ־געאָרדענט אַנ'אויפנאַהמע

מיט רעדעס זענען אַרויסגעטרעטען אַדוו. מיזו וויסמאַן, ראַבינער ד"ר בעמיראָווער, ד"ר מיבאַר שאַן, אַדוו. לעאָן מזרחי און אַדוו. לערנער. נאָכדעם האָט ה' מאיר גראָסמאַן גערעדט וועגען די ציו־ניסטישע פּערספּעקטיווען אויף דער נאָהענטער צו־קונפט. מיר ווילען — האָט צוו. אַנד. ערקלערט מ. גראָסמאַן — פערוואַנדלען אונזער פריהערדיגען פּאַטאָס פון קאַמף און קריטיק אין אַ פּאַטאָס פון בויען און פּראַקטישער שאַפונג, דעם רעוויזיאָניס־טישען פּראָגראַם כאַראַקטעריזירט גראָסמאַן אַלס ראַדיקאַלען און אידעאָלאָגישען זין, קאָנסערוואַ־טיווען — אין עקאָנאָמישען און ליבעראַלען אין סאָציאַלען זין. די דאָזיגע דרייפאַכע שטעלונג קומט צום אויסדרוק אין דער אידעע פון דער יודישער מלוכה, אין דער אקצענטירונג פון רענטאַבּיליטעט־פּרינציפּ און אין דער לאָזונג פון סאָציאַלען שלום.

די אויפגאַבע פון פּאָליטישען ציוניזם — האָט לסוף ערקלערט ה' גראָסמאַן בעשטעהט אין פער־וואַנדלען דעם געאָגראַפישען בעגריף פּאַלעסטינאַ אין אַ פּאָליטישען בעגריף ארץ־ישראל.

היינט און פאלג. טעג!
דער אונפערגלייכליכער טשעכישער פילם־קאָמיקער VLASTA BURIAN
דער בעריהמטער „ק. און ק. פעלד־מאַרשאַלעק" ווײלט און דערפרעהט
ביז טרעהרען אין דעם נייעסטען קלאַנג־שלאַגער רעזשי Karol Lamac
„ער און זייך שוועסטער"
אין די הויפּט־ראָל: די וואונדערשעהנע און ליבע ANNA ONDRA
אויסער'ן פּראָגראַם: קלאַנג־צוגאַבען און לאַנד־אַקטואַליטעטען.
פּאָפּולערע פּרייזען. — דער זאַל ווערט מעכאַניש ווענטילירט און געקיהלט
הנחה־בילעטען גילטיג אָהן בעגרענצונגען!
אָנהויב 5 נ"מ, שבת און זונטאָג 1 בייטאָג.

גארגולאוו האט געוואלט ארויסרופען

א גרויסען קאמף געגען די באלשעוויקעס

אינטערעסאנטע מאמענטען אין דער אויספארשונג איבער'ן מערדער פון פרעזידענט דומער

צווישען די עדות, וואָס האָבען זיך געמאָלדען צום אויספאָרשונגס־ריכטער, וועלכער פיהרט די אויספאָרשונג געגען דעם מערדער פון פראַנצויזי־שען פּרעזידענט, גאָרגולאָוו, האָט זיך אויך געפו־נען אַ געוויסער איוואַן לאַזאַרעוו, וועלכער בעה־הויפּט, אַז גאָרגולאָוו האָט געאַרבייט אין רוסלאַנד אַלס טשעקיסט אונטער'ן פּסעוודאָנים „מאָנגאָל". דער אויספאָרשונגס־ריכטער האָט פעראָרדענט אַ קאָנפראָנטאַציע, וועלכע איז פאָרגעקומען אין דער בעגעגנוואַרט פון די אַדוואָקאַטען אנרי זשעראַ און מאַרסעל ראַזשע, ווי אויך דעם געשוואוירענעם איבערזעצער מ. מ. בלומענפעלד.

לאַזאַרעוו ווייזט אָהן צווייפעל אויף גאָרגו־לאָוו'ען:

„דאָס איז ער"! שרייט ער אויס מיט ערשי־טערונג, „דאָס איז דער טשעקיסט „מאָנגאָל", דאָס האָט ער מיר אַריינגעהאַקט נאָדלען אונטער די נע־געל אין דער ראַסטאָווער טשע־קאַ"!

איוואַן לאַזאַרעוו דערצעהלט, אַז אין אָקטאָבער 1920 איז ער אַרעסטירט געוואָרען דורך די באָל־שעוויקעס און אַריינגעזעצט געוואָרען אין טשע־קאַ אין ראָסטאָוו. פון אָקטאָבער ביז דעם 2. אַפּריל, ביז'ן טאָג, ווען גאָרגולאָוו איז פּלוצים נעלם גע־וואָרען האָט ער, גאָרגולאָוו, לאַזאַרעוו'ן טעגליך פערהערט, געקוועהלט און געפייניגט. דאָס אַלץ אונ־טער'ן נאָמען „מאָנגאָל", אַלס פּאָרזיצער פון ראָ־סטאָווער טשע־קאַ.

ווי לאַזאַרעוו דערצעהלט ווייטער האָט גאָר־גולאָוו פערזענליך פערהערט די ווייסע אָפיציר'ען און אונטערגעשריבען פעראָרדנונגען וועגען זייער אַרעסט.

„ער האָט חתונה געהאַט מיט מאַריאַ פּאָגאָרע־לאָוואַ, אַ טאָכטער פון פּראָפעסאָר פּאָגאָרעלאָוו, זיין פרוי איז פון אַ מאָנאַרכיסטישער משפּחה. ער האָט פון איהר אויסבעהאַלטען זיין דינסט אין טשע־קאַ, כדי עס זאָל איהם בעקוועמער זיין צו פאָר־שען, וואָס עס טוט זיך אין די ווייס־גוואַרדעאישע רייהען. ביינאַכט פלעגט ער אַרויסגעבען זיינע פער־אָרדנונגען וועגען אַרעסטירען די מענשען, מיט וועלכע ער פלעגט זיך אַלס פריינד בעגעגענען ביי־טאָג".

גאָרגולאָוו פּראָטעסטירט געגען דעם אַלעמען און שרייט:

„ער איז שכור"! שרייט גאָרגולאָוו אַלץ העכער, אָבער ער קומט באַלד צו זיך און זאָגט מיט אַ טאָן פון אַ דאָקטאָר:

„דאָס איז אַנ'אַלקאָהאָליקער, דעגענעראַט, שוואַכזיניגער אידיאָט, איהר זעהט דאָך, אַז פון שכרות, איז ער שוין משוגע געוואָרען"!..

גאָרגולאָוו דרעהט זיך דאַן מיט פעראַכטונג אויס צו לאַזאַרעוו'ן מיט די פּלייצעס און הערט איהם אויף צו בעמערקען.

דער אויספאָרשונגס־ריכטער ווייזט דאַן לאַזאַ־רעוו'ן אָן אויף די ווידערשפּרוכען אין זיינע ער־קלערונגען, וועלכע ער האָט געגעבען בעת דער ערשטער אויספאָרשונג און די ערקלערונגען בעת דער קאָנפראָנטאַציע.

לאַזאַרעוו זאָגט:

„דער קאָמיסאַר האָט מיך דאָרט שלעכט פער־שטאַנען".

נאָכדעם, ווי גאָרגולאָוו ווערט אויסגעהערט וועגען אַ גאַנצער רייהע פראַגען, שטעלט איהם דער אויספאָרשונגס־ריכטער, לויט דער בקשה פון דעם פערטיידיגער זשעראַ, די פראַגע וועגען די מאָטיווען פון דעם מאָרד.

גאָרגולאָוו לאָזט אַראָפּ דעם קאָפּ און חזר'ט איבער דאָס, וואָס ער האָט געזאָגט בעת די ערשטע אויספאָרשונגען:

„כ'האָב לאַנג און פערצווייפעלט געקעמפט גע־גען דער אידעע, וועלכע האָט מיך פערפאָלגט. כ'האָב געוואָלט בעגעהן זעלבסטמאָרד, נאָר דער שטן האָט מיך געשעפּטשעט אויפ'ן אויער: „גיין, צו ערשט דער'הרג'ע איהם, און נאָכדעם זיך"!...... די אידעע פיקס האָט מיך איינגיכען אַזוי אַרומגע־כאַפּט, אַז איך בין געוואָרען איינגאַנצען איהר קנעכט, דאָס איז געווען שטאַרקער פון מיר"....

ער בלייבט שטיל אַ פּאָר מינוט און הויבט אָן ווידער:

„איך האָב געוואָלט, אַז די פעלקער־ליגע, אַלע גרויסע מלוכות, ענגלאַנד, אַמעריקע, פראַנקרייך, אַלע זאָלען אָנהויבען אַ קאַמף מיט דעם רוסישען קאָמוניזם. איך האָב דאָס געטון, ווייל היינטער מיר שטעהען הונדערט'ער מיליאָן אומגליקליכע רו־סען.... איך האָב געוואָלט זיך נוקם זיין אין פראַנק־רייך, וועלכע האָט צוליב־געטון די רוסישע קאָמוני־סטען און נישט געוואָלט מיר אַרויסגעבען קיין פּאַס... מיך האָבען פעראַטען קוטשקאָוו און אָרזשאַבאָוו, זיי האָבען בייימיר אַרויסגעגנב'עט פּאָליטישע דאָ־קומענטען. און זיי איבערגעגעבען דער פּאָליציי.... איך האָב געוואָלט רוהיג לעבען אין פראַנקרייך, נאָכדעם פאָהרען אין דער שווייץ אין דער היימאַט פון מיין פרוי, נאָר אָט האָט די פּאָליציי מיר גע־שטערט....

דער אויספאָרשונגס־ריכטער פּוזשערי רייסט איבער דאָס זינלאָזע פּלאַפּלען פון דעם פּרעזי־דענטען־מערדער און הייסט איהם אָוועקפיהרען.

זיך ביידע אויגען
אבי די יודען איין אויג

באוואַטשינסקי האָט ווידער דאָס וואָרט. אויף אַ צוויי וואָכען צייט האָבען מיר פון איהם געהאַט „אַ פערעדישקע" ער האָט זיין שמוציקען פען, וועלכע שפּריצט מיט גיפט און גאַל, אויף אַ ווילע געלאָזען צו רוה און ער האָט זיך גענומען צו דעם „עפּעטליכען הייזעל" פון דעם רעד. פון „איל. קור. צאַדז." דאָמבראָווסקי.

ביידע האָבען זיך נישט פערשעהמט. באוואַטשינסקי האָט דערציילט פיקאַנטע זאַכען וועגען דער „פאַטריאָטישער" טעטיגקייט פון דעם געוועזענעם פּיאַסטאָווער און הייבטיגען סאַנאַציע-דעפּוטאַט דאָמבראָווסקי, און דאָמבראָווסקי האָט געבראַכט פאַקטען, פון וועלכע עס איז צו זעהען, אַז באוואַטשינסקי איז אַ דעגענעראַט.

ד יקאַמפּאַניע האָט זיך אַלזאָ שטאַרק צוגעפאַסט. דאָמבראָווסקי דער „פאַטריאָט" פון אַלע רעזשימען, דער מענש, וועלכער זיצט שטענדיג אויף צוויי שטולען, פון די, וועלכע רעגירען, און פון די, וועלכע קענען מאָרגען רעגירען און דערצו אַנ'איבהאַבער פון אַ גרויסער „מאַטרימאָניאַלער" אונטערנעמונג, וועלכע האָט איהם געטראָגען גרויסע הכנסות.

באוואַטשינסקי דער דעטעקטיוו פלעגט אַריינקוקען דורך דעם שליסעל-לעכעל אין די „מאַטרימאָניאַלע סאַלאָנען" פון רעד. דאָמבראָווסקי, און וואָס ער האָט דאָרט בעמערקט האָט ער דערציילט בפני כל עם ועדה.

דאָמבראָווסקי האָט נישט געשוויגען, מחמת ער האָט פאַר יעדען פריין געדאַרפט פערמאַכען זיין קעגנער דאָס מויל, וואָס איז, ווי עס ווייזט אויס, איהם אין אַ היפשער מאָס טאַקע געלונגען.

אָבער איצט האָט באוואַטשינסקי זיך צוריק גענומען צו זיין אַלטע העק-מלאכה. דאָמבראָווסקין האָט ער געלאָזען צו רוה, מחמת פאַר זיין צו גרויסער העזה קען מען איהם ביי אַ געלעגענהייט ווען ער וועט זיך קלויבען אויף אַ בעזוך קיין קיאָקאָ, אויסהאַקען דאָס צווייטע אויג, און ער וועט דאָך נישט האָבען קיין מעגליכקייט צום שטודירען די דעפּעשען פון דער „זשאַט" — יודישער טעלעגראַף-אַגענטור.

און בכלל איז צו העצען געגען יודען אַ לייכטערע מלאכה און איז נישט פערבונדען מיט קיין שווערע קאָנסעקווענצען.

אַלזאָ, וועגען דעם מצב פון יודען אין די באַלטישע מלוכות — דאָס איז די טעמע, מיט וועלכער עס בעשעפטיגט זיך באוואַטשינסקי אין זיין לעצטען העק-אַרטיקעל. ער קלויבט זייער געשיקט, לויט אַ געוויסער בעשטימטער טענדענץ, צונויף די ידיעות פון „יט"א", כדי אַזוי אַרום פעסטצושטעלען, אַז איבעראַל האָט מען יודען פיינט, אַז אַפילו אין די באַלטישע מלוכות, וואו ביז לאַנג האָט מען נאָך רעספּעקטירט די רעכט פון דער יודישער מינדערהייט — גייט לעצטענס אַנ'אָנגריף אויף די דאָזיגע רעכט.

אַט וואַקסען צווישען לעטישע און ליטווישע סטודענטען ענהליכע שטרעמונגען ווי צווישען די סטודענטען פון „גרויספּוילישען לאַגער", אַט פערקלענערט מען די מלוכה-סובסידיעס פאַר יודישע אינסטיטוציעס — מיט איין וואָרט, עס איז „פריילעך" און דער פּאַניאַ באוואַטשינסקי קוועלט אָן פון נחת. אַט איז דאָך דער בעסטער סימן, אַז די „אידעען" פון „גרויספּוילישען לאַגער" ווערען פערווירקליכט אויך אין לעטלאַנד און ליטע.

אָן איין זאַך מאַכט אָבער באוואַטשינסקי זיך פערגעסען: אַז אין נישט קיין קלענערע מאָס, נאָר טאַקע אין אַ פיל גרעסערער איז די נאַציאָנאַליסטיש שאָוויניסטישע פּאָליטיק פון די באַלטישע מלוכות נוגע דער פוילישער מינדערהייט. מיר שרייבען דאָס נישט דערפאַר, ווייל מיר האָבען אַ ספּעציעלען נחת-רוח פון רודפן די פוילישע מינדערהייט, מיר ווייזען נאָר אויף דעם דאָזיגען פאַקט אַלס אויף אַ העכסט סימפּטאָמאַטישען און קרענקליכען פאַר דער פערזאָן פון באוואַטשינסקי. ביי דעם משוגענעם אַנטיסעמיט קענט איהר פועלן, אַז מען זאָל באַדאַי רודפן זיינע אייגענע ברידער אין אַנדערע לענדער, נאָר, אַז אויך יודען זאָלען דערביי שטאַרק ליידען.

„זיך ביידע אויגען, אַבי יענעם איין אויג" — אַט דאָס איז די לאָזונג פון דעם העסליכען אַנטיסעמיטיזם פון באוואַטשינסקי'ס שניט. דער דאָזיגער לאָזונג בעשטעטיגט אָבער אַנ'איבעריגען מאָל די דעגענעראַטקייט פון דעם פוילישען אַנטיסעמיטישען לאַגער, פון וועלכען דער „גענעראַל-פּובליציסט" איז ה' אַדאָלף באוואַטשינסקי.

צ.

—):0:(—

העברעאישער שול-וועזן איבערגעגאַנגען
פון דער „אגענץ" צום ועד הלאומי

ירושלים, 1. (יט"א טעלעגראַפיש).

אויף אַ זיצונג פון ועד הלאומי, וואָס האָט געדויערט אַ גאַנצע נאַכט, איז בעשלאָסען געוואָרען די אויסהאַלטונג פון העברעאישען שול-וועזן אין ארץ-ישראל איבערצוגעבען פון דער יודישער אַגענץ צום ועד הלאומי. דר. אַרלאָזאָראָוו האָט אין נאָמען פון דער אַגענץ מסכים געווען.

דער פּאָליטישער מאָמענט
די גרויסע בעדייטונג און קאָנסעקווענצען פון ברינינגס קאַמיסיע

פאַרוואָס קלינגען די פּאָליטישע געשעהענישען אין דייטשלאַנד אַזוי הילכיג אָפּ אין דער גאַנצער וועלט? פאַרוואָס האָט מען אין גאַנץ אייראָפּע מיט אַנ'איינגעהאַלטענעם אָטעם פערפאָלגט דעם קאַמף אַרום די וואַהלען פון אַ דייטשען פּרעזידענט, די וואַהלען צום פּרייסישען לאַנדטאַג, און איצט דערוועקט די העכסטע שפּאַנונג די פראַגע וועגען פּאָרטפעל פון קאַנצלער נאָך דער דימיסיע פון ברינינגען? דאָס איז דערפאַר, ווייל די געשעהענישען אין דייטשלאַנד האָבען נישט בלויז אַ ריין איבערליכען פּאַרטייאיש-פּאָליטישען זין, נאָר זייער רעזאָנאַנס קאָן זיך אָפּשלאָגען אויף די פערהעלטענישען אין דער גאַנצער אינטערנאַציאָנאַלער פּאָליטיק.

די דימיסיע פון ברינינג'ן איז נישט קיין געוועהנליכער רעגירונגס-וועקסעל, וואָס איז אַ נאָרמאַלע ערשיינונג אין יעדען פּאַרלאַמענטאַריש-קאָנסטיטוציאָנעלען לאַנד. דאָס איז אַ שבר פון סיסטעם אין דייטשלאַנד, דאָס בעדייט, אַז עס קומט אַן ענדערונג אין דער אויפפאַסונג פון די וויכטיגסטע פּראָבלעמען פון אייראָפּע, אַז עס קומען צו דער מאַכט אַנדערע מענשען און אַנדערע גרופּען, וואָס וועלען פּרובען די הייננטיגע פּראָבלעמען פערענטפערען אויף זייער שטייגער און אופן, דער אַוועקגאַנג פון ברינינגען בעדייט, אויב נישט דאָס דירעקטע קומען צו דער מאַכט פון היטלערן, אין יעדענפאַלס דער אָנהויב פון אַ נייער שטופע, דורך וועלכער היטלער וועט די מאַכט דערגרייכען.

ברינינג האָט אין דייטשלאַנד בעדייט די פאָרטזעצונג פון די פּאָליטישע טראַדיציעס, אָן וועלכע עס האָט זיך געהאַלטען דער פערשטאָרבענער שטרעזעמאַן. ברינינג האָט געהייסען דעמאָקראַטיע, איבערגעגעבענקייט צו דער רעפּובליק, קאַמף געגען דער געפעהרליכער דעמאַגאָגיע סיי אין דער אינערליכער, סיי אין דער אויסערליכער פּאָליטיק, שטרעבונג צו געפינען אַנ'אויסוועג און פערשטענדיגונג מיט די אַנדערע מלוכות און אין דער ערשטער רייהע מיט פראַנקרייך. אויך ברינינג איז געווען ביי דער זעלבער איבערצייגונג און האָט די איבערצייגונג נישט איינמאָל קלאָר און אָפען אַרויסגעזאָגט, אַז דייטשלאַנד איז נישט בכוח און וועט נישט טראָגען די דערדריקענדע לאַסט פון די ענטשעדיגונגען. אָבער דאָך איז אין זיינע אַרויסטרעטונגען נישט געווען די ברוטאַלקייט, פאַר וועלכער מען האָט אין אייראָפּע אַזוי מורא. אויף ברינינגען האָט מען דאָך געקוקט ווי אויף דעם פּאַסיגען פּאַרטנער ביי די פאָרשטעהענדיגע אונטערהאַנדלונגען אויף דער לאָזאַנער קאָנפערענץ, וואָס דאַרף זיך צונויפקומען אין צוויי וואָכען אַרום און ענטגילטיג בעשטימען דעם גורל פון איינעם פון די שווערסטע נאָכמלחמהדיגע פּראָבלעמען, פון רעפּאַראַציע-פּראָבלעם.

און אויב ברינינג געהט אוועק, דאַן בעדייט דאָס, אַז עס קומען צו וואָרט נייע מענשען, מיט וועלכע עס וועט זיין שווער זיך צונויפצורעדען, וואָס וועלען פערשאַרפען די ווינקלען, וואָס וועלען ווידער אַריינברענגען אין דער דייטשער פּאָליטיק די נאָטען פון האַס, רעוואַנש און קאָמפּראָמיס-לאָזיגקייט. די נייע העררען, וואָס קומען צו דער מאַכט אין דייטשלאַנד, זענען אַנ'איבערגאַנגס-שטופע צום רעזשים פון היטלעריזם און וואָס עס בעדייט היטלער, האָט בולט כאַראַקטעריזירט טראָצקי, זאָגענדיג, אַז ווען ער וואָלט געווען ביי דער מאַכט, וואָלט ער ביי דער ערשטער ידיעה וועגען איבערנעהמען די מאַכט דורך היטלער'ן, בעפוילען די מאָביליזאַציע פון דער רויטער אַרמעע, ווייל היטלער — דאָס איז וואַהנזיניגער קאַמף אויף אַלע פראָנטען, דאָס איז קאַמף געגען פוילען, קאַמף געגען אַרבייטער-קלאַס, איינריים מיט די סאָוויעטען א. א. וו.

ברינינג איז געפאַלען נישט אויפ'ן נאָרמאַלען פּאַרלאַמענטאַרישען וועג, נישט ביי אַנ'אָפּשטימונג אין רייכסטאַג, וואו ער האָט אייגענטליך אַ מעהרהייט. ער איז געפאַלען, ווען ר'האָט זיך איבערצייגט, אַז ער געניסט נישט מעהר דעם צוטרוי פון רייכס-פּרעזידענט, פון הינדענבורגען. דער אַוועקגאַנג פון ברינינגען איז אַ דירעקטער פּועל יוצא פון דעם דרוק, וואָס איז סיסטעמאַטיש אויסגעאיבט געוואָרען אויפ'ן פּאָליטישען און געזעלשאַפטליכען לעבען אין דייטשלאַנד דורך דער פערשטאַרקטער השפּעה פון די רעכטע עלעמענטען, דורך דעם אומגעהויערען אויפשטייג פון די היטלער-אוטצעס. זיי, די נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטען שטעהען נאָך דערווייל און וואַרטען, זיי גרייפען נאָך נישט צו עקסטרעמע מיטלען, ווייל לעת עתה טוען זייער אַרבייט אַנדערע, וואָס טרעטען אויס פאַר זיי דעם וועג. די אַנדערע — דאָס זענען די מיליטער-לייט, די גרופּע פון די אַזוי גערופענע גענעראַלען, און אַנדערע העכערע אָפיצירען, די קאַמאַרילע, וואָס האָט זיך אַריינגעשלייכט אין רייכסוועהר און האָט בעקומען אַ גרויסען איינפלוס אויך אויפ'ן רייכס-פּרעזידענט, צו וועלכען זיי זענען אין אַלע הינזיכטען נאָהענט, לויט זייער סאָציאַלער לאַגע, לויט זייער פּסיכיק, לויט זייערע אַנשויאונגען און טראַדיציעס. ברינינג איז אַ דירעקטער קרבן פון דער גענעראַלען גרופּע, וואָס קוקען מיט דער גרעסטער אומצופרידענהייט אויף דעם דעמאָקראַטישען „באַלאַגאַן" אין דייטשלאַנד און וואָס לעכצען נאָכ'ן צוריקקעהר פון די גוטע אַלטע האָהענצאָלערנישע צייטען.

די גענעראַלען אין דייטשלאַנד האָבען פון שטענדיג אָן געהאַט די טראַדיציע צו ווירקען אויפ'ן פּאָליטישען לעבען פון לאַנד. ס'איז גענוג זיך צו דערמאָנען די גרויסע ראָלע פון דייטשען גענעראַל שטאַב אין דער צייט פון קריג, ווען די פּאָליטישע ענטשיידונגען פלעגען קומען פון די קאַבינעטען פון לודענדאָרפען און הינדענבורגען. ווען ס'האָט אויסגעבראָכען די רעוואָלוציע אין דייטשלאַנד, איז אַ גרויסער טייל פון די גענעראַלען צוגעשטאַנען צו דער רעוואָלוציע און צו דער רעפּובליק, אָבער דאָס איז געווען אַ פערדעמטיגטע ליבשאַפט, און וועלכער די רעפּובליק האָט נישט איינמאָל געקאָנט דערשטיקט ווערען, אַ פאַקט איז, אַז פיל פון די גענעראַלען האַלטען ביז'ן הייננטיגען טאָג אונטער די בעציהונגען מיט'ן שלאָס אויף דאָרן, און דער פופציג-יעהריגער יובילעי פון קראָנפּרינץ האָט זיך פייערליך אָפּגערופען נישט אין איין גענעראַלסקע האַרץ דעם קאָנצענטרירטען אָנגריף געגען ברינינגען האָבען די גענעראַלען אָנגעהויבען פון גרעגערן, דעם אינערן- און רייכסוועהר-מיניסטער, דעם גענעראַל, וועלכער האָט דעם ענין מיט דער רעפּובליק גענומען ערנסט און איז דעריבער געוואָרען דאָס דער צומייסטענס געהאַסטער מאַן צווישען זיינע קאָלעגען מיט די רויטע לאַמפּאַסען. גרענער האָט געמוזט אַוועקגעהן אונטערן דרוק פון די גענעראַלען.

סאָציאַל זענען די גענעראַלען אויפ'ן ענגסטען אופן פערבונדען מיט די פרייסישע גרויסע פריצים, און ווען ברינינגס רעגירונג האָט גענומען אויסאַרבייטען אַ פּראָיעקט פון לינדערען די אַרבייטסלאָזיגקייט דורך אינערליכער קאָלאָניזאַציע, וואָס דאָס האָט געדאַרפט אַנריהרען די פערמעגענס-אינטערעסען פון די יונקערס, האָבען זיך די גענעראַלען עמפערט און האָבען דערביי געפונען די נויטיגע פערשטענדעניש ביי הינדענבורגען, וועלכער איז דאָך אויך אַ מזרח-פרייסישער יונקער.

פון די גענעראַלען ציהען זיך דירעקטע פעדים צו היטלערן. פון דעם געוואַלדיגען פּאָליטישען מישמאַש, וואָס דאַרף מיט זיך פאָרשטעלען דאָס פּראָגראַם פון נאַציאָנאַל-סאָציאַליזם, האָבען די גענעראַלען זעהר פיל געגומען און צווישען די הויכע פערזענליכקייטען, וואָס האָבען געטריי געקעמפט אין די רייהען פון די היטלער-אוטצעס, בעת די לעצטע וואַהל-קאַמפּאַניעס, האָבען נישט געפעהלט איינעם מיט פרינצען פון האָהענצאָלערן-בלוט, אויך אַ רייהע אַנגעזעהענע גענעראַלען. די הערשאַפט פון דער גענעראַלסקער קאַמאַרילע, וועלכע איז ריעאַקציאָנער, אַנטי-רעפּובליקאַניש, אַוואַנטוריסטיש אין דער אויסערליכער פּאָליטיק, פיהרט אַלזאָ ווי אַ גראַדע בריק צו דער מאַכט פון די היטלער-לייט מיט אַלע ערהאַבענע זאַכען, וואָס זענען דורך זיי נישט איינמאָל אָנגעקינדיגט געוואָרען.

די דימיסיע פון ברינינגען, דאָס קומען צו דער מאַכט פון די גענעראַלען, וועלכע וועלען אָפּרייניגען דעם וועג פאַר'ן „דריטען רייך" פון היטלערן, האָט שוין אַרויסגערופען אַ בהלה אין דער אינטערנאַציאָנאַלער פּאָליטיק. שוין קוקט מען מיט דעם העכסטען אומצוטרוי צו דער פאַרשטעהענדיגער קאָנפערענץ אין לאָזאַן, שוין פיהלט זיך דער ריח פון שאַרפע קאָנפליקטען, וואָס וועלען דורך די נייע מענשען אַרויסגערופען ווערען. וועגען פוילען איז שוין אָפּגערעדט. די אַרבייט פון די גענעראַלען און פון זייער באָזע, די נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטען, האָט געבראַכט צו אַ געוואַלדיגער שפּאַנונג צווישען פוילען און דייטשלאַנד אויפ'ן באָדען פון דאַנציג. און דאָס איז דאָך אַ בראַנדפייערדיג פּראָבלעם, וואָס קאָן ברענגען צו די שווערסטע קאָנסעקווענצען. און ריכטיג האָט בעמערקט איין פוילישע צייטונג: אויב די ענדערונגען אין דייטשלאַנד האָבען נישט אַרויסגערופען אין וואַרשאַ דעם דערשיטערענדיגען איינדרוק, וועלכען מ'האָט געקאָנט ערוואַרטען, איז עס דעריפאַר, ווייל די בעציהונגען צווישען ביידע לענדער זענען אַזוי פערשאַרפט, אַז מעהר זיי פערשאַרפען קאָן מען שוין סיי ווי נישט.

פ. פ. ה.

וואָס האָט בעוויזען די אויסשטעלונג אין תל-אביב
אונרוהיגקייט צוליב'ן ראַפּאָרט פון פרענטש'ן

די אויסשטעלונג פון מזרח - יריד אין תל-אביב איז געשלאָסען געוואָרען. אויפ'ן פערלאַנג פון דער בעפעלקערונג איז דער יריד גע-האָט פערלענגערט געוואָרען.

און ווירקליך איז די צאָהל פון די בעזוכער געווען פיל גרעסער ווי מען האָט גערעכענט. נישט קוקענדיג אויפ'ן בויקאָט מצד די אַראַבישע פּאָליטיקער האָט די צאָהל בעזוכער דערגרייכט ביז אַ האַלבען מיליאָן, און צווישען זיי טויזענדער אַראַבער. מורא-האָבענדיג פאַר'ן טעראָר פון די פּאָליטיקער און דעם אַראַבישען „שאַבאַב" (יוגענד), וואָס האָבען אַוועקגעשטעלט זייער „פּאָליציי" אויף די וועגען, האָבען הונדערטער און טויזענדער אַראַבער זיך איבערגעטון אין אייראָפּעאישע קליידער מען זאָל זיי נישט דערקענען און זענען געקומען קיין תל-אביב.

דער גרויסער ערפאָלג פונ'ם יריד, וואו עס זענען אויך אָפּגעשלאָסען געוואָרען אַ סך געשעפטען, האָט שטאַרק אויפגערעגט די אַראַבישע פּאָליטיקער און צייטונגס-מאַכער. זייער כעס האָבען זיי אויסגעגאָסען אויף דעם שטאַטס-סעקרעטאַר ה' יונג, וואָס האָט ביי דער שליסונג פונ'ם יריד געהאַלטען אַ וואַרימע רעדע, פול אָנערקענונג פאַר דער דאָזיגער אונטערנעהמונג. ה' יונג האָט בעטאָנט די גרויסע יודישע אויפבוי-אַרבייט אין ארץ-ישראל און האָט אָנגעוויזען, אַז איידער די יודען זענען געקומען אין לאַנד אַריין, איז געווען בלויז אַ קליינע צאָהל פון נישט וויכטיגע סוחרים און כמעט גאָר נישט קיין אינדוסטריע. די איציגע אויסשטעלונג, האָט בעוויזען די גרויסע אַרבייט, וואָס איז אויפגעטון געוואָרען אין די עטליכע יאָהרען: עס איז געשאַפען געוואָרען אַנ'אינדוסטריע און לאַנדווירטשאַפט, וואָס האָבען זיך נישט צו שעהמען לגבי די קולטורעלסטע און ציוויליזירטע לענדער. דער שטאַטס-סעקרעטאַר האָט זיך געוואונשען צו זעהן אויך די קומענדיגע אויסשטעלונג אין צוויי יאָהר אַרום.

די אַראַבישע צייטונגען קענען ה' יונג נישט מוחל זיין פאַר דער דאָזיגער רעדע. זיי טענה'ן, אַז ער האָט בעליידיגט די אַראַבער דערמיט, וואָס ער האָט בעטאָנט, אַז פריהער מיט עטליכע יאָהרען,

קאָרעספּאָנדענץ צום „נייעם פאָלקסבלאַט"

האָט ארץ-ישראל פערמאָגט בלויז אַ קליינע צאָהל נישט וויכטיגע סוחרים, און, אַז דער פּראָגרעס אין דער שאַפונג פון אינדוסטריע און לאַנדווירטשאַפט, וואָס איז געווען אַזוי בולט אויף דער אויסשטעלונג, האָט זיך אָנגעהויבען ערשט מיט עטליכע יאָהר צוריק, דאָס הייסט, מיט דער יודישער איינוואַנדערונג. די אַראַבישע צייטונגען בעמיהען זיך נישט אָפּצולייקענען די דאָזיגע בעהויפּטונג מיט פאַקטען און צאָהלען, דאָך האָבען זיי די העזה צו זאָגען אויפ'ן שטאַט-סעקרעטאַר, אַז ער איז אַ פּלוידערער און האָט מיט זיין רעדע געבראָכען די ענגלישע טראַדיציע — ער האָט אויסגעזאָגט דעם אמת.

די אויפרעגונג פון די אַראַבישע פּאָליטיקער און צייטונגס-מאַכער איז אָבער אומזיסט. די בעהויפּטונג און איבערצייגונג וועגען דער אויפלעבונגס אַרבייט פון לאַנד, וואָס יודען האָבען בעוויזען, וועט די אַראַבער קיין פּאָליטישען שאָדען נישט ברענגען — פונקט אַזוי ווי עס וועט זיי נישט זיין קיין גנאי, וואָס זיי האָבען דאָס לאַנד אין פערלויף פון הונדערטער יאָהרען נישט קולטיווירט און פערשעמט. אַדרבא: אויב די אַראַבער זענען פּרימיטיוו און אומפעהיג, און די יודען ווייזען ענערגיע און אַזוי פיל פעהיגקייט. — איז דאָך אַ גרויסע „מצוה" צו שאַפען אַזעלכע פּאָליטישע בעדינגונגען, וואָס זאָלען אָפּשטעלען די יודישע פעהיגקייטען, פערשטיקען און אויפהאַלטען זייער ענערגיע. זיי זאָלען, חלילה, נישט איבערשטייגען מיט זייער אַרבייט די אַראַבער.

און ווי עס ווייזט אויס, פערנעהמט זיך מיט דער דאָזיגער וויכטיגער, נוצליכער און „מאָראַלישער" אַרבייט — מיסטער פרענטש, וועלכער איז געשיקט געוואָרען צו בעטראַכטען און צו לערנען די מעגליכקייט צו ענטוויקלען דעם לאַנדווירטשאַפטליכען מצב אין לאַנד, נאָך סער סעמפּסאָן איז מיסטער פרענטש דער צווייטער עקספּערט, וואָס די ענגלישע רעגירונג האָט אונז אַראָפּגעשיקט נאָך די געשעהענישען פון 1929. וואָס עס איז געוואָרען מיט'ן עקספּערט סימפּסאָן — ווייסען מיר. אַפילו ד"ר שילס האָט זיך נישט געשטיצט אויף זיין עקספּערטיזע און ספּעציאַליטעט ביי דער זיצונג פון פעלקער-בונד. אָבער אויך מיסטער פרענטש האַלט זיך, ווייזט אויס, מעהר פאַר אַ ספּעציאַליסט פון „מוסר" און מאָראַל ווי פון לאַנדווירטשאַפט.

דער ראַפּאָרט פון מיסטער פרענטש, וואָס האָט געזאָלט פערעפענטליכט ווערען נאָך אין דעצעמבער, איז אָפיציעל נאָך נישט אַרויסגעקומען. די יודישע אַגענץ און די אַראַבישע עקזעקוטיווע, וואָס דאַרפען געבען זייערע בעמערקונגען צום ראַפּאָרט, האָבען איהם ביז איצט נאָך נישט דערהאַלטען, אָבער לויט אומאָפיציעלע ידיעות, ווייס מען, אַז ה' פרענטש בעשעפטיגט זיך זעהר שטאַרק מיט דעם „אומאָראַל" פונ'ם ציוניזם. אַ בעזונדער פלאַץ פערנעהמט דער קרן-קימת. אין איהם האָט ה' פרענטש ענטדעקט גאַנצע קוועלעס פון „אומאָראַל". סטייטש, דער קרן-קימת לויט זיינע תקנות טאָר נישט פערקויפען זיינע גיטער, דער באָדען, וואָס פאַלט אַריין צום קרן-קימת, מוז בלייבען אויף אייביג בעזיץ פונ'ם גאַנצען יודישען פאָלק — איז דאָך פאַרהאַן אַ גרעסערע אומאָראַל אויף דער וועלט?

איש ירושלים.

DR. MED. J. LUBICZ

כירורג-אָרטאָפּעד

פאַלודביאַוואַ 9, טעל. 183-17

קראַנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער

אייגענע פּראַצאַווניע פון זעמטליכע אָרטאָפּעדישע אַרבעטען ווי: וקלאַדקעס אויף פּלאַטפוסען, קינסטליכע הענד און פיס, גאָרסעטען א. אז. וו.

נעהמט אָן פון 2.30 ביז 4.30 נאָכמיטאָג.

מאריס שווארץ וועגען דער לאגע אין יודישען טעאטער*)

אין דער ברייטער דיסקוסיע, וואס עס גייט איצט אין דער אמעריקאנער פרעסע וועגען קריזיס אין יודישען טעאטער, האט צוו. אנד. גענומען א ווארט דער בערימטער דירעקטאר פון אמעריקאנער יודישען קונסט-טעאטער, מאריס שווארץ, וועלכער שפילט איצט אין פאריז:

— דער יודישער טעאטער — זאגט מאריס שווארץ — ווערט געפיהרט פון בלויזע מענשען, אן טעאטער-אמביציע. יעדער איז פראינטערעסירט בלויז אין מאכען א לעבען פאר זיך. און מען איז גרייט צו זינקען ביז'ן סאמע גרונט, צו קענען מאכען אט דאס דאזיגע לעבען. ביי קיין פאלק אין דער וועלט ווערט דער טעאטער נישט גענומען אזוי נישט ערנסט, ווי ביי אונז. יעדער מיטעלמעסיקער שוישפילער, וועלכער האט נאר א ביסעל געלד צו קענען בעמען א טעאטער, ערקלערט זיך פאר א הויפט-שוישפילער און א דירעקטאר, רעזשיסאר א. א. וו. די טעאטער-פעראיינען אנערקענען יעדען מענשען פאר א דירעקטאר און באלעבאס כל-זמן ער פערמאגט נאר גענוג ארויסצולאזען א פלאקאט, אז ער הייבט אן שפילען טעאטער. די ענגסטע קריטיקער קומען אין טעאטער און קריטיקירען די ביליגסטע חוזק-מעלאדראמעס, וועלכע ווערען איבערגעניצע-וועט פון א ביליגען פילם. ערפאלג ווערט געמאסטען נאר לויט דעם, וויפיל די קאסע ברענגט אריין. אויב א טעאטער-דירעקטאר געלינגט צו שפילען א „מאכע רייקע" א האלבען סעזאן, ווערט ער, אדער זי, געקרוינט אין דער טעאטער-פראפעסיע אלס העלד פון סעזאן. די פראווינץ רעכענט זיך מיט'ן אורטייל פון צענטער אויב א פיעסע מיט'ן נאמען „די פערפיהרטע שוועסטער" האט א ערפאלג אין ניו-יארק, לויפען די יודען פון אנדערע שטעט זעהען דעם ניו-יארקער וואונדער. דער גרויסער אקטיאר שילדקרויט האט אמאל געזאגט זיצענדיג מיט מיר אין טעאטער, אז מען וואלט געדארפט איינפיהרען ביים יודישען טעאטער א שטראף געזעץ פאר די אקטיארען. אויב מענשען האבען פאר זייער אייגענער ארבייט קיין דרך-ארץ נישט, דארף מען זיי צווינגען דערצו.

אבער ווער זאל זיי צווינגען? די יודישע צייטונגען האבען רחמנות אויף יעדען טעאטער-דירעקטאר. איינער איז אן אלטער, וואס האט זיבעציג יאהר אויפגעגעסען אויף טעאטער, וואס זאל ער טון אויף דער עלטער? האנדלען מיט בייגעל? א צווייטער איז א יונגער, וואס קומט רייסען קברים, שרייט, וואס לאזט מען איהם נישט לעבען? ער האט א טעאטער. די אקטיארען, בעדינערס, מוזיקער און מיטגלידער פון אנדערע פעראיינען דארפען מאכען א לעבען? טא ווי קען מען זיך שטעלען געגען דער ברויט-פראגע, און נאך געגען פעראייניגטער ארבייט? פערקוקט מען, גיט מען א ביסעל לויב פאר רחמנות.

מאריס שווארץ ווייזט אן, אז מען האט א גרויסען טעות, אויב מען מיינט, אז די לאגע ווערט געבעסערט דורכדעם, וואס עס ווערען געשאפען אנשטאט טעאטערס מיט דירעקטארען, קאאפעראטיווע טרופעס, ווער עס וויל, בעמט זיך, צונויף און מען פאהרט שפילען קאאפעראטיוו. זיי פערגעסען אבער, אז דער עולם קען אויך אויף א קאאפעראטיווען אופן נישט גיין אין טעאטער. די צרה איז, וואס ביים יודישען טעאטער ווארט מען, אז דער עולם זאל זיך אויפשטעלען און מאכען א סקאנדאל און פראטעסטירען „קאלעקטיוו". הייגטיגע צייטען אבער מיידען מענשען אויס סקאנדאלען. זיי ערקלערען א שטילען שטרייק. זיי גייען נישט און רעדען אפ זייערע פריינד נישט צו גיין.

דער געשריי וועגען קריזיס איז א גאנץ גוטער תירוץ. אבער ס'איז נאר א האלבער תירוץ. אין דער שלעכטער צייט זענען דא גענוג בעלנים אויף א גוטער פארשטעלונג, אבער נאר אויף א גוטער. קיין אימיגראנטען פון איישישאק קומען איצט נישט. דער עולם איז געווארען דערצויגען און קלוג אין טעאטער-זאכען. ער זעהט די שענסטע בילדער פאר 25 סענט. ער גייט אין ענגלישען טעאטער. ער לייענט א צייטונג און אמאל א בוך, און ער ווייס וואוהי'ן צו גיין פאר זיבעציג פאר סענט. ער איז פארזיכטיג.

אין יודישען טעאטער גייט ער נאר, ווען ער איז געצוואונגען, און דאס מיינט צו א בענעפיס און וואס קריגט ער? וואס זעהט ער ביי א בענעפיס. דער סטאר אדער סטאריכע שפילט נישט צו יעדען בענעפיס. און ווען מ'שפילט, שפילט מען פערש-מעלטע פיעסען, וואס זענען שוין אלט ווי דער גלות. שטעלט אייך פאר, אז אין יאהר 1932 שפילט מען נאך אלץ „כל נדרי". און פארוואס ווערט דאס אלץ געטון? דערפאר, וואס מיר האבען נישט קיין טאלאנטען? מיר האבען גאנץ גוטע טאלאנטען, גאנץ גוטע מוזיקער, אבער די גלייכגילטיגקייט און די גרינגשעצונג און דער געשריי, אז מען דארף איבערקומען דעם סעזאן, דערטרינקט און ברענגט אום דעם יודישען טעאטער.

איז וואס-זשע דארף מען טאן?

מאריס שווארץ קומט צום אויספיהר — צו זיין אלטען אויספיהר, אז מען דארף מאכען א גרינדליכע איבערקעהרעניש אין דעם טעאטער, אויף דער ביהנע, אין זאל, אין רעפערטואר, דאס הייסט שפילען אנדערע פיעסעס, שפילען זיי אנדערש, שוישפילער זאלען דיסציפלינירט ווערען, די ביהנע-ארבייט זאל ווערען פערפעקט, די מוזיק צוגעגרייט, די עקאנאמיק מעהר ראציאנאליזירט און — עס זאל ווערען ארויסגעווארפען דער שימעל פון אלט-אלטע אפערעטקעס ווי „שוידערליכע לעבענס-בילדער".

— ראטעווען דעם יודישען טעאטער — רופט אויס מאריס שווארץ — וועט נישט קיין דעבאטע, נאר א רעוואלוציע, און פארוואס טאקע נישט א רעוואלוציע? פארוואס קענען רעגירונגען ארונטער-געווארפען ווערען, ווען זיי לעבען זיך איבער, און א טעאטער-בעוועגונג מוז שטארבען א לאנגזאמען, אבער זיכערען טויט? וואס דארף מען זיך דען שעמען? יעדער ווייס דאך, אז אזוי אנגיין ווייטער קען מען נישט. זאל יעדער וואס האט קיין ארט נישט ביים טעאטער זיך פריינדליך צוריקציהען, און ווען נישט, פאלען אונטער דער האק פון א רעוואלוציע. דער עולם איז שוין גרייט. א סימן, אז ער ווארט, ער גייט נישט אין טעאטער. ער ווארט, מען זאל איהם רופען צו העלפען בויען א בייטעם יודישען טעאטער.

* * *

צו די דאזיגע אלע גערעכטע און ריכטיגע בעהויפטונגען פון דעם גרויסען יודישען שוישפילער מאריס שווארץ, מיט וועלכע מ'קאן מסכים זיין מיט'ן פולען מויל, מוזען מיר צוגעבען, אז אויפ'ן „אייראפעאישען באדען" איז עס מיט'ן יודישען טעאטער און מיט די יודישע טעאטער-זיטען אויף א האהר נישט בעסער, נאר — פערקעהרט — א סך, א סך, ערגער. ווארום דארט, אויף יענער זייט ים, איז כאטש דער רוב מבין ובנין ארטיסטען מענשען מיט טעאטער-בלוט, מיט טאלענט, און ביי אונז הערשט און בושעוועט די טאלענטלאזע „כאלופ-ניצטווע", וואס קאן א קאץ אנ'עק נישט פעריבנדען, הערשטיקענדיג און דערדריקענדיג מיט זייער איבערוויגענדער מעהרהייט דעם קליינעם הייפעל בערופענע אקטיארען...

איינעם פון די קליינע אויסנאהמען אין דעם גרויסען יודישען טעאטער-אומגעלומפער אין פוילען בילדעט אונזער לאדזער „ארט", וואס מאכט איצט אדורך א בפירושע טריאומף-רייזע איבער'ן לאנד, שפילענדיג אומעטום ביי איבער-קאמפלעטען, און געניסענדיג — ביי דעם שארפען עקאנאמישען קריזיס — פון די בעגייסטערטסטע אויפנאמעס, וואס ווערען איהם געמאכט אויפ'ן גאנצען וועג.

*) מאריס שווארץ מאכט איצט א קאנצערט-טורנע איבער אייראפע. דעם 14. ה. ח. וועט ער אויפטרעטען אין דער לאדזער „פילהארמאניע".

פון יודישען הומאר-אוצר

פון דער איבערגעבליבענער זאמלונג פון אונזער פערשטארבענעם מיטארבייטער שר של אש

דו ביזט נישט זייער בעל-דבר...

א מחבר האט געבראכט צו ר' אייזעל חריף א חיבור און האט געבעטען א הסכמה. דערווייל האט דער מחבר פערבראכט א גאנצען טאג, ווע ס'איז געווארען אין אווענד און דער מחבר האט געדארפט גיין אהיים, האט ער געבעטען ר' אייזלען ער זאל איהם מיטשיקען זיין משמש, איהם צו בעגלייטען ביז אהיים.

האט געזאגט צו איהם ר' אייזעל:

— די גאנצע זאך, וואס א תלמוד חכם דארף נישט געהען אליין ביינאכט, כדי די מזיקין זאלען איהם נישט מזיק זיין. נא נעהם ביי זיך דיין חיבור, וועלען די מזיקין שוין זעהן, אז דו ביזט נישט זייער בעל-דבר...

א נעדונגענער פאסטער...

די מעריב-יודען האלטען שטארק פון „יאהר-צייט" מאנכע פאסטען זאגאר אינ'ם טאג פון יאהר-צייט, און אין יעדער קהלה דא איינער, א „פאסטער", אזוי ווי די רייכע ווילען נישט פאסטען פערדינגט זיך דער בעל-תענית צו פאסטען פאר יענעם אינ'ם טאג ווען ער האט יאהרצייט, עס טרעפט אויך, אז עטליכע האבען אין איין טאג יאהרצייט. דינגען איהם אלע ער זאל פאר זיי פאסטען דעם און דעם טאג אזוי ארום קומט אויס, אז ער פאסט אין איין טאג פאר עטליכע.

האט אמאל געטראפען, אז א פראנקפורטער רייכער יוד א געוויסער בירקענהיים וואס האט איהם געהאט געדונגען דעם טאג צו פאסטען, איז צופעליג אריינגעגאנגען אין א רעסטאראן און האט געטראפען דעם דאזיגען בעל-דבר ווי ער זיצט און עסט זיך גאנץ געשמאק, גאר ווי פה"ים צו דער סעודה, איז ער צוגעגאנגען צו איהם און האט גענומען שרייען:

— דו לומפ, דו שווינדלער! אט אזוי פאסטו דאס?

— בערוהיגט אייך ה' בירקענהיים — האט דער „בעל-תעדות" צו איהם גענומען רעדען, וועלענדיג איהם איינשטילען — איהר האט דערפון גאר קיין שאדען נישט, פאר אייך פאסט איך, נאר אזוי ווי דער „וואלף", וואס האט היינט יאהרצייט און האט מיר געדונגען איך זאל פאר איהם אויך פאסטען און ער האט מיר נישט בעצאהלט, איז פאר איהם עס איך דאס, כדי ער זאל נישט יוצא זיין מיט'ן פאסטען...

שכירות און כבוד...

א נייער רב איז אנגעקומען אין א שטאט, האט ער געזעהען ווי דער אלטער שמש הארעוועט א גאנצען טאג. גאנץ פריה שטעהט ער אויף און ווישט אפ די באנק, ביינאכט טראגט ער אריין וואסער אין בית המדרש און ביינאכט הייצט ער די אויוועגס, האט דער רב פערוואונדערט געפרעגט דעם שמש:

— וויפיל געהמסטו געהאלט?

— פינף גילדען א וואך, — האט דער שמש געענטפערט.

— און מיט אזא קליינע פענסיע בעגנוגענסטו זיך?

— רבי — האט דער שמש געענטפערט — די פענסיע איז טאקע א קליינע, אבער כבוד האב איך דאך זייער פיל...

ס'איז נישט קיין נפקא-מינא

פון וואס מענשען האבען געלאכט אמאל און היינט

עס זענען נישטא קיין בעווייזען, אז דער פרימיטיווער מענש האט געהאט א געפיהל פאר הומאר, א געפיהל פאר געלעכטער, כאטש עס איז נישט אויסגעשלאסען, אז אויך דער פרימיטיווער מענש האט מסתמא הנאה געהאט פון ברוטאלען שפאס. יענע יאהרען זענען געווען שווערע, אהן פרייד און אהן געלעכטער. מען ווייס אז אין דעם אמאליגען מצרים האט מען נישט געוואוסט פון קיין וויץ און קיין שפאס, נישט-איבער אלע פערעלטערטע ספרים, אלע משלים פון שלמה המלך, דעם גאנצען תהלים, אלע נישט-יודישע ווערק פון יענע צייטען, און איהר וועט אין זיי נישט געפינען קיין איין שטעל פון הומאר, וואס זאל ארויסרופען א שמייכעל. אין בבל. אין נינוה און אין די אנדערע הויפטשטעט האבען זיך די קעניגען פריילך געמאכט מיט ווייו און מיט טענץ, און נישט זעלטען אויך מיט פרויען. די אונטערטאנען האבען אבער אויך פון דעם לוקסוס נישט געוואוסט און האבען מאנאטאן אפגעלעבט זייערע יאהרען.

פראפעסאר מ. וו. דישער אין זיין בוך „קלאונען און פאנטאמימעס", בעווייזט, אז דער ערשטער פרעהליך צו מאכען דורך הומאר און וויץ איז געווען דער הויפנאר. דאס רוב איז דער הויפנאר געווען א קארליק אדער אנ'אנדער מין פערזעהעניש.

דער הויפנאר האט געהאט א גוט לעבען ביי די קעניגען און די הויפלייט. ער האט געהאט וואס צו עסען גוט, און געווען גוט געקליידט. גאר א סך מענשען האבען איהם מקנא געווען. ער איז שטענדיג געזעסען צווישען די לארדען און הויפלייט כדי צו אמוזירען זיי. עס איז איהם שווער אנגעקומען צו פערדינען זיין שטיקעל ברויט, ווייל ער האט תמיד בעדארפט זיין גרייט מיט א וויץ און מיט א שטאכווארט.

ערשט מיט א דריטהאלבען טויזענד יאהר צוריק האבען זיך אין גריכענלאנד בעוויזען שרייבער וואס האבען פערפאסט קאמעדיעס. אבער די קאמיקער האבען דעמאלט באגעמאכט די וויצלער פון דעם קעניג'ס הויף. זיי זענען אפילו אויך געווען גרימירט ווי די אמאליגע הויפנארען און דערפאר טאקע האט מען זיי גערופען נישט קאמיקער, נאר קלאונען. זייער הויפט-הומאר איז בעשטאנען פון שפיצלען, וואס מען וואלט אויך היינט געלאכט פון זיי אפילו אין אנ'ענגליש טעאטער.

מעהר אבער איז זייער הומאר געווען א בעסט יאלער, געבויט אויף די יסורים וואס מענשען ליידען פון צופאלען. אמבעסטען קאן מען זעהען די בעסטיא ליטעט פונ'ם דעמאלטדיגען הומאר, ווען מען שפאצירט דורך דעם בריטיש מוזעי, וואו עס געפינען זיך בילדער און צייכנונגען פון יענע צייטען. אזוי, למשל, קאן מען זעהען אויף איין גריכישע וואזע ווי צוויי קלאונען שטופען ארויף א דריטען קלאון אויף טרעפ וואס פיהרען צו א תליה, אויף וועלכער זיי הענגען איהם אויף. די דאזיגע וואזע שטעלט מיט זיך, פאר א געוועהנליכע טעאטער-סצענע, וואס פלעגט ארויסרופען געלעכטער ביים עולם.

אויך אין יענע יאהרען איז שוין געווען פאפולער דער וויציגער איינפאל פון מאכען צ'יצען ברעכען רוק און לענד. דער וויץ מיט דעם אמעריקאנער באנקיר, וואס טראגט א צילינדערהוט, א שטעקען מיט א גאלדענער גאלקע און געהט זיך בהרחבה איבער דער ביהנע, און פלוצים גליטשט ער זיך אויס און צובריכט דעם קאפעליוש מיט'ן שטעקען, איז גענומען געווארען פון די גריכישע ספעקטאקלען וואס מען האט גערופען „קאמעדיע".

„גאמער גארטאנ'ס נאדעל", אנ'אלטע ענגלישע „קאמעדיע", וואס דערצעהלט ווי אזוי גאמער גארטאן האט פערגעסען איהר נאדעל אין איהר מאנ'ס הויזען, וועלכע זי האט פעררעכט, איז אויך ענטנומען פון די גריכישע „קאמעדיעס". אין ענגלאנד איז דאס שטיק געמאכט געווארען אינ'ם זעכצעהנטען יאהרהונדערט. נאך דעמאלט האט אנגעהאלטען דער כלל, אז דער עולם האט ליב צו זעהן אומזיסטע ליידען אויף דער ביהנע און אז אזעלכע סצענעס פון פיין און לייד רופען ארויס געלעכטער.

און ביז היינט לאכט מען פון אזעלכע סצענקעס. דער דערמאנטער פראפעסאר געהט מיט דער סברא, אז פרויען זענען גיכער געניינגט צו לאכען פון אזא הומאר. שפעטער האט מען אויך גענומען חיות אויף דער ביהנע און זיי געמאכט צו ליידען כדי דער עולם זאל לאכען. אזוי האט מען גענומען הינט, אריינגעשליידערט אין מאשינקעס, געדרעהט די מאשינקע און עס איז ארויס א האוקענדיג ווארשטעל. אזא סצענקע האט מען מיט הונדערטער יאהרען צוריק געוויזען אין ענגלאנד און היינט ווייזט מען דאס אין די קינאס...

פעטש איז אויך אנ'אמוזירענדיגער ספעקטאקעל. ביז היינט האבען מענשען אין א טעאטער ליב צו זעהען ווי אנ'אקטיאר קריגט קלעפ און בוכצעס. די אקס-ספעקטאקלען, וואס האבען אזא גרויסען עולם אין אלע לענדער, שטאמען פון יענע אלטע צייטען ווען מען האט געוויזען אין טעאטער געשלעג סצענעס ביי וועלכע די „קאמיקער" זענען צוע'בהרגעט געווארען.

איבעראשונגען זענען אויך א גוט מיטעל ארויס צורופען געלעכטער ביים עולם, גענומען האט זיך עס פון יענער צייט, ווען אקראבאטען און קונצענמאכערס האבען מיט זייערע קונצען און איבעראשונגען ארויסגערופען בעגייסטערונג און געלעכטער.

חוזק מאכען פון א פערהייראטען מאן, א פאמיל יענמאן, א ייד, איז אויך א גוטער מאטעריאל פאר שפאס אין טעאטער: און טרינקען, בפרט גנב'ענען א טרונק בראנפען ביי אימיצען וואס האלט איצט אין מיטען טרינקען, איז אויך שוין אלט משותלח'ס יאהרען. א פרוי וועט זיך נישט איינהאלטען פון געלעכטער, ווען זי וועט זעהען דעם אקטיאר טרינקען טיי פון א שאל.

נ. י. ט.

חוזק

פון י. סיגאל

וועז איך זאָל דעם זכות אָדער דאָס אומגליק האָבען און דערלעבען די שפּעטער'ע צייט, ווען דער „צוקונפטיגער" היסטאָריקער וועט זיך אַוועקזעצען שרייבען דאָס קאַפּיטעל פון אונזער'ע טעג — ווען איך זאָל זיך קאָנען אונטערדריקען אונטער זיין אָרעם, און שטיל־שטיל זיך צוהער'ען צו זיין באַטראַכטען אַ וואָרט, אַ טיטעל פאַר'ן קאַפּיטעל געשיכטע, וואָלט איך איהם אונטערגעמורמעלט און אַנ'עצה געגעבען ער זאָל דאָס קאַפּיטעל רופען — די צייט פון חוזק איבער'ן מענשען. ער וועט דאָס סיי ווי סיי געוואויר ווער'ען, ווען ער וועט איבערגעהן די אַלע טרויעריגע און שווער'ע דעטאַלען. די אַלע צרות וואָס דער הייגטיגער דור האָט דורכגעמאַכט. צום ערשטען וועט איהם נישט זיין אַזוי קלאָר, ווי אַזוי מען האָט איבערגעטראָגען אַזעלכע פּיינען, און מען האָט דאָך גדולדיג געשוויגען, דעמאָלט אָבער וועט איך איהם רעדען דער מענש וואָס קוקט אויף דער מענשליכער ראַסע, ווי אויף אַנ איינציגע'ר אין איהר מין — אַנ'ערשיינונג אין דער וועלט פון ברואים וואָס לעבט זיך אויס און ענטוויקעלט זיך אין קולטור און אין סביבה פון אַנאַנדער מין, אַ ציוויליזיר'ט לעבען. ער וועט דעמאָלט זיין נישט קיין היסטאָריקער נאָר אַ מענש, וואָס איז „אינ'ם שפּיל", — ווען ער וועט אָבער נעהמען רעזומירען, סך־הכל'ן, וועט ער פערשטעהן און — דאָך נישט קאָנען פערגעבען, ווייל חוזק איז די נידעריגסטע און מיאוסטע אייגענשאַפט פון אכזריות דאָס איז דער אויסדרוק פון אַ סאַדיזם וואָס זוכט יענעמס בלוט דורך אַ זעהר און זעהר סובלימירטער כלי און מיטעל.

פון צופיל איבערפלוס און איבער־זעטיגקייט, זענען די מאַכטהאָבער אויף דער וועלט, אַליין נישט וויסענדיג דערפון, און נישט אָפּגעבענדיג זיך קיין חשבון, גענומען חוזק'ן און אָפּשפּעטען פון זייער מין. מוטשען איז שוין פאַר זיי געוואָר'ען אַ נאַטירליכע פונקציע, אויף דעם האָבען זיי געקראָגען רעכט פון די געטער. זייער'ע פעהיגקייטען האָבען זיי אַרויפגעהויבען אויף יענע הויכען און טראָנען פון וואַנען אַלע גזירות צו אונטערדריקען זענען אַראָפּגעקומען. גרויס איז געוואָרען דער גערודער אין דער וועלט. אַלע ער'ד'ן זענען געמיינעוועט געוואָרן און אַלע ים'ען, מדינות זענען געוואָר'ען גרויס און מעכטיג. און אַלץ, אַלץ איז געבויט געוואָר'ען אויף נישט קיין גרויס גרויסקייט און „מענשליכקייט", אַבער, ווער האָט זיך דאָס אָפּגעשטעלט אויף אַזעלכע קלייניגקייטען, ווען די אַרבייט פאַר אַ גרויסער מעכטיגער וועלט, האָט זיך נישט געטאָרט אָפּשטעלען. די „מיסיע "פון דעם מענשען איז געוואָרען צו אויפבויען אַ שטורעמדיגע ציוויליזאַציע ביז'ן הימעל, האָט מען אין וועג געמוזט אַלע „שטערונגען" בעזייטיגען און אַוועקשאַרען, מען איז געגאַנגען „פאָראויס", „פאָרווערטס", אַלץ ווייטער, און ווייטער...

און — די פּרעהיסטאָרישע שבטים־פּפאַכעס, איז מען דאָך שוין לאַנג אַריבערגעגאַנגען. מען קאָן זיך איצט דערמאָנען וועגען דעם, מיט אַ שמאָלצען שמייכעל און אַרויסשטעלען די בייכיגע „פערזענליכקייט"... מיט ווירדע אַז מען איז שוין נישט מעהר ווילד, דאָס אָבער צו וואָס מען איז „מיט באַהנען און אַעראָפּלאַנען" דערפלויגען, איז, דאַכט זיך מיר אַנ'אַנדער מין ווילדקייט, וואָס קאָן זיך זעהר נאָהענט עהנליכען מיט יענער פּאַרהיסטאָרישקייט און איהר אפשר ווייט אַריבערשטייגען. דאָס איז די ווילדקייט פון אַ צופוילטקייט און דעקאַדענץ און מענשליכען לעבענס־פּיחר, וואָס ווייזט אויף יענעם „כלו חייב". אידער משיח וועט קומען...

און ווייזען ווייזט זיך עס אַרויס אינ'ם בייזווילינגען חוזק וואָס האָט בעהערשט די זאַטע פּסיכיק פונ'ם „שטאַרקען". די זאַטקייט האָט אויפגעפלאַנצט אין אַ געלעכטער, וואָס איז דער אויסדרוק פון איבערפלוס, איבער'ן אומגליק פון די, וואָס זענען אַ פאָרטזעצונג פון הונגעריגע דורות, נאָך דורות, צייטען נאָך צייטען. מען האָט געזעהען פאַר זיך אַ נייעם, דעם נייעסטען מין פערגעניגען, דער גוף האָט אָנגעהויבען פּיהלען ציביש און זיך אויפגעבלאָזען אין דער חיה'שער הנאה וואָס ער האָט אין זיך אַזוי פיל אָנגעזאַמעלט און אָנגעזויפּט. ער האָט גענומען פייער'ען זיין אייגענעם טריאומף. אין די הימנען, וואָס ער האָט אויסגעזונגען איז — חוזק! חוזק איבער זיין מיטמענשען, וועלכע ער האָט גענוצט ווי מ'נוצט שטיין און ציגעל. ווי מ'נוצט זאַמד און שטויב און וואַסער. ער האָט פאַר זיך דער'זעהען די מאַסע, ווי אַ דומם, מיט וועלכען ער האָט געקאָנט טון וואָס נאָר זיין האַרץ האָט געגלוסט, ער האָט זיי אָנגעשאַר'ט אין קופּעס, ווי זאַמד, ער האָט זיי געשאָטען און געקנאַטען, געמישט און געגאָסען, און כעמיש זיי פערוואַנדעלט אין אַלץ, וואָס איז נאָר נויטיג געווען. און אַט דער אויפטו, אַט דער נאָכגעגעבענ'ער שמאַך, האָט דאָס איהם אַזוי רחבות'דיג צושפּרייט זיין האַרץ און ער האָט אַ קוק געטון אויף די אויסגענוצטע און זיי דערזעהן, ווי דאָס איבערבלייב, דאָס שטרוי אויף די פעלדער, נאָכדעם ווי די קערנער זענען שוין געלעגען ערגעץ אויסגעדראָשענע און — ער האָט זיך צולאַכט פון הנאה: אַט דאָס שטרוי שטאַמט עס פון אייגענעם מין וואָס איך: כאַ־כאַ־כאַ־כאַ! ווען אַלע פערגעניגענס האָבען זיך אויסגעלאָזען, ווען דער שטאָלץ איבער די דעראָבערונגען איז שוין אויך געוואָרען בלאַסער, דאַרף מען לאַכען פון די אויסגעניצטע, דאַרף מען מיט חוזק טרעטען איבער זיי און זיי אַוועקשאַרען מיט די פיס.

דער דאָזיגער חוזק, דאָס גלייכגילטיג צוקוקען ווי מענשען געהען אונטער, ווי הונגער בושעוועט אין היימען און קעלט ווי אַ וואָלף שרעקט מיט אומברענגען די קליינע שלעכט־דערנעהר'טע קינדער אין טויזענטער טויזענטער שטיבער. דאָס זעהן זיך אויסשפּרייטען אַ דיקען שאָטען פון מרה שחורה אויף די דאַרע פּנימער פון אַזוי פיל עלענדע און אויסגעזויגענע — ווי אַנדער'ש קאָן מען דאָס אַנרופען ווי חוזק! חוזק פון די, וואָס מען האָט אָפּגענאַרט און פערנאַרט, חוזק פון אַלץ וואָס איז, זינט מענשען רופען זיך מענשען, גערעכט און געפּרעדיגט געוואָרען אויף אַלע בימה'ס און פּלאַטפאָרמען, חוזק פון די גרויסע לעהרערס און תורה'ס, עטיקס, און הומאַניזמען, מוסר און וואָרנונגען, וואָס האָבען פון בוך צו בוך זיך אַריבערגעקליבען און פון די גאַסען און הייזער פון די מענשען אַרויסגעטריבען, ווי נאָר מען האָט זיך אָנגעגעסען צו זאַט און זיך רוהיג דערנאָכגעשלאָפען אַ נאַכט.

חוזק פון אַלץ וואָס איז געהאַלטען געוואָרען הייליג, קונסטען זענען אין שאָטען אין ליכט פון די רעליגיעס אויסגעוואַקסען. און אַרום דעם אַלעם האָט זיך איצט פערשפּרייט דער פליגעל פון איינעם אַ שד, וואָס האָט זיך, ווייסט אויס, תמיד אויסבעהאַלטען הינטער אַרום און געשטשירעט די ציין און געלאַכט און אויסגעלאַכט... ער האָט געלאַכט פון מענשליכען ערנסט, פון אויפטו, פון גוטע מעשים, פון דער אילוזיע פון שעהנקייט, וואָס האָט געמאַכט פערגעסען די מאָנאָטאָנע גרויע אַלטעגליכקייט, ער האָט געלאַכט פון אַלע קרבנות און אַלע מאַרטירער וואָס האָבען אויפגעהויבען זייער לעבען, ווי אַ פאַקעל אין דער פינסטערניש פון מענשליכען בלאָנדזשען אין די וויסטענישען און ווילדעענישען פון דער געשיכטע, ער האָט געלאַכט פון אַלץ און פון אַלעמען און איצט איז דער דאָזיגער שד אַריין אין יענעם זאַטען און רוהיגען זיך־זעלבסט געקרוינטען איינציג־העכשטענדיגען „בשר ודם" און זעצט פון איהם אַרויס מיט חוזק, חוזק און חוזק.

עס איז אָבער אַ ביטער'ע הנאה, ווען האָט זי אין זיך אַ פונק פון משוגעת, אַנ'אָנזאָג פון יענעם פינסטער'ען וואַהנזין וואָס קריכט פון די חושכ'דיגע היילען צו זעלבסטמאָרד. נישט די איינציגע, נישט די צעהנדליגער, נישט די טויזענטער זעלבסטמאָרדען, וואָס האָבען זיך אַזוי מגפה'דיג געמערט אין אונזער'ע טעג, ווייזען די טראַגיק פון דער צייט, נישט זיי! — זיי זענען אַ שרעקליכער אָנזאָג פון אַ גרויסען זעלבסטמאָרד וואָס רוקט זיך און דערנעהנטערט זיך אַלץ מעהר. דער זעלבסטמאָרד פון אַ גאַנצער געזעלשאַפטליכער אָרדנונג, וואָס טאַנצט איצט איהר חוזק טאַנץ אויף די שאַרבענס פון איהרע קרבנות. זי טאַנצט און לאַכט, זי טאַנצט און חוזק'ט, זי טאַנצט און — טאַנצט אַלץ נעהנטער צום אָפּגרונט פון משוגעת.

דער משוגעת פון וואָוילטאָג האָט געבוירען דעם טאַנץ פון חוזק. דער טאַנץ פון חוזק קומט פאַר אויפ'ן ראַנד פון אַ תהום וואָס מ'האָט יאָהרהונדערטער געגראָבען פון צווישען איין מענש צום אַנדערען, פון איין פאָלק צו אַ צווייטען, און עס קומט נישט קיינער, וואָס זאָל קאָנען אָפּהאַלטען פונ'ם לעצטען שפּרונג, פונ'ם קאַטאַסטראָפאַלען פאַלען און פונאַנדערפאַלען אין שטויב. עס קומט נאָך אַלץ נישט די שטים פון גרויסער וואָרנונג פאַר וועלכער דער רויער און טעם־געוואָר'ענער פון זאַטקייט, זאָל זיך אַרויסוואַקלען פון זיין חוזק איבער דער וועלט און — אַ טראַט־צוריק געבען פונ'ם ראַנד פון תהום ביי וועלכען ער טאַנצט און, אין וועלכען ער קוילער'ט אַריין זיין חוזק'דיגען קאַלטען. האַלב־וואַנזיניגען געלעכטער.

——=[:o:]=——

א דין=תורה מיט'ן רבונו של עולם

פונ'ם רבינס מעשה'לעך

פון מ. יאשטשעוויטשער

פון די אַלע צדיקים אין דער צייט פון ר' אלימלך, וואָס זענען געווען בעלי־רוח־הקודש, האָט זיך קיינער נישט געקענט אַזוי אויסטענהנען מיט'ן רבונו־של־עולם, ווי דער צדיק ר' אלימלך ליזענסקער (דער מחבר פון ספר „נועם אלימלך") יעדעס מאָל, אַז עס האָט זיך געמאַכט עפּעס אַ גזר אָדער אַ צרה ר"ל אויף אַ יחיד אָדער אַפילו אויף רבים, פלעגט זיך ר' אלימלך אָנגורטען די לענדען, צוגיין צום גרויסען ספרים־אַלמער, אַרויסנעמען עפּעס אַ ספר — דער ערשטער, וואָס איז איהם אין האַנט אַריינגעקומען, האָט עס געמעגט זיין אַ גמרא, אַ מדרש, אַ ווייבערשע צאינה־וראינה, אָדער אַ תחינה פון שרה בת טובים. ער פלעגט עס עפענען, אַריינקוקען, און נישט שמאַרק זיך פערטיפענדיג פלעגט ער שוין געפינען דעם ריכטיגען בעווייז און אַרויסדרינגען פון שטעל אין ספר, אַז די גזירה איז לכתחילה איבריג געווען. ער פלעגט אַמאָל אויך אויסטייטשען אַ פסוק אין חומש אָדער אַ מימרא אין דער גמרא און אָפטמאָל אוועקגייען אויף אַנ'אַנדער דרך אין דעם פשט אָדער אין דעם ביאור, כדי עס זאָל זיך צופאַסען צו זיין ענין, וואָס ער האָט נויטיג. ער פלעגט אַזוי אויסדרייגען, אַז די פמליא של מעלה האָבען במחילת כבודם נעבעך נישט פערשטאַנען, וואָס אַ חדר יונגעל פערשטעהט עס. אין די עולמות העליונים פלעגט זיך דעמאָלט אויפהויבען אַ גרויסער שטורם, ס'טייטש! אַזאַ פשט אין פסוק אָדער אין מאמר האָט נאָך קיינער נישט געלערנט. אָבער לסוף האָט מען דאָך איינגעפונען, אַז אויב דער ליזענסקער צדיק טייטשט אַזוי איז פערפאַלען. כאָטש שריי חי וקים! און די גזירה האָט נישט ווילענדיג געמוזט בטל ווערען...

אַזוי האָט איינמאָל פּאַסירט, ווען דער רבי ר' אלימלך איז געזעסען אין זיין אַלקער'ל און זיך עוסק געווען אין דער תורה, האָט ער דערהער'ט עפּעס אַ וויינענדיגען קול פון צווייטען חדר. דער קול, וואָס איז געווען דורכגעוועבט מיט טיפען צער און פערביטערונג, האָט אויף איהם געמאַכט אַ גרויסען רושם. דאָס האָט זיך צעוויינט אַ אשה, אַ שכנטע, וואָס איז געקומען זיך אויסרעדען איהר שווער געמיט פאַר די רביצין, ר' אלימלכס ווייב. די יודענע האָט שטאַרק מתרעם געווען אויף כביכול, פאַרוואָס ער האָט איהר אַזוי געשטראַפט, אַז זי האָט אַפילו קיין איין קינד נישט. די רביצין האָט איהר געטרייסט און דערביי זיך געביינערט, וואָס זי רעדט אַזוינע האַרטע דיבורים געגען כביכול, וואָס איז אַלעמאָל גערעכט אין זיינע מעשים. האָט דער צדיק געעפענט די טיר, און מיט גרויס רוגזה זיך געבייזערט אויף דער רביצין בזה הלשון:

— וואָס גיסטו עפּעס גערעכט דעם רבונו של עולם? פאַרוואָס זאָל אַזאַ אשה צדקניות נישט האָבען אַ קינד? און טאַקע, וואָס האָט זי זיך אַזוי פערזינדיגט? און תיכף איז ער צוגעגאַנגען צום ספרים־אַלמער, האָט אַרויסגענומען אַ חומש, געעפענט און געוואָרפען אַ בליק אויפ'ן פסוק: לא תעשון כן לה' אלקיכם", ער האָט גלייך געטייטשט: „איהר זאָלט נישט גערעכט געבען (פון לשון „כנים אתם") דעם רבונו־של־עולם, אַז וואָס ער זאָל נישט טאָן, איז אַלץ גוט. פאַרוואָס זאָל טאַקע די יודענע נישט האָבען אַ קינד, און טאַקע פאַרוואָס נישט אַ בן זכר?

עס פערשטעהט זיך, אַז למעלה איז אָנגענומען געוואָרען דעם פשט פון פסוק, אַזוי, ווי דער צדיק האָט געטייטשט, און די יודענע איז אין קורצען געבענטשט געוואָר'ען מיט אַ בן זכר...

און איינמאָל האָט פּאַסירט, אַז דער עסטרייכישער מלך האָט בעקאַנט געמאַכט אין זיין מדינה אַ געזעץ, — אַז דער, וואָס מאַכט חתונה אַ טאָכטער מוז פריהער אַוועקגעבען אין אוצר המלכות 500 גילדען, און דאָס דאַרפט איהר וויסען: אַז אין יענער צייט איז 500 גילדען געווען אַ מאַסע געלט און ביי די דעמאָלטדיגע פּויליש־גאַליציאַנישע יודען איז דאָס געווען אַ לעבענס־פראַגע. דען זייער ווייניג יודען האָבען די סומע פערמאָגט, און דער איינער, וואָס האָט שוין דערגרייכט צו אַזאַ עשירות האָט זיך שוין גערעכענט פאַר'ן גרעסטען גביר.

און דעריבער, אַז די גזירה האָט זיך פערשפּרייט איבער דער מדינה, האָבען אַ סך בתולות נישט געקענט חתונה האָבען. דער גרעסטער טייל זענען געבליבען זיצען, דער וועה־געשריי האָט זיך פון טאָג געשטאַרקט אין דער מדינה, און דער ברייטער יודישער עולם איז געווען שטאַרק פעריאושט...

אַזוי איז אַוועק אַ פּאָר יאָהר.

ויהי היום — האָט פּאַסירט, אַז אין אַ דאָרף לעבען ליזענסק האָט געוואוינט אַ פּרומער יוד, אַ גרויסער אָרימאַן. דער דאָזיגער יוד האָט געהאַט אַ בת־יחידה, אַ יפת־תואר און אַ געראָטענע. עס האָט זיך געמאַכט פאַר איהר אַ גוטער שידוך, אַ ישיבה־בחור, אַ וואויל־לערנער, פון אָרעמליכע עלטערען. דער דאָזיגער ישיבה־בחור, וואָס האָט געגעסען אַ טאָג ביי דעם יודען, האָט איהר געוואָלט נעמען, ווי זי שטעהט און געהט אָן אַ קאָפּיקע נדן.

אָבער איבער די גרויסע געלט־סומע, וואָס מען האָט געדאַרפט איינצאָהלען אין אוצר המלוכה, האָט דער שידוך נישט געקענט צושטאַנד קומען. די עלטערען פון דער בת־יחידה האָבען זיך דערפון זייער געקרענקט.

דער יוד האָט זיך אָנגעטון אַ כח און איז אַוועק אין ליזענסק פרעגען ביים צדיק אַנ'עצה, וואָס צו טאָן.

— איך וויל האָבען אַ דין תורה מיט'ן רבונו־של־עולם! — האָט דער יוד אַ זאָג געטון צום רבין, ער האָט אָבער באַלד חרטה געהאַט אויף זיינע רייד. סטיישש! — האָט ער זיך בעטראַכט, — וואָס האָב איך דאָ גערעדט? ווי קום איך, אַ פּראָסטער בשר ודם צו פערלאַנגען דין־תורה מיט'ן רבונו־של־עולם! — אַ גרויס מורא האָט איהם בענומען, ער זאָל נישט האָבען קאַליע געמאַכט די גאַנצע אַרבייט זיינע. ער האָט שוין געוואָלט אַרויסלויפען פון שטוב. נאָר דאָ האָט דער צדיק מיט גרויס ליבשאַפט איהם אַ זאָג געגעבען:

— וואַרט, מיין זון! דו האָסט געזאָגט, אַז דו ווילסט האָבען אַ דין־תורה מיט'ן רבש"ע. דערמיט האָסטו זיך גאָרנישט פערזינדיגט. דען דער בורא עולם אַליין זאָגט: „לכו נא ונוכחה". כביכול אַליין וויל אויך מען זאָל מיט איהם אַ ויכוח האָבען. אָבער אַזוי ווי איין דיין טאָר נישט משפטן, טאָ גיי צו מיינע צוויי דיינים און זאָג זיי אין מיין נאָמען, אַז זיי זאָלען באַלד קומען צו מיר, זיך זעצען צו אַ דין־תורה און מיר אַלע צוזאַמען וועלען בעטראַכטען דיינע טענות.

דער יוד איז תיכף אַוועקגעגאַנגען, אויפגעזוכט די צוויי דיינים און זיי איבערגעגעבען דעם רבינס רייד. זיי זענען געקומען צו ר' אלימלך.

דער צדיק האָט זיך געזעצט אויף זיין געוועהנליכען אָרט, און די דיינים פון ביידע זייטען און דער יוד אַנטקעגען איבער פון צווייטען זייט טיש.

דער צדיק האָט אַ זאָג געגעבען צום יודען, ער זאָל אויפשטיין און זאָגען זיינע טענות. דער יוד האָט אָנגעהויבען בזה הלשון:

דער אויבערשטער האָט מיט גרויסע נסים און מופתים געגעבען אַ תורה, איינציגע מצות, וואָס זענען ביי איהם זעהר ליב און טייער, האָט ער אונז מזכה געווען נאָך פאַר מתן תורה, איינע פון זיי איז די מצוה „פרו ורבו", און איצט; אַז דער מלך האָט אַרויסגעגעבען אַזאַ גזירה, אַריינצוטראָגען אַ סומע געלט פון 500 גילדען פאַר דער חתונה אין אוצר המלכות, וואָס דאָס איז אומאויספיהרבאַר מוז דאָך ממילא בטל ווערען די דאָזיגע מצוה.

— איך האָב, — זאָגט דער יוד ווייטער, — אַנ'עלטערע טאָכטער, מיר האָט זיך פאַר איהר געמאַכט אַ גוטער שידוך און נאָר איבער דער גזירה קען דער שידוך נישט צושטאַנד קומען און דעריבער לייג איך פאָר מיינע טענות פאַר אייך, אַז הקב"ה זאָל די גזירה מבטל מאַכען.

אַז דער יוד האָט געענדיגט זיינע טענות, רופט זיך אָפּ דער צדיק צו די דיינים:

— וואָס דער אויבערשטער וויל ענטפער'ען, ווייסען מיר אַליין, על פי דין מוזען די בעלי־דינים אַרויסגיין פון שטוב אין די צייט ווען די דיינים קלערען דעם פסק־דין, און אַזוי ווי הקב"ה איז פול אומעטום, ווי אין פסוק שטעהט; „מלא כל הארץ כבודו", און אַזוי ווי מען טאָר נישט זאָגען צו איין בעל־דין, ער זאָל אַרויסגיין, ווען דער אַנדערער בעל־דין פערבלייבט אין שטוב, ממילא מוז אויך דער יוד דאָ פערבלייבען.

דער רבי האָט געהייסען די רביצין, — וועלכע איז געווען אין צווייטען חדר, — זי זאָל אַרויסנעמען פון ספרים־אַלמער עפּעס אַ ספר.

דער רבי איז געזעסען איבער אַ האַלבע שעה פערדבקהט און אַז ער האָט זיך אויפגעוואַכט פון זיינע מחשבות, האָט ער זיך אַ נעם געטון צום ספר, וואָס די רביצין האָט צוגעטראָגען. איין מיש און עס האָט זיך אויפגעמישט אין דער גמרא גיטין די סוגיא פון „חציו עבד וחציו בן חורין" און ער האָט אָנגעהויבען מיט אַ גמרא ניגון:

— אַז איינער איז אַ העלפט אַ קנעכט און אַ העלפט אַ פרייער, צום ביישפּיל, אַז אַנ'עבד האָט זיך פערקויפט צו צוויי בעלי־בתים, איין בעל־הבית האָט איהם פריי געמאַכט און דער צווייטער נישט, און ממילא קאָן דאָך דער קנעכט נישט נעמען אַ שפחה, ווייל ער איז דאָך אַ האַלבער אַ פרייער. ער קען אויך נישט נעמען אַ בת־חורין, ווייל ער איז אַ האַלבער אַ קנעכט, ווערסטו אפשר זאָגען, זאָגט די גמרא ווייטער, אַז ער זאָל גאָרנישט חתונה האָבען, האָט דאָך דער אויבערשטער בעשאַפען די וועלט, אַז זי זאָל בעזעצט ווערען מיט מענשען. „לא לתוהו בראה לשבת יצרה", טאָ ווי זאָל זיין? זאָגט די גמרא, אַז מען צווינגט דעם צווייטען בעל־הבית, ער זאָל אויך פריי מאַכען דעם קנעכט, וועט ער קענען דעמאָלט נעמען אַ יודיש ווייב.

אַז דער צדיק האָט געזאָגט די ווערטער, „אַז מען צווינגט דעם בעל־הבית", האָט ער אויפגעהויבען די הענט מיט די אויגען צום הימעל און געזאָגט:

— רבש"ע! מיר לערנען דיין תורה. ביי דיר איז דאָך גלוי וידוע, אַז מען טאָר נישט פערבייגען אַפילו איין אות פון דיין תורה, סיי די תורה שבכתב און סיי די תורה שבעל פה, און דאָ שטעהט דאָך אַ גאַנצער מאמר: „מען צווינגט דעם צווייטען בעל־הבית", טאָ צווינגען מיר דיך, אַז דו זאָלסט די גזירה בטל מאַכען.

באַלד האָט דער צדיק געזאָגט צום יודען:

— גיי אַהיים און מאַך חתונה דיין טאָכטער.

אויפ'ן וועג האָט דער יוד טאַקע דערהערט די גוטע בשורה, אַז די גזירה איז בטל געוואָרען. איז ער אַוועק אַהיים און גלייך געפּראַוועט די חתונה כדת משה וישראל.

=:§:=——

דער נייער הערשער

ארויסגענומען פון פערברעכער-אלבום

ס'איז איצט דייטשלאנדס נייער שלאגער
און דער שלאגער פון דער וועלט:
„אדאלף היטלער", „אדאלף היטלער" —
ווערט איז ער דאס גאנצע געלט!

נישט פון צוויי, וואס פאר א גראשען,
נישט אזוי אן'אבי וואס־..
נאר א שארפער קאפ, א חריף,
וואס אויף איהם מעג וואקסען — גראז...

פיש — א חכם, א פראפעסאר,
איבערשפיצט א'נטעליגענ —
לייטען זאגען, ס'וואלטען בעסער
אפגעהארט ביי איהם די הענט...

איידעל איז ער, ווי א... קאוואל,
מענשליך, ווי א... בייזער הונד.
אראלף, אדאלף, צו דיין קומען
איז אוודאי דא א גרונד:

ס'ארא וועלט — אזעלכע הערשער!
ס'האט אזוי זיך איינגעשטעלט —
איז אזא־אך־און־וויי צו דייטשלאנד,
אזא פנים האט די וועלט!

אז געווארען אומעטום איז
איין מלוכה — מלכות סדום,
זוכט מען א מאדערנעם הערשער
אין פערברעכערישען אלבאם!

יאקעל בן פלעקעל.

—:)(:—

ווער איז א באלשעוויק?

לויט דער „גאזעטא ווארשאווסקא"

יעדער יוד, וואס אטעמט מיט דער נאז, שפייט
אויף עלינו, אדער וואס קראצט זיך ביי דער פיענטע, איז א באלשעוויק. אויב נישט ער, איז זיין ווייב'ס ליד־געשוועסטערקינד, אדער זיין שטיף־שוואגער'ס א ברודער'ן־זוהן א סימפאטיקע פון סטאלינ'ען.

ווען יאר בין א מיניסטער!

מאנאלאג פון א בלאטען

עץ הערט? ווען יאך בין א מיניסטער! יאך וואלט שוין נישט געווען אזא יאלד. יאך וואלט מיך געמאכט געפגר'ט און וואלט מיר גענומען מיין טייער אינסטרומענט'ל, מיין וויטריך, און וואלט מיר געעפענט דעם קאבינעט מיט איין דרעה.

דערנאך וואלט יאך צושיקט דעפעשען אין אלע רעזידענץ־שטעט פון פוילען — פון גריצע ביז פאדעמביץ און וואלט געבעטען מיך צו בעגריסען. ווער עס וואלט מיר געשיקט א בעגריסונג וואלט בעקומען א קאנצעסיע. בעלנים אויף אזא ביסען פעהלען נישט — והא ראיה?..

ערשט וואלט יאך געשריבען בעפעהלען! וואס מיר סיים, סענאט? ווער מיר פילסודסקי? יאך וואלט ארויסגעלאזט א מאניפעסט אז מארשאל פילסודסקי איז א יוד און ער הייסט יאסקע, א סימן: ער האט געוואוינט אין לאדז אויף דער ווסכאדניע גאס קעגען איבער דעם פיש־מארק.

יאך וואלט מיך אפגעפארטיגט מיט דער באמי־באציע וואלט יאך צוגערופען דעם פראפעסאר יאקסא, און וואלט איהם געזאגט: פשייאטשעל פראפעסאר כאמטשיק! דיך מאך איך פאר האנדעלס־מיניסטער

דו ביזט א געניאלער קופיעץ און דיין מעטאדע צו ענטוויקלען דעם פוילישען מסחר וועט דערפיהרען אונזער האנדעל אין גן־עדן אריין.

מיין קוזין, דעם פלוטאנאווע, וואלט יאך גע־מאכט פאר קריגס־מיניסטער. נא האסטו ביקסען מיט פריקלאדען און שלאג זיך! מיט וועמען? — נישט קיין חילוק — אפילו מיט היטלערן.

אפגעפארטיגט זיך מיט דער ארבייט וואלט איך אפגעגעבען מיין עקספאזע. און געזאגט: „חברים יאטען", מיט ביטער־שווייס איז מיר אנגע־קומען צו פארמירען מיין קאבינעט, און דאס אלץ איז צוליב דער זשביוועצייט, ווען אלע מיינע „פאכמענישע" קאנדידאטען זענען זאיענטע. ווען נישט די זשביוועצ וואלט מיר קיין מיניסטארען נישט געפעהלט אבער נישט געזארגט: עס זאל אזוי נישט פעהלען ביי יודען, קיין פארכעס, ווי ס'פעהלען נישט קיין מיניסטארען. ווילט איהר מיר אויסדריקען צוטרוי, איז גוט, ווען נישט — וועל איך טרייבען!..

זאל לעבען די פוילנער פרונעלקע!

האניג פויגעל.

דער גרעסטער גבור אין פוילען

א שמועס אויף א באנק אין קאליע-גארטען

ווער איז דער גרעסטער גבור אין פוילען?
— דער ריז שטעקער.
— נישט אמת, דער גרעסטער גבור אין פוילען איז דער פרעמיער פריסטאר.

— ווי אזוי?
— ער האט מיט איין האנד ארויסגעצויגען מיליאנען קילא ברויט פון די בעאמטע.

ווארשא—לעמבערג

אין די פאליטישע קרייזען שמועסט מען, אז פראפ. בארטעל, האט אנ'אייביגען באהן־בילעט מיט אנ'אונבעגרעניצטע רייזע־דערלויבניש אויף דער ליניע ווארשא—לעמבערג.

דאס גרעסטע לאדזער וואונדער

פון יאהר 1932

(לאבערייקע ספ. פאר'ן „קונדס")

הם, ענטקעגען דעם, וואס איהר זאגט הויזען, נקרא מכנסיים.

כ'לעבען גאר א וואזשנער חפץ זענען די פאר מכנסיים... אלץ הייסט א וואזשנער חפץ, אז איטשע־מאיר ווייזט אויף מיט ראיות ברורות, שווארץ אויף ווייס, אז עס איז דאס סאמע מערקווירדיגסטע פון איצטיגען מאמענט; טאקע ממש דאס גרעסטע וואונדער פון שנה זו, זענען עס די פאר הויזען!

נו, ביי מען מאכט א פאר הויזען פארטיג צום טראגען, האבען דערכון דאך אגב פרנסה, חיונה שווערער טויזענדער נפשות. די מכנסיים קען מען אבער בעקומען בחנם, אהן איין גראשען צו בעצאה־לען... א סברה, אז קוים ווען מיר אנהויבען מרבה זיין און לאזען זיך נייען מכנסיים, וועלען מיר ממילא פטור ווערען פון דער אזוי שווערער און אנטרעגליכע צרה פון ארבייטסלאזיגקייט אויף דער גאנצער וועלט...

טראגט טאקע איטשע־מאיר א פאר מכנסיים, נייע מכנסיים בחנם, אהן איין גראשען געלד, און נישט נאר ער, איטשע מאיר, האט פאר די הויזען נישט בעצאהלט, נאר ממש, עס האט פאר זיי קיין שום ילוד אשה נישט בעצאהלט, ווארום נישט ער האט דאס חלילה בעקומען במתנה, ווייל ראשית האלט איטשע־מאיר נישט פון קיין מתנות — נישטא היינט קיין פרייער'ס, וואס זאלען געבען מתנות. נאר איטשע מאיר אליין בכבודו האט די מכנסיים איינגעהאנדעלט, געקויפט אויף א וועקסעלע, און דאס וועקסעלע האט ער נישט אויסגעקויפט, עס גע־לאזט פראטעסטירען און גארנישט...

אבער הער א מעשה בפרטיות: יא, יא, באמת אזוי טויזענדער נפשות ציהען פון אט די נישט־בעצאהלטע הויזען פרנסה... גאר פשוט: בנמצא א מקום, וואו עס וואקסט דער מין פאדעם צום אויסארבייטען מכנסיים־שטאף. ווייסען, דאך קינד און קייט פון דעם סוד: מען מוז קודם כל דעם פאדעם, דעם דרים שער'ן מיט א שער אין האנד.

קומען ארבייטער באכהער, פאקען עס איין אין באלען, טראגען עס אוועק די וועגעלעך, און די וועגעלעך פיהרען דאס צום עקספעדיטאר, שיקט עס דער עקספעדיטאר דורך זיינע משרתים צו דער שיף־מאנשאפט, ווערט עס דארט פערלאדענט אויף דער שיף. ברענגט די סחורה די שיף אין פארט. קומט א צווייטע עקספעדיציע־געזעלשאפט, און בער־זארגט עס אין די באהן־וואגאנעס אריין. פיהרט עס אפ די באהן ביז לאדז. ווערט דא די סחורה קאנטראלירט, רעווידירט דורך די צאל־בעאמטע, צי עס האט נישט חלילה א שמץ־פסול, און לייגען דערויף א חתימה פון כשרות. ערשט דא ווערט עס פערצאלט אויף דער צאל־קאמער, לאחר מעשה געהט עס איבער אין רשות פון די בעלי־בתים, נעמען עס פאקער'ס, פאקען אויף אויף ראל־וועגען. פיהרען עס די פוהרמאנעס אויף די ראל־וועגען צו די שפינעריי. כאפען טרעגערס אראב די באלען, ברענגען עס אין די מאגאזינען ביז עס ווערט אויס־געשפינען, קויפען עס גארען־הענדלער, פערהאנד־לען זיי עס קלענערע סוחרים, מעקלער, וואס פיהרען עס צום פאבריקאנט, מאכט דער פאבריקאנט מיט'ן כוח פון זיינע מאשינען און בעלי־מלאכות דערפון הויזען־שטאף, ברענגט ער עס אין ביזר אפרעטור, פערקויפט, מיין עס דעם לאגעריסט, קויפט עס אפ דער מאגאזינער, דער דעטאליסט, ערשט באותו מקום, ביים מאגאזינער מיט זיינע משרתים האט איטשע־מאיר געקויפט דעם הויזען־שטאף, געשיקט

דעם שטאף דעקאטעזירען און פון דארטען איהם געלאזט ברענגען צום שניידער, האט עס דער שניידער איבערגעענטפערט צום געזעלען, און גע־לאזט אויפנייען א פאר נייע מכנסיים פאר איטשע־מאיר'ס וועגען, דערויף האט איטשע מאיר געלאזט אויסשטעלען און אונטערגעשריבען א וועקסעלע, און אז עס האט אנגערוקט דער זמן צו בעצאהלען, האט איטשע מאיר נישט בעצאהלט. ער איז נישט קיין כאפער — זיך נישט געכאפט צו דער טאש, און געלאזט ביים נאטאר דאס וועקסעלע פראטע־סטירען...

קומט אויס א דבר פשוט:

פון אט די פאר מכנסיים, האבען במשך דער צייט געצויגען חיונה טויזענדער נפשות, — ארביי־טער, טרעגער, פאקער, שיף־מאנשאפט, בעלי־בתים, עקספעדיטארען, צאל־בעאמטע, דאס מלכות, פוהר־מאנעס, פערד, שפינער, הענדלער, מעקלער, לאגע־ריסטען, מאגאזינערען, משרתים, אפרעטורען, דעקא־טעזיטארען, שניידער, געזעלען, דער נאטאר און גאר קליינע משרתים... און אלע האבען געלעבט פון איטשע־מאיר'ס פאר מכנסיים פאר וועלכע ער האט נישט בעצאהלט קיין איין פרוטה!

זענען עס אזוי ארום די הויזען, המכונה בשם מכנסיים, די מערקווירדיגסטע ערשיינונג פון איצ־טיגען מאמענט, ממש דאס גרעסטע וואונדער פון 1932...

פ. פ.

אויף דער דאטשע...

ריטניקעס: אי, סארע נאדזוויטשיינע לופט — ס'פערייסט אזש אין דער נאז...

ארטיקלען צום „קונדס"

וואס קענען צוליב „טעכנישע סבות" נישט פערעפענטליכט ווערען

דער „קונדס" האט דערהאלטען א רייהע אר־טיקלען, וואס קענען ליידער צוליב „טעכנישע סבות" נישט פערעפענטליכט ווערען.

די נעמען פון די ארטיקלען זענען:

„א פייער זוכט איהם" — אנ'ענטפער דעם קאמיסאר פיאטר כארי צוליב זיינע קאנטראלעס אין די ביכער.

אנגעשריבען פון א טייל פעיוו.
מיטגלידער פון „נותן לחם".

„מערידען" — א מיטעל צו געזעס־קראנקהיי־טען פאר אלע, וואס ליידען פון זיצען.

מחבר ד"ר ליבערמאן.

„אנגעפריירט די יאלוען" — ספארט־ארטיקעל
אנגעשריבען פון אייטאלעס.

צווישען בטלנים

זאג מיר, הענעך, פארוואס האט דער יצר־הרע אזא שטארקען כוח?

— ווייל ער זיצט אויף זומער־וואוינונג.

האסט געלייענט אין די גאזעטען, אז אין פוילען שמועסט מען שוין ווידער וועגען ענדערונגען אין קאבינעט, און מ'ווייסט נישט וועמען צו נעמען?

איך פערשטיי נישט די גאנצע מעשה — אייבס פון די ביידע — אדער מ'נעמט אנ'ארענטליכען מענש, אדער... א סיים־דעפוטאט...

פארוואס האט די ענגלישע רעגירונג געמאכט די העברעאישע אלף־ישראל פאסט־מארקעס בלויז מיט ראשי־תיבות „א"י"?

— גאר פשוט, זי האט געוואלט יוצא זיין כדי מ'זאל עס קענען לייענען: ארץ־ישראל און ארץ־ישמעאל...

אויפ'ן מאנ'ס קבר

אויפגעכאפט אויפ'ן לאדזער בית־החיים

אויפ'ן בית־החיים זיצט א יונגע ביים מאנ'ס קבר און גיסט מיט ביטערע טרעהרען.

— יודענע — זאגט צו איהר איינער פון די קברות־לייט — אפשר מאכען אנ'אל מלא רחמים?

— אדרבא — מאכט — האט די יודענע מיט טרעהרען געענטפערט.

— וואס איז אייער מאן געווען — א כהן?
— ניין.
— א לוי?
— ניין.
— א ישראל?

— אויך נישט.
— וואס דען איז ער געווען?
— א זייגער מאכער... א טייערער זייג מאכער, אזא גאלדענער זייגער־מאכער

—:00:—

היטלער — א ווילנער!

היטלער איז א ווילנער — ער טוט, וואס ער וויל נאר...

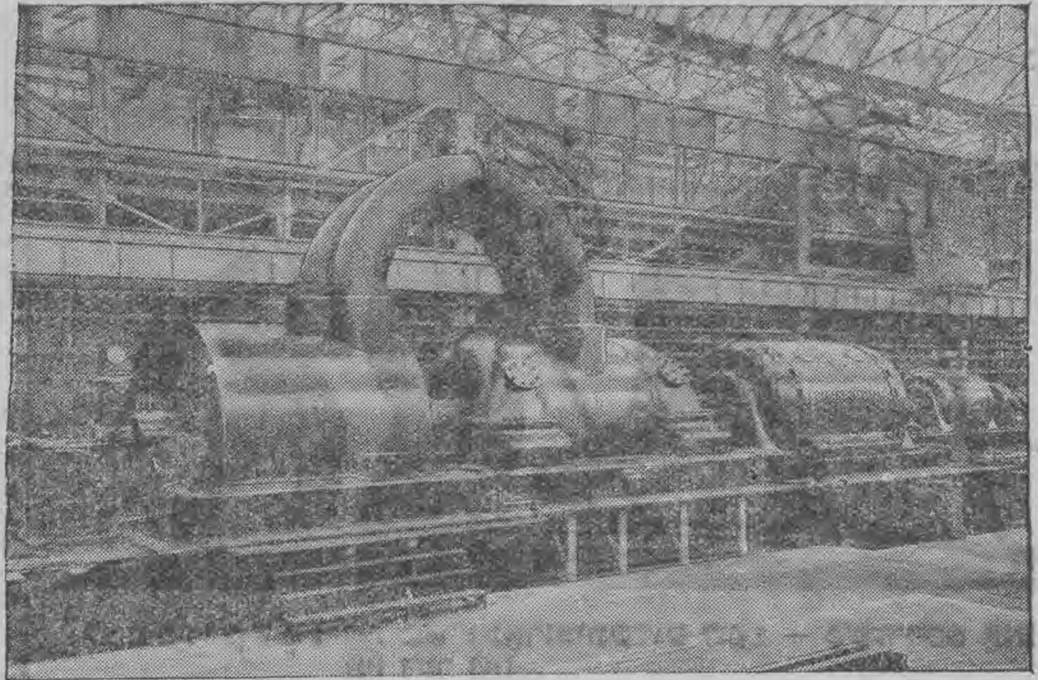

אויבן רעכטס: אַ טורבינע, וואָס קאָן ענטוויקלען אַ מעכטיגקייט פון 35000 פערד־קראַפט און איז אויסגעאַרבעט געוואָרן אין דייטשלאַנד פאַר אַ סאָוויעטישער פאַבריק

אינדערזייט לינקס: דער איטאַליענישער נאַציאָנאַלער העלד קעמפער פאַר דער פאַראייניגונג פון איטאַליען, דזשיאָוועפּע גאַריבאַלדי, צום פופציגסטן יאָהרצייט.

אונטן רעכטס: דער דאַם ביי דער זויד־זעע (האָלאַנד) איז שוין איינגאַנצן פאַרטיג. דער דאַם טיילט אָפּ זויד־זעע פון ים, בילדענדיג אַ איבעריגע אָזערע, וועלכע וועט אויסגעטריקנט ווערן און דאָס לאַנד וועט אויסגענוצט ווערן פאַר דער לאַנדווירטשאַפט.

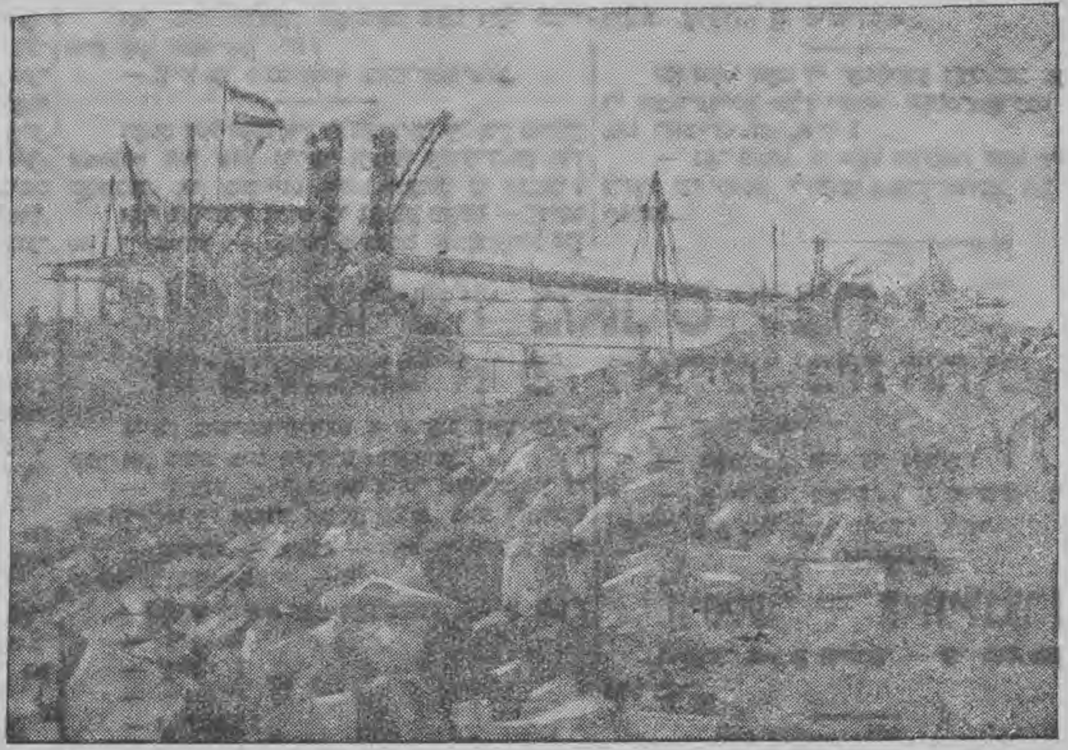

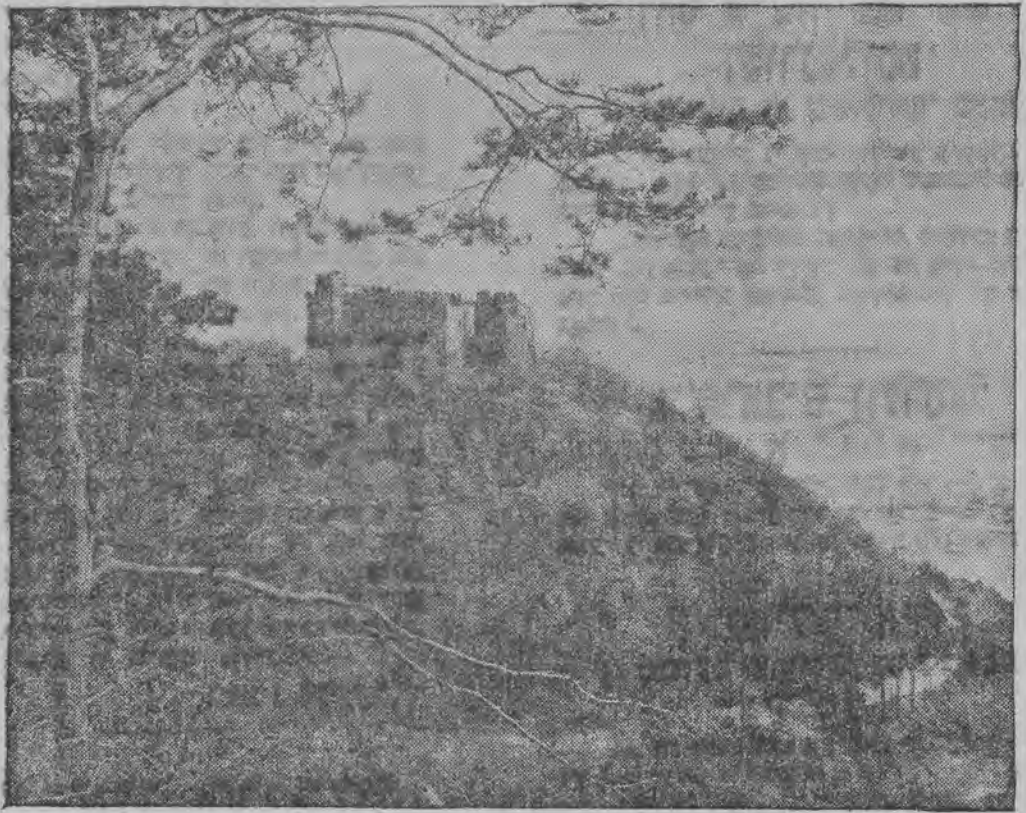

אויבן: אַן אַלטער שלאָס אין די בערג.

אונטן: אַ באַוועגליכע ביבליאָטעק אין מינכען. די ביבליאָטעק שטעלט צו ביכער אַהיים.

אויבן לינקס: נייער אויפטו פון דער קריגס־טעכניק. אַ לייכטער טאַנק, וועלכער הויבט זיך אויף אויף שיפּע בערג.

אינדערזייט לינקס: דער אויטאָ־רעקאָרדסמאַן קאַראַטשיאָלאַ האָט חרוב געשלאָגן אַ רעקאָרד ביי די געיעגן אין בירבורגרינג.

אונטן לינקס: באַנקעט פון דער אויסלענדישער פרעסע אין בערלין. פון לינקס: געווע. קאַנצלער ברינינג, פאָרזיצער פון אויסלענדישן קאָרעספּאָנדענטן־פערבאַנד בלאַקציל, פויפּסטליכער נונציוס פּאַזעניגאַ.

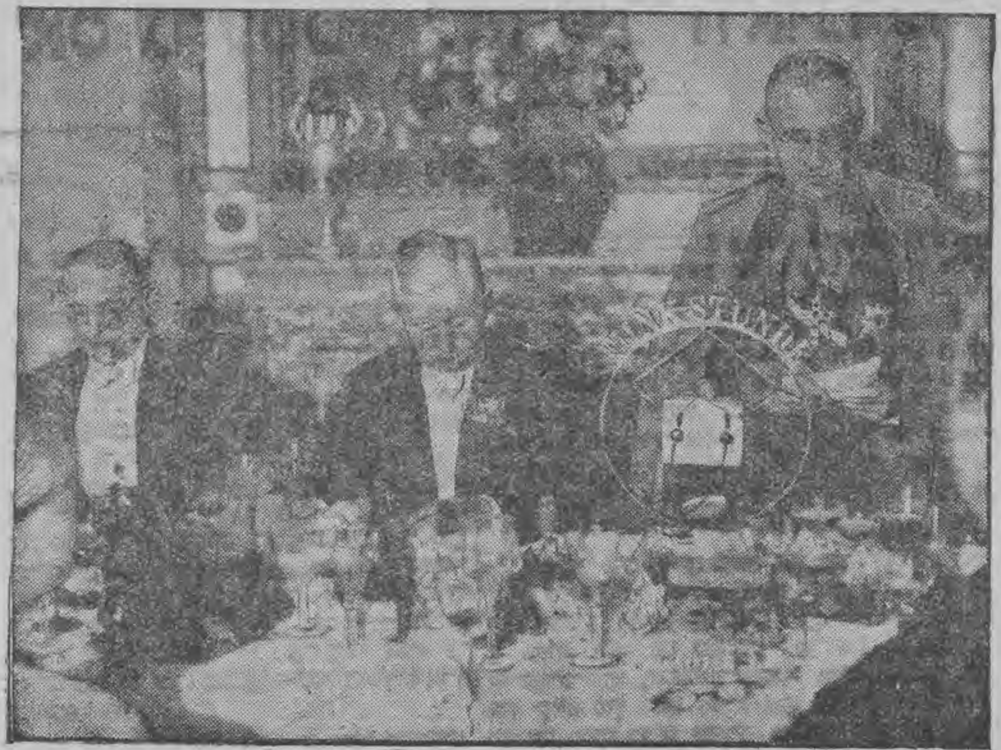

די בערימטע פילם־אַרטיסטען ליליאַן האַרווי און ווילי פריטש האָבען חתונה.

אַמעריקאַנער פליהער בראַון איז אַראָפּגעפאַלען מיט'ן אַעראָפּלאַן ביי דער פּראָבע צו פליהען איבער'ן אָקעאַן.

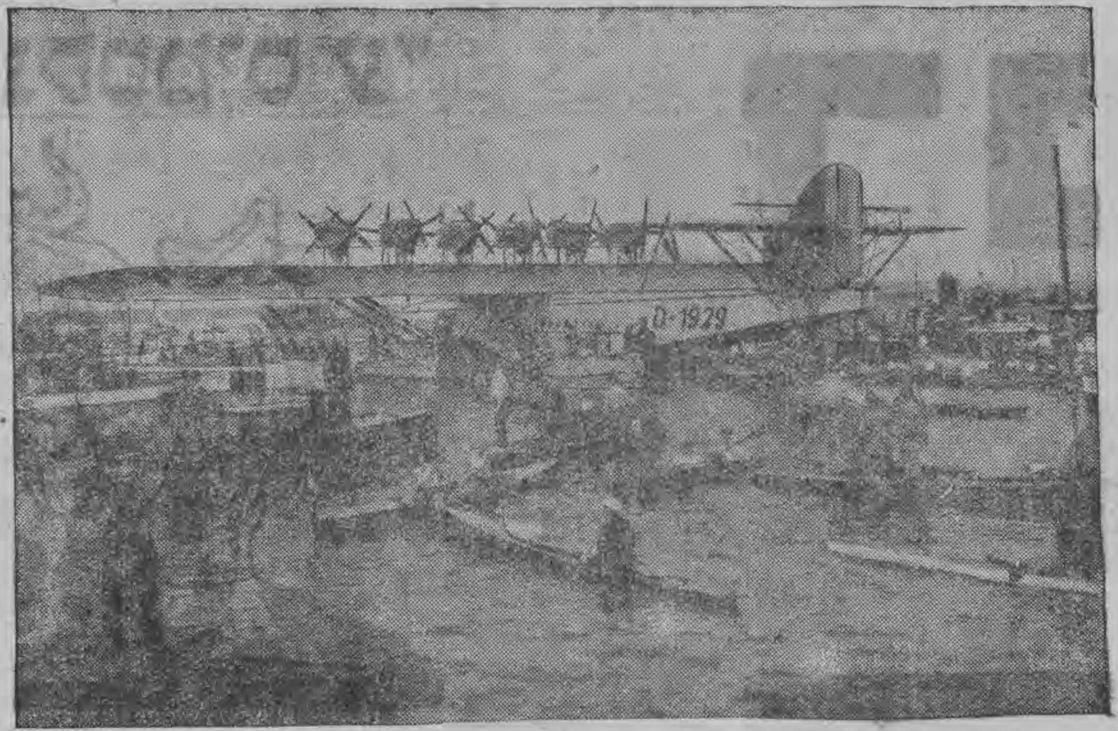

דאָס אָנקומען פון ריזען־הידראָפּלאַן "ד. אָ. איקס" קיין בערלין פון די פאראייניגטע שטאַטען.

רומענישער פליהער פירשט יאַנעל קהיקאַ, איז געשטאָרבען פון געניסען צופיל נאַרקאָטישע מיטלען.

בערוהמטער יאַפּאַנישער גען. אוידא שרייבט אונטער דעם וואָפענשטילשטאַנד־אָפּמאַך צווישען יאַפּאַן און כינע. (איצט האָבען זיך די קאַמפען בענייט)

א גרעסטע ניטען־לאָזע בריק (315 מעטער לאַנג)יז געעפענט געוואָרען אין דרעזדען, אָהן די ביטען וועגט די בריק מיט 15 פּראָצענט וועניגער ווי מיט ביטען.

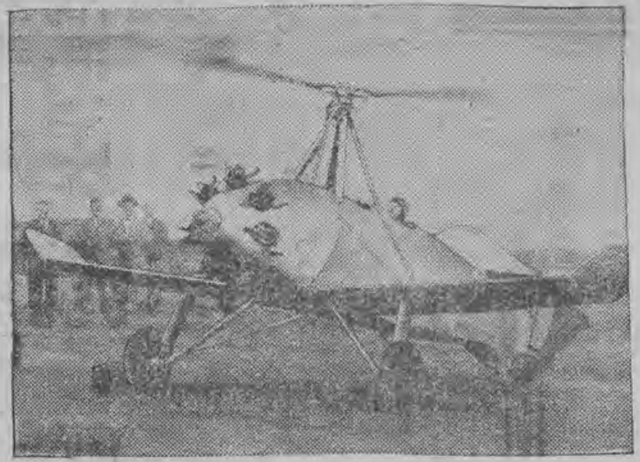

אַ נייער טיפּ אויטאָזשירא־אַעראָפּלאַן (אַנאַערא־פּלאַן), וואָס הויבט זיך אויף דירעקט פון באָדען.

לוויה פון אומגעקומענעם אונגאַרישען לופט־פליהער אין רוים. מוסאָליני (אינמיטען) און מינ. באַלבאָ אויף דער לוויה.

פרויען־פייערונג אין האַמבורג נאָך די אומגעקומענע אין דער ים־שלאַכט ביי סקאַגעראַק.

אונטען: מאַסען־פּראָדוקציע פון גאַז־מאַסקעס אין אַ דייטשער פאַבריק.

די קריזיס־טעג אין גריכענלאַנד. עקסצעסען אויף די גאַסען פון אַטען. ( ) נייער פּרעמיער פאַפּאַנאַסטאַזיו

יורידישע עצות
געענטפערט פון „קונדס"

מאַטעלע פראַנקענטאַל — איהר ווילט וויסען, וואָס איהר זאָלט שרייבען: אויטאָביאָגראַפיעס, מאָנאָגראַפיעס צו דראַמען?

מיר מיינען, אַז איהר דאַרפט שרייבען — תנאים.

פון ביכער=מאַרק

באַר וואָס אַרויס פון דרוק יונגע „מייערלעך מיט פּיעטרישקע", „באָבקעלעך מיט שטשאַוו", „ווייַנפּעלעך מיט ווייַנשעלען", „שבת־אויבס", צו בעקומען אין אַלע פּרוכט־געשעפטען.

אין גיכען דערשיינט „עפּעלעך מיט באַרנעס".

וועגען קאַבינעט=קריזיס

דו ווייסט, וואָס איך וועל דיר זאָגען? אַז קאַבינעט־קריזיסען ברענגען נוצען.

— למשל?

— באַרטעל אַהין און באַרטעל אַהער, דערווייל מאַכט מען נישט קיין נייע שטייערען.

היט אייך פאַר'ן חודש יוני!
א וואָרנונג צו די חתן=בחורים

אַ געלערנטער האָט אויסגעפונען, אַז חתונות, וואָס ווערען געמאַכט אין חודש יוני, זענען אומגליקליך.

ענטדעקט אַמעריקאַ! מיט וואָס איז דער חודש יוני ערגער פון אַלע חדשים פון אַ גאַנץ יאָהר?

זיין גליק

ריכטער (צו אַנ'אַנגעקלאָגטען אין אַ גנבה): איהר מוזט בעווייזען אייער אַליבי, צי ס'האָט אייך עמיצער געזעהען אין דער צייט, ווען ס'איז אויסגעפיהרט געוואָרען די גנבה.

אָנגעקלאָגטער: צום גליק האָט קיינער נישט געזעהען.

צעטראָגען נעבעך

פרוי: וואָס זאָגסטו נישט צו דעם! איך בין אַזוי צעטראָגען, איך בין אַרויסגעגאַנגען אין די האַלעס פאַר דיר קויפען אַ פּאָר שקאַרפּעטקעס, האָב איך פאַר מיר געקויפט אַ הוט.

ביי דער פּאָבאָר=קאָמיסיע

דאָקטאָר (צום פּאָבאָראָווע): ווי אַזוי קענט איהר בעווייזען, אַז איהר זענט פּאַקטיש קורצזיכטיג?

פּאָבאָראָווע: גאָר פּשוט: דער הער דאָקטאָר זעהט אַ פליג אויף דער וואַנד ביים סופיט?

דאָקטאָר: איך זעה.

פּאָבאָראָווע: און איך הייב נישט אָן צו זעהען..

אויף דער פּליאַזשע

אויף דער פּליאַזשע אין פּאָלעשע, טרעפט איינער דעם היגען פעלדשער וויצעקסטאַנסקי, ווי ער שטעהט און בעטראַכט די האַלב נאַקעטע מענשען.

— וואָס קלערט איהר אַזוי, פּאַנ'קע וויצעקסטאַנסקי?

— איך קל'ער האָט דער פעלדשער מיט אַ זיפץ געענטפערט, וויפיל באַנקעס מ'וואָלט געקענט שטעלען אויף אַזויפיל נאַקעטע פּלייצעס.

זי האָט „אַנ'עקסמיסיע"

ווילע=בעזיצער (צו דער כּוזה): זיי מיר מוחל, מיין לאַכטיג קיהעלע, דיין „וואוינונג" האָב איך אַ לאָדזער ליעטניק פאַר 300 זל. פאַרדינגען.

4 גרופּעס בירגער
לויט'ן נייעם קאָנסטיטוציע=פּראָיעקט

לויט דעם נייעם קאָנסטיטוציע־פּראָיעקט, וועלען די בירגער איינגעטיילט ווערען אין 4 גרופּעס:

גרופּע „אַ" — פעהיג צו דינען אין אַלע אַמטען מיט געווער אין דער האַנד.

גרופּע „ב. ב." — אַדראַטשעניע אויפ'ן זומער־סעזאָן קיין קריניצע.

גרופּע „צ." — נישט פעהיג צום עפענטליכען דינסט — אויב ער איז נישט פון „אנשי שלומנו".

גרופּע „ד". — אָפּאָזיציע — לחלוטין אומפעהיג.

„עוזר דלים"
א נייער פעראיין, וואָס האַלט זיך ביים גרינדען

ווי דער „קונדס" דערוואוסט זיך, האַלט זיך ביים גרינדען אַ נייער פעראיין פון די, וואָס קענען שוין מעהר נישט צאָהלען קיין פּאָדאַטקעס.

לויט אַנ'אויסרעכענונג וועט דער נייער פעראיין ציילען אַנ'ערך 18 מיליאָן מיטגלידער, דער נייער פעראיין האָט בדעה אַרויסצושטעלען אייגענע קאַנדידאַטען צום סיים, און ווי ס'איז פּאָראָויסצוזעהען, וועט ער אַרויכפיהרען 300 דעפּוטאַטען. דער נייער פעראיין וועט הייסען „עוזר דלים".

נקמה פון אַנ'אַלטען בחור
א שמועס צווישען „פשיאַטשעלעס" אין „גראַנד=קאַפע"

אין „גראַנד קאַפע" טרעפען זיך צוויי אַלטע בעקאַנטע.

— וואָס הערט זיך, באַלעק?

— וואָס הער'ט זיך? גאָר נישט קיין גוטעס — כ'האָב, נישט פאַר דיר געדאַכט, חתונה געהאַט.

— וואָס רעדסטו? דו? דער אַלטער פּרויען־פיינד האָסט חתונה געהאַט?!

— ס'איז אַ גאַנצע געשיכטע, ענטקעגען איבער מיין פענסטער האָט זיך אַריינגעצויגען אַנ'אַלטע מויד, אַ פּערזעהעניש, אַ קליפּה, האָט זי גאַנצע טעג און נעכט געגרימפּעלט אויף'דער פּיאַנאָ. גאַנצע נעכט האָב איך נישט געקענט קיין אויג צו טון. נו, וואָס האָב איך געוואָלט טון? האָב איך גענומען און מיט איהר חתונה געהאַט, אַזוי אַרום האָט זי אויפגעהערט צו גרימפּלען, און איך קען איצט כאָטש במנוחה שלאָפען ביינאַכט...

פון דער בית=דין=שטוב

רב: ערקלער מיר, איציק, פאַרוואָס ווילסטו דיך גטן?

ייד: ווייל איך בין פערהייראַט.

א פויערישער קאָפּ

אין ראַראָגאָשטש, ביים וואַסער שפּאַצירט אַ פויער. פּלוצליג הערט ער אַ געוואַלד: הילף! כ'טרינק מיך! כ'קען נישט שווימען!

דער פויער דרעהט זיך אויס, און שרייט צו דעם וואָס טרינקט זיך:

נו, וואָס שרייסט דו אַזוי? איך קען אויך נישט שווימען, און כ'מאַך גאָרנישט קיין געוואַלדען!

—:0:—

דער קונדס

הומאָר ● סאַטירע ●

צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

ביילאַגע צום נייעם פאלקסבלאַט נומער 129 פרייטאג, דעם 3 יוני 1932

בעל־אגערונגס־צושטאַנד...

לאָדזער סוחר (צו די בעלי=חובות): שרייט אייך כאָטש אַז פאַר אייערע פאַר גראָשען!...

וואס א וועלט-קאנגרעס קאן אויפטאן

פון ש. ראזענפעלד

און אז די לאגע פון דער וועלט און די לאגע פון די יודען אין דער וועלט איז שוין געווארען גאר שלעכט; אז דער הונגער האט אנגעהויבען אויסצושטרעקען זיינע טאפ-פינגער העט-ארויף צו די הויכע פענסטער —

האט זיך ביי יודען די „פאנטאזיע פון דער נויט" גאר שטארק פונאנדערגעשפילט און האט זיך דערשפילט ביז צום געדאנק פון א יודישען וועלט-קאנגרעס...

דער געדאנק, אין זיך, איז נישט ניי און נישט שלעכט. די יודישע געזעלשאפטליכקייט געדענקט שוין א פאר פרובען אזעלכע, וואס האבען זיך נישט איינגעגעבען.

דער ערשטער איז געווען אין אנהויב פון יאהר 1906, אין בריסעל דורך דוד וואלפסאן. דער דאמאלסדיגער פרעזידענט פון דער ציוניסטישער וועלט-ארגאניזאציע איז געווען דער אויפטוער פון דעם געדאנק, די צייט איז פאר די יודען געווען איינע פון די בלוטיגסטע —

די רוסישע רעגירונג און איהרע אגענטען האבען „געפייערט" די רוסישע „קאנסטיטוציע" און ביז שכרות זיך זאט געטרונקען מיט יודיש בלוט. אין סאמע מיטען פון דער רוסישער וואקכאנאליע האט עס געזאלט פארקומען אט דער יודישער וועלט-קאנגרעס, וואס האט געזאלט זוכען עצות, ווי אפצושטעלען די דעמאלטדיגע — דערווייטע איך דאן — אוקראינישע שחיטות, און ווי אזוי צו בעווארענען זיך פון זיי אויף ווייטער.

אבער די וועלט האט זיך אויף דער איינלאדונג צום קאנגרעס נישט אפגערופען. נישט די איק"א, נישט די „אליאנס" און נישט די אמעריקאנער גרויסע ארדענס — קיינער פון זיי איז צום קאנגרעס נישט געקומען. און אין בריסעל איז בלויז בעוויזען געווארען די שוואכקייט פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אליין צו ראטעווען די יודישע וועלט...

דער צווייטער פרוב איז געווען, דוכט זיך, אין יאהר 1921, אין מאריענבאד. ווידער איז פון ציוניסטען — דאמאל פון מאצקינ'ען — ארויסגעגאנגען דער רוף צו א וועלט-קאנגרעס וועגען „וועלט-רעליף". אבער אויך דאמאל האבען זיך די גרויסע יודישע ארגאניזאציעס נישט געוואלט בעטייליגען אינ'ם וועלט-קאנגרעס; אפילו דער „דזשאינט" אויך נישט. פון אמעריקאנער אינסטיטוציעס האט זיך אין איהם בעטייליגט דער האיאס — דורך אדאלף העלר'ן, און פון אייראפע — פאר'שטעהער פון אלע פעראיינען און פערבאנדען און אינסטיטוציעס, וואס נעמען הילף, אבער קיינער נישט פון די, וואס גיבען הילף. דער דורכפאל פון דעם וועלט-קאנגרעס איז געווען אזוי גרויס, אז עס האט געהאלטען דערביי, אז די פעראנטווארטליכע פאר'ן קאנגרעס זאלען מוזען איבערלאזען אין מאריענבאד זייערע פעקלעך, ווייל — ס'איז נישט געווען מיט וואס צו בעצאהלען פאר'ן לאקאל, וואו דער קאנגרעס איז פארגעקומען...

איצט שטעהען מיר פאר א דריטען פרוב.

דער אמעריקאנער „יודישער קאנגרעס", וואס איז דאך פעראייניגט מיט דעם ציוניזם, ווי „א טיר מיט א קליאמקע", האט, ווי בעקאנט, בעשלאסען צונויפצורופען דעם זומער א קאנפערענץ אין זשענעווע, כדי די קאנפערענץ זאל בעשליסען, אז עס מוז צונויפגערופען ווערען א וועלט-קאנגרעס. גענויער אויסגעדריקט, הייסט עס: מען זאל איינלאדען צו דער קאנפערענץ נאר אזוינע מענשען, וואס מען וועט וויסען פאראויס, אז זיי זענען פאר א וועלט-קאנגרעס. אבער יענע, וואס מ'ווייסט, אדער מ'קאן אננעמען, אז זיי זענען געגען אזא קאנגרעס, — קיין חילוק נישט צוליב וועלכע מאטיווען, — וועט מען בעטען, אז זיי זאלען זיצען אינדערהיים...

אזוי זעהט אויס די „הקדמה" אדער די „פאר-רעדע" צום „וועלט-קאנגרעס". ווי ווייט אזא פאר-רעדע קאנען געווינען סימפאטיע צום פלאן פון א וועלט-קאנגרעס — דאס לאז איך איבער צו די אויפטוער פון געדאנק צו בעטראכטען...

אבער דער קאנגרעס גופא.

צוויי-מאל יודישע וועלט-קאנגרעסען האבען מיר אין אונזער פראקטיק אדער אין אונזער פראקטישער פאליטיק: דעם ציוניסטישען קאנגרעס און די „יודישע דעלעגאציעס" אין פאריז, וואס זענען דאך, אין א גרויסער מאס, עהנליך געווען צו א יודישען וועלט-קאנגרעס.

פערשידענע צילען האבען די ביידע „קאנגרעסען" געהאט פאר זיך, אבער אין צוויי וויכטיגע פונקטען זענען זיי געווען איינהייטליך:

ערשטענס — זיי זענען בעשטאנען פון פערטרעטער כמעט פון אלע עקען פון דער וועלט, און צווייטענס — וואס ביידענס אויפגאבע איז געווען: צו געפינען א לעזונג צו די פראגען, אין וועלכע אלע יודען זענען גלייך פעראינטערעסירט; וואס א געהעריגע איינציגע לעזונג קאן גלייך גילטען פאר אלע יודען אין אלע לענדער — אומאפהענגיג פון די פערשידענע יודישע לעבענס-בעדינגונגען אין די פערשידענע לענדער.

דער ציוניזם האט געשטרעבט, ווי בעקאנט, צו „שאפען א פעלקער-רעכטליך געזיכערטע היים אין פאלעסטינע".

די דעלעגאציעס האבען, ווי בעקאנט, געשטרעבט צו שאפען נאציאנאל-קולטורעלע מינאריטעטען-רעכט פאר יודען אין די ביי-געשאפענע נאך-מלחמה-מלוכות.

אלץ אלגעמיין-גילטיגע ענטפערס אויף אלגעמיין-גילטיגע פאדערונגען אדער נויט-בעדערפענישען.

אבער ביידע: סיי דער ציוניסטישער קאנגרעס, סיי די דעלעגאציעס, האבען נישט אונטערגענומען אויסצוגעפינען אלגעמיינע מיטלען פאר די פערשידענע נויט-בעדערפענישען אין די פערשידענע איינצעלנע לענדער. די פראגען האבען זיי, מיט רעכט, איבערגעלאזט פאר די יודען אין די דאזיגע לענדער, וואריום זיי האבען קלאר איינגעזעהען, אז פונקט ווי די מענשליכע פרצופים זענען פערשידען ווי זייערע מיינונגען זענען פערשידען, אזוי זענען אויך פערשידען די סיבות פון דער יודישער נויט אין די פערשידענע לענדער, און אזוי מוזען אויך פערשידען זיין די מיטלען, מיט וועלכע די פערשידענע נויטען קאנען בעקעמפט ווערען. קיין וועלט-קאנגרעס קאן דא גארנישט אויפטון, ווייל — נישטא אזויגע אלגעמיינע מיטלען, וואס זאלען גלייך גילטיג זיין אומעטום. אין יודען פון אמעריקע זענען נישט קאמפעטענט אין לאקאלע פראגען, וואס זענען נוגע צו יודען אין דייטשלאנד; די דייטשע יודען זענען נישט קאמפעטענט אין פראגען, וואס זענען נוגע די לאקאלע בעדינגונגען פון די יודען אין פוילען, און די פוילישע יודען האבען נישט וואס צו זאגען בנוגע מיטלען געגען די יודישע נויטען אין אמעריקע.

צו וואס-זשע דאס צוזאמענזיצען ארום די קאנגרעס-טישען?

ווי ווייט פערשידען לאנד פון לאנד איז בנוגע קאמפס-מעטאדען און בעציהונגען צו זייערע נויטען, האבען מיר אלע געהאט נישט לאנג צוריק די געלעגענהייט איינצוזעהען.

איינע פון די קאמפס-מעטאדען, וואס די פוילישע יודען האבען אנערקענט פאר נוצליך און גינסטיג, איז געווען די פאליטישע שתדלנות פון די אמעריקאנער יודען ביי דער פוילישער פארשטעהערשאפט אין אמעריקע — דורך א „גוד-וויל" קאמיטע, דורך פערזענליכען אויפטרעטען א. ד. גל. און אז די דאזיגע שתדלנות האט זיך ארויסגעוויזען אומפראקטיש; אז די „גוד-וויל" קאמיטע האט זיך געזעהען געצוואונגען אויסצוהויבען איהר לעצטען לעבענס-אטעם, האבען עז פיל יודען, דערהויפט יודישע פאליטיקער אין פוילען, געיאמערט, ווי אנ'אומגליק, ווי מ'וואלט זיי ארויסגעשלאגען א וויכטיגען וואפען פון די הענט, ווי מ'וואלט ארויסגענומען דעם ווינט פון זייערע זעגלען...

און אט איז נישט לאנג צוריק, אין די טעג פון דער היטלעריסטישער וואקכאנאליע אין דייטשלאנד, געקומען א מעלדונג אין די צייטונגען, אז די דייטשע יודען האבען זיך געווענדעט צו די יודען אין אמעריקע, אז זיי זאלען פון דאנען-אויס ווירקען און אפווענדען פון די דייטשע יודען די היטלעריסטישע געפאהר, איז ווי-נאר די ידיעה איז געקומען אין דער עפענטליכקייט, איז דאס יודענטום אין דייטשלאנד ממש דערציטערט געווארען. מיט דער גאנצער העפטיגקייט, מיט וועלכער טיף-בעליידיגטע מענשען רעאגירען אויף אנ'אומפערדינטער בעליידיגונג, האבען זיי געזוכט אפצולייקענען און צו פערדאמען יענע ידיעה; און האבען זיך נישט בערוהיגט, ביז וואנען זיי האבען נישט איבערצייגט די געזעלשאפטליכע מיינונג אין אייראפע און אין אמעריקע, אז זיי האבען קיינמאל נישט געטראכט וועגען פאליטישער שתדלנות פון אויסען, און ווילען אויך איצט פון איהר נישט וויסען...

אויב די פוילישע יודען האבען איין מין קאמפס-מעטאדען און די דייטשע יודען האבען פונקט היפוכ'דיגע מעטאדען — געמט זיך עס דערפון, וואס די פאליטישע קולטור איז ביי די ביידערליי יודען פערשידען, און די לעבענס-בעדינגונגען צווישען זייערע לאנדס-שכנים זענען פערשידען. און ביי אזא לאגע — מיט וואסערע עצות קאנען די דייטשע יודען בייהילפיג זיין די יודען אין פוילען; און מיט וואסערע פאליטישע אויפטוען קאנען די פוילישע יודען קומען צו-הילף די יודען אין דייטשלאנד? און דאסזעלבע איז אויך בנוגע דיזעלבע פראגען אין טשעכאסלאוואקיע און רומעניע, אין לעטלאנד און אין ליטע, און אזוי ווייטער.

און גראד אויף אט די אזוי פערשידענארטיגע — ווייל פערשידענארטיגע — פראגען און פראבלעמען, גלויבט דאך דער אמעריקאנער יודישער קאנגרעס צו געפינען אנ'ענטפער אויף א וועלט-קאנגרעס. קאן ער עמיצען איבערצייגען דערין?

און וואס געזאגט בנוגע פאליטישע נויטען — ווי אנטיסעמיטיזם א. ד. גל. — איז נאך צעהן מאל מעהר ריכטיג בנוגע די שווערע יודישע עקאנאמישע נויטען, וועלכע זענען אזוי ענג פערבונדען מיט די וועלט-נויטען, וואס מיר זענען אזוי ווייניג פעהיג אפצווענדען.

ווערט זיך, אין בעסטען פאל, פונ'ם וועלט-קאנגרעס אויסלאזען א שוואכע קאפיע פון א ציוניסטישען קאנגרעס, אדער א דעמאנסטראציע פאר'ן ציוניזם. מילא. אבער דאס הייסט דאך פערפעהלט דעם אייגענעם ציל...

עס קען אבער אויך דערצו נישט קומען. ווייל וואס דא איז געזאגט, איז אזוי קלאר פאר יעדען איינעם, אז עס איז א גרויסער צווייפעל, צי די אנדערע, נישט-ציוניסטישע וועלט וועט זיך בכלל גאר ערנסט צוהערען צום רוף וועגען א „וועלט-קאנגרעס"...

דערבארימט איך, בע'גנב'עט מיך!...

א ווייה-געשריי פון א יוד, וואס ס'געהט איהם מיט דער פוטער אראפ

פון י. אבערזשאנעק

ביטער, איהר הערט, יודען, ס'איז ביטער, טאמער הייבט איך אן צו געהען מיט דער פוטער אראפ. טאמער איז איך בעשערט צו זיין א קבצן, העלפט נישט קיין חכמות. טאמער האט מען איך „אויבען" צוגעשריבען צו דער אביונים-קאטעגאריע, וועט איך שוין גארנישט העלפען — איהר בלייבט א קבצן, און וועט זיך מיט איהם ברוך-השם עלטערען אין פריידען...

ווי ס'ווייזט אויס, האט מען מיך טאקע „אויבען" צוגעשריבען צו די אביונים-קאטעגאריע: וואס איך זאל נישט טאן, וואסערע געשעפט איך זאל נישט מאכען, צי וואס איך זאל מיך נישט נעמען, לויפט מיר דער דלות פאראויס. וואו איך קעהר מיך, און וואו איך ווענד מיך, גיט מיר דער דלות אפ א ברייטען שלום-עליכם — ס'געהט נישט, כאטש טו זיך א מעשה אן!

פון מיין קינדהייט אן, געהט מיר שלים שלימזל

ווי איהר ווייסט, בין איך פון א צווילינג, איך ברוך, און מיין ברודער זרח, זענען מיר א צווילינג, האבען מיר ביידע געהאט איין פנים. איז געקומען זרח און האט אויפגעגעסען מיין מיטאג, ווייל די מאמע האט נישט געוואוסט, ווער ס'איז ברוך און ווער זרח. האט זרח געשלאגען א שכן, און אין דער מקוה אויסגעהאקט א שויב, האט דער טאטע מיר אראפגעלאזט די תחתונים, פערגעבען, און געשמיסען מיך, ברוך'ן. זענען מיר עלטער געווארען, און מיר זענען מיט מזל געווארען חתנים, בין איך געגאנגען מיט זרח'ס כלה, און זרח איז געגאנגען מיט מיינע, מיט ברוך'ס כלה. האבען מיר חתונה געהאט, האבען די ווייבער נישט געוואוסט, ווער ס'איז ברוך און ווער ס'איז זרח, אזוי אז... אבער צו וואס דארפט איהר דאס אלץ וויסען? גענוג, אז דאס, וואס האט געזאלט זיין זרח'ן, איז געווען ברוך'ן, און וואס ס'האט געזאלט זיין ברוך'ן, איז געווען זרח'ן — שוין פון דער קינדהייט אן, איז מיר געגאנגען שלים שלימזלדיג...

אז איך הייס לעווין, ווייסט איהר דאך, וואו איך, ברוך לעווין, אויפ'ן צווייטען שטאק, און אויפ'ן ערשטען שטאק, אונטער מיר, וואוינט אויך א לעווין — נטע לעווין. דער חילוק איז נאר, וואס ער, נטע לעווין, האט... א ווייב מיט גאל-שטיינער.

איז דאך א קשיא: ווייבאלד מיר הייסען ביידע איין נאמען, אין איין הויז וואוינען מיר, טא פארוואס זאל עס נישט זיין פערקעהרט? איז דער תירוץ: — ס'איז נישטא קיין מזל!..

אט איז מיין שוויגער, זאל לעבען און געזונד זיין, מיט עטליכע וואכען צוריק געפאהרען מיט דער באהן, נו, וואס מיינט איהר איז געשעהען? איין צוג פריהער איז אראפ פון די שינעס — ס'איז נישטא קיין מזל!..

אי, הערט איהר, יודען, איז ביטער, אז ס'פעהלט דאס ביסעלע מזל! צו וואס איך זאל מיך נישט נעמען, איז אלץ קאפויר: האב איך געהאנדעלט מיט קוילען, איז אין מיטען ווינטער געווארען זומער. האב איך מיר געמאכט א „וואלאסקע כלאדניע" איז אין מיטען תמוז געווארען שוט. האב איך גענומען האנדלען מיט רעגען-מאנטלען, האט געברענט די זון; און איצט, אז איך בין געווארען א ווילע-אייגענטימער אין ווישניאווע גו"א, איז לאי מעות ב'דאס...

אי, ווי אזוי קום איך, ברוך לעווין, א מאנופאקטוריסט, צו ווילעס? איז דאס אנ'עסק פאר א יוד, צו האבען עסקנים מיט ווייבער, מיט ליעטניטשקעס, מיט ווארענדעס, מיט זאגייניקעס, מיט לאנקעס? ווי קומט א יוד, בפרט א יוד א מאנופאקטוריסט, צו בוימער, צו גריינס? — דאס איז אנ'עסק פאר א גוי, נישט פאר קיין יוד!..

איך פרעג אויף די אייגענע קשיא: ווי קום איך, ברוך לעווין, דער געוועזענער לאדזשער מאנופאקטוריסט צו ווילעס, מיט ווארענדעס, מיט זאגייניקעס, מיט גריינס? דער תירוץ דערויף איז — קריזיס!

אזוי ווי קיין געשעפטען אין דער שטאט זענען נישטא. די סחורה האט איינגעטריקענט, ס'געלד האט די איזבא סקארבאווא. אויף צו פערדינען א זלאטי, דארף מען זיין, אדער א קאמארניק, אדער א סיים-דעפוטאט, און זיצען מיט פערלעגטע הענד, איז דאך אויך נישט קיין געשעפט, בין איך געפאלען אויף א פלאן — מ'דארף בויען א ווילע, און וואו בויט מען א ווילע? — אין ווישניאווע גו"ע, דא. וואו אלע יודען בויען ווילעס...

האב איך נישט לאנג געטראכט, איבערגעכאפט זיך קיין ווישניאווע, געקויפט א פלעצעל, די גרויס פון א פאמיליען-קבר. געקויפט א ביסעל ברעטלעך פון אלטע אייער-קעסטלעך. איינס, צוויי, אויפגעשטעלט א סוכה, צוגעקלעפט א ווארענדע מיט א דאך מיט א קוימען, און די „ווילע" איז פערטיג...

אז דער „פאלאץ" איז פערטיג געווארען, האב איך איהם פערפוצט מיט ריטלעך פון א בעזעם (ביימער בלע"ז). אנגעשמירט מיט גריגע פארב, און אויפגעזעצט ווארטען אויף ליעטניקעס.

האט מען מיך דאך אבער „אויבען" צוגעשריבען צו דער אביונים-קאטעגאריע. לויפט דאך מיר דער דלות פאראויס, איז ווער ס'האט א האנד און א פיס, האט געבויט אזעלכע „סוכות" ווי איך. דאך טוירים, פעלדשערס, קצבים, פישער'ס, שענקערס, מלמדים, זייגערמאכערס, אקושערקעס, שדכנים און בדחנים און אנדערע טעלער-לעקער'ס — אלע האבען געקויפט „קברים", און אויפגעבויט „סוכות".

נו, איז טאקע איצט דא אין ווישניאווע, מעהר בעל-הבתים ווי ליעטניקעס. וואו א שטאל, איז איבערגאמט געווארען א „פאלאץ", וואו א לאך, איז אויסגעוואקסען א „ווילע" — הימעל און ערד און ווילעס!..

איצט דער קריזיס: קומט שוין א ליעטניטשקע, נעמט צו „זבאדען" די ווענד, צי ס'זענען נישטא קיין שרצים און מזיקים, און אנדערע דאטשע-משחיתים. צי די קוך האט א „פיעטשניק". צי ס'איז דא א געמויערטע קעלער מיט לופטען. צי ס'רעגענט נישט אריין דורכ'ן סופיט. צי מ'איז נאר זיכער פון א גנבה, צי ס'וואוינט נישט קיין כאלאטע. צי ס'איז דא א „פאליאנקע" פאר די קינדער, צי דער הונד איז בייזאג אנגעבונדען אויף דער קייט. און אנדערע קשיות.

— נארישע יודענע — ענטפער איך איהר — פון וואנען קומט איהר? אין ווישניאווע זוכט איהר א וואוינונג אהן וואנצען? א שאד אייער טרחה — אזעלכעס וועט איהר אין ווישניאווע נישט געפונען. א קוך מיט א פיעטשניק, מיט געמויערטע קעלער'ס? צי מיינט איהר, אז איהר זענט אין שיבלערס ביי-בוי?... א ליעטניסקע ווילט איהר, ס'זאל נישט אביסעל אריינקאפען דורכ'ן סופיט? וואסערע זומער-וואוינונג וועט דאס זיין! צי מ'וועט אייך נישט בע'גנבענען? וואס בין איך, א פאליציי-קאמענדאנט, כ'זאל יאגען גנבים, צו וואס? און אז א הונד רייסט שוין אראפ א פאלע, איז מה רעש — צו דעם איז עס דאך א דארף!..

אזוי געהט איין ליעטניטשקע נאך דער אנדערער. יעדע פרעגט און פארשט, און איך גיב אינפארמאציעס, און דער שפיץ איז, אז זי האט לאי מעות ב'דאס. אז דאס קומען זיי נאר סתם אזוי זיך „פשעקאנירען", און אין דער קעשענע, האט זי קוים אויף א באהן-בילעט צוריק צופאהרען קיין לאדז.

רבונו של עולם, ווי ווערט מען שוין פטור די גריבע, אפגעמאלעוועטע „סוכה" מיט דעם צוגעקלעבטען קוימען, מיט די צוויי ריטלעך, מיט די ליעטניטשקעס, וואס קומען זיך „פשעקאנירען"!...

איז וואס טוט מען איצט? איצט איז מיר איינגעפאלען א נייער פלאן: דהיינו? כ'האב מיך אסעקורירט פון גנבה.

היות, ווי כ'זיך דאך סיי ווי א גאנצען זומער אין שניאווע ביי מיין „סוכה", און ווארט אויף ליעטניטשקעס. האב איך מיך אסעקורירט פון גנבה. כ'האב אונטערגעשריבען א דעקלעראציע אויף טויזענד דאלאר, און אפשר? אפשר וועט זיך דאך געפונען א בארמהערציגער גנב, וואס ס'זאל זיך אויף מיר מרחם זיין!..

מיט א וואך צוריק, האב איך די טיר פון יוצא וועגען פערשלאסען, און אויפגעהאנגען א צעטעלע:

„דא אין דער וואוינונג איז קיינער נישטא, אלע זענען אויף זומער-וואוינונג".

די טעג בין איך צוריקגעקומען, אז איך בין אריין אין הויז, בין איך געווען זיכער, אז איך וועל טרעפען די טיר אויפגעבראכען, אז אלץ אין דער שטוב, וועט זיין איבערגעקעהרט מיט'ן קאפ אראפ און מיט די פיס ארויף. מיר האט זיך פארגעשטעלט די קנאקעדיגע דאלארען, וואס די אסעקוראציע וועט מיר אויסצאהלען.

קוים מיט הארצקלאפונג צוגעקומען צו דער טיר, א נו, טרעפט, וואס ס'איז געווען: נעבען מיין צעטעלע, איז געווען צוגעשריבען די ווערטער: „ווען געהט עס אן, צו איהר זענט יא דא אין דער היים, צו איהר זענט נישט דא אין דער היים"?

נו, פרעג איך אייך, קען מען נישט פלאצען פון עגמת-נפש!..

איצט ווענד איך מיך צו די הערען גנבים:— האט רחמנות, דערבארימט אייך און בע'גנבעט מיך!..

——:XX:——

לאדז, 3 יוני 1932

נייער פאלקסבלאט

לאדז, 3 יוני 1932

איז עס גוט פאר יודען?

פון ד"ר ה. זשיטלאווסקי

לעצטענס האב איך גערעדט מיט א יודען וועגען היטלער'ס טריאומף אין פרייסען־דייטשלאנד און האב געפרובט איהם דערקלערען יעדע היסטארישע טענדענצען אין דעם לעבען פון דער איצטיגער מענשהייט, וואס האבען, נאך מיין מיינונג נאך, מעגליך געמאכט יענעם טריאומף: די טענדענץ צו א ראדיקאלען איבערבוי פון דער איצטיגער געזעלשאפט און די טענדענץ צו נאציאנאלער אומאפהענגיגקייט און זיכערקייט.

פרעגט דער יוד איך א שפאס, מיט אנ'אך־און־וועה צו דעם שפאס:

„איז דאס גוט פאר יודען"?

האבען מיר זיך ביידע פונאנדערגעלאכט, מיט אנ'אך־און־וועה צו אונזער געלעכטער.

דער נצחון פון די ערגסטע שונאי־ישראל ביי איינעם פון די געבילדעטסטע פעלקער פון דער וועלט, — אזא פאטש אין פנים דעם גאנצען יודישען פאלק, — „איז דאס גוט פאר יודען"? און די טענדענצען גופא! א דראנג צו ראדיקאליזם איז אלע מאל א סם־המות פאר די מיטעל־בעשעפענישען עקאנאמיש בעטייט דאס, אויב נישט די פולע אפשאפונג, איז די פערמינערונג פון די מיטעל־קלאסען און די פערמיטלער־בעשעפטיגונגען. נאציאנאל בעטייט דאס: „פראטעזשירט אייערע אייגענע"! „היט זיך פאר דעם „פרעמדען" כפל'ט אט די צוויי טענדענצען איינס אויף דאס אנדערע. וואס מוז ווערען פון א פאלק, וואס איז, אייגענטליך, נאר א פערמיטלער־קלאס און נאך א „פרעמדער" מערמיטלער־קלאס דערצו?

צווישען אט די צוויי מיהל־שטיינער, דעם ראדיקאליזם און דעם נאציאנאליזם, מוזען מיר צעמאלען ווערען אויף מעהל, סיידען מיר זאלען זיך ערגעץ וואוהין אפטראגען אין א גאלאפ און אין אזא געשווינדען, אז דער לויף פון דער געשיכטע זאל אונז נישט אניאגען הייבט געה, טראג זיך אין אזא גאלאפ — און וואוהין?

„איז דאס גוט פאר יודען"?

און פונדעסטוועגען איז אט די שאלה גארנישט אזא לעכערליכע, גאר נישט אזא אומזיניגע. אפילו ווען מען נעמט נאר די יודען אין דייטשלאנד און האט דערביי [illegible] זינען, אז עס איז אלץ רעלאטיוו און אז זעהר אפט איז „בעסער", הגם ערגער איידער „גוט", פארט בעסער איידער „ערגער".

איז — לאמיר נישט רעדען וועגען „גוט". לאמיר רעדען וועגען „בעסער", וואס איז בעסער פאר די דייטשע יודען: די אנטיסעמיטישע „נאציס" זאלען ווערען א רעגירונגס־פארטיי, אפילו די רעגירונגס־פארטיי, אדער זיי זאלען בלייבען דרויסען איז דער אלץ וואקסענדיגער פארביטערטער אפאזיציע?

אוודאי איז בעסער פאר אונז, זיי זאלען זיצען אויף די מיניסטארישע בענק, איידער אומגעהען „שפאצירען" איבער דעם קורפירשטענדאם, וועלען זיי, לפחות, קיין שויבען נישט אויסשלאגען, קיין קעפ נישט שפאלטען, קיין בית־עלמין'ס נישט שענדען. מען וועט זיכער נישט קאנען מקנא זיין די דייטשע יודען אונטער א היטלעריסטישער רעגירונג. אבער מיט לעבען, האב און גוטס, וועט מען, דוכט זיך, קאנען זיין זיכער, על־כל־פנים א סך זיכערער, איידער ווען די „נאציס" בלייבען דרויסען אין דער אפאזיציע, ווען זיי דארפען זיך לחלוטין נישט רעכענען מיט דעם אויסלאנד, ווען זיי טראגען נישט אויף זיך קיין ברעקעל אחריות פאר דער רוה און דער ארדנונג אין דעם לאנד און ווען היטלער נויטיגט זיך אין דעם אנטיסעמיטיזם, כדי פונאנדערצובלאזען דעם שאוויניסטישען פלאקער.

אבער אפילו ווען מיר טראכטען נישט נאר וועגען די דייטשע יודען, נאר וועגען אונזער גאנצען פאלק איבער גאר דער וועלט, איז אויך נישט אזא אומזיניגע די שאלה, צי איז דער אנטיסעמיטישער טריאומף אין דייטשלאנד מיט די היסטארישע טענדענצען, וואס האבען איהם מעגליך געמאכט, אפשר טאקע „גוט פאר יודען".

די היטלעריסטישע נצחונות אין דעם גאר גרויסען טייל פון דייטשלאנד זענען א זעהר בעדייטענדיגע היסטארישע פאסירונג. גרויסע היסטארישע פאסירונגען האבען אבער אפט די טבע, אז פון זיי שטראהלען ארויס היסטארישע קאנסעקווענצען אין די פערשידענסטע ריכטונגען: אי צו דער זייט פון „גוט", אי צו דער זייט פון „שלעכט". („גוט" און „שלעכט", נאטירליך, לויט דעם סוביעקטיווען שטאנדפונקט פון דעם „צוקוקער"). קאן דען נישט געמאלט זיין, אז די בלוט־רויטע, אבער שארפע ארויסשטראהלונגען פון דעם היטלעריסטישען נצחון זאלען אויך פאלען נישט נאר אויף דער זייט פון „שלעכט" פאר אונז, נאר אויך אויף דער זייט פון „גוט פאר יודען"?

פאר די לעצטע פופציג יאהר פון אונזער היסטארישען לעבען, איז אונזער פאלק אריינגעטראטען אין א פעריאד פון בעפרייאונגס־שטרעבונגען. דער ערשטער פארבעדינג פאר דער בעפרייאונג פון א פאלק, איז אבער זיין בעפרייאונג פון שעדליכע אילוזיעס, דער קלארער איינבליק אין זיין ווירקליכער לאגע, און אט דער גייסטיגער בעפרייאונג אין אט דעם קלארען איינבליק קאנען אונז העלפען די היסטארישע ארויסשטראהלונגען, וואס טראגען זיך פון דעם היטלעריסטישען טריאומף.

קודם קאנען זיי אונז העלפען בעפרייען זיך פון יענער אזוי שעדליכער, אזוי „עוכר־ישראל'דיגער" אילוזיע, אז מיר קאנען וואס עס איז דערהאפען פאר אונזער פאלק אויף דעם וועג פון דער אסימילאציע. די בעפרייאונג פון אט דער אילוזיע איז גראד אזוי נויטיג אין אונזער איצטיגער צייט, ווען מיר האבען צו טון מיט א נייער נעא־אסימילאטארישער טענדענץ אין אונזער לעבען, וואס קאן שיער נישט אנגערופען ווערען „אסימילאציע אין גוטער נאציאנאלער יודישקייט". דאס איז די שטאלצע „ראסען־יודישקייט", וואס ווייסט, אז זי איז יודיש, ווייסט אבער אויך, אז זי טראגט אריין איהר אזוי ווערטפולען חלק אין דער קולטור־שאפונג פון דעם גאנצען לאנד.

נו — איז נישט אין דייטשלאנד מקיים געווארען אט דער אידעאל פון דעם יודישען צונויפגוס מיט דעם קולטור פון דעם לאנד, איהר בעררייכערונג מיט די יודישע שאפונגס־כחות, און איז נישט דער שענסטער רעפרעזענטאנט פון דער דייטשער יודענשאפט, פראפעסאר איינשטיין, א שטאלצער ראסען־יוד, א שטאלצער נאציאנאלער יוד.

פאר די לעצטע איבער הונדערט יאהר האט די קליינינקע מינאריטעט פון די דייטשע יודען (איך רעכען דא אויך אריין די דייטש־עסטרייכער) ארויסגעבראכט אזעלכע קאלאסאלע שאפונגס־כחות אויף אלע פעלדער פון דער גייסטיגער קולטור, אז זייערע ארבייטען אליין וואלטען געווען גענוג פארצושטעלען מיט זיך די מענשליכע קולטור אין א נאציאנאל־דייטשער פארם און אויף דער העכסטער מדריגה פון דער פראגרעסיווער ענטוויקלונג.

איך וויל דא נישט ארויסטרעטען מיט א צעטעל פון די היינעס מיט די בערנעס, פון די לאסאלס און די מארקסעס, פון די הערמאן קאהענס און די געארג זימעלס, פון די איינשטיינס און די פרוידס. נאר איין קליינעם עפיזאד לאזט מיך דא ברענגען, וואס איז אזוי כאראקטעריסטיש פאר דעם גאנצען ענין. עס איז נישט לאנג צוריק ארויס אין דייטשלאנד א בוך איבער געטהע'ן, פון איינעם א גונדאלף, וואס האט צום ערשטען מאל אויף דעם גרינדליכסטען אופן אויפגעדעקט פאר'ן דייטשען פאלק געטהע'ס בעדייטונג פאר דעם „דייטשענטום" און האט דערמיט בעלויכטען די אייגענארטיגקייט פון דעם „דייטשען גייסט". דערוויסען מיר זיך נאך גונדאלפ'ס טויט, אז ער איז געווען א יוד; אז דאס טיפע פערשטענדניש פאר דעם גייסט פון „דייטשענטום" האט ער צו פערדאנקען זיין צוגעהעריגקייט צו יענעם קרייז, וואס האט זיך גענ־פירט ארום דעם העכסט־דייטשען דיכטער, דעם יוד, סטעפאן געארגע, ווענעס בעדייט פאר דעם אמת'ען דייטשענטום און פאר דער פאעזיע בכלל האט ארויסגעבראכט דער יוד, געארג זימעל.

מורה זיין מוז איך מיך דא, אז איך האב גאר נישט געלייענט פון גונדאלפ'ען, אז געארג'ן האב איך נאר געפרובט לייענען, אבער דער פרוב האט זיך מיר, לידער, נישט איינגעגעבן: פשוט, נישט געכאפט אפילו די שיחות חולין פון יענעם פאעטישען תלמיד חכם, — און אז מיט זימעל'ס אפשאצונגען האב איך מיך נישט געאינטערעסירט. די גאנצע מעשה ווייס איך פון א דייטשען ארטיקעל אין א זעהר חשוב'ער דייטשער חודש־שריפט. איך קאן אבער אסור קאווירען, אז יענער שריפטשטעלער איז נישט קיין יוד און אז די גאנצע חודש־שריפט ווערט נישט צונויפגעשטעלט פון יודען...

דער יודישער שטאנדפונקט אין דער היטלער־לאגע אין דייטשלאנד

אבער, ווי די מעשה איז: קיין העכערע מדרגה אין אסימילאציע, וואס זאל קאנען שפייזען אונזער יודיש נאציאנאלען ראסען־שטאלץ, איידער די דייטש־יודישע, קאן מען זיך בשום אופן נישט פארשטעלען. איצטער פאלען אויף דער דאזיגער אסימילאציע די שארפע, בלוט־רויטע ארויסשטראהלונגען פון היטלער'ס טריאומף און זיי בעלייכטען די ווירקליכע לאגע, און זיי בעווייזען אונז: „זו תורה וזו שכרה"! און זיי געהען פאראויס און שרייען טריאומפירענדיג: „ככה יעשה לעם", „אזוי בעגעהט זיך די געשיכטע מיט א פאלק פון דער העכסטער, דער ראפינירטסטער, דער איידעלסטער מענשען־קולטור, אויב דאס פאלק איז נישט טריי צו זיך. אויב עס זיצט נישט ביי זיין אייגענעם וועבשטוהל און וועבט נישט זיין אייגענע קולטור, פאר זיך אליין, אין זיין אייגענער שפראך".

די געשיכטע פון דער מענשהייט פאדערט איצט פון יעדער פאלקס־גרופע איהר נאציאנאלע זעלבסטבעשטימונג, די זארג פאר איהר אייגענער אומאפהענגיגקייט און זיכערקייט, און זי פאדערט פון איהר נישט קיין פערמיטלערישע פשרות, נאר ראדיקאלע מעשים.

איז — אט, אויב אט די ארויסשטראהלונגען זאלען עפענען די אויגען אויך פון די דייטשע יודען; אויב אויך זיי, די קלאר־זעהענדיגע, די ווייט־בליקענדיגע, זאלען זיך בעפרייען פון דער אילוזיע און פערשטעהן די טענדענצען פון דער צייט, — ווער ווייסט? אפשר וועלען אט די אלע גונדאלפס, אט די זימעלס און די ראטענאוס, און די באלינס, — איך מיין, אט די אלע זייער גלייכען, וואס לעבען אין אונזער צייט, — אפשר, זאג איך, זיך א הויב טאן און א נעהם טאן און אויסגעפינען א וועג, אויף וועלכען די טענדענצען פון דער געשיכטע וועלען אונז נישט קאנען צעמאהלען, ווייל דאס וועט זיין אונזער אייגענער וועג, צו אונזער אייגענער נאציאנאלער און עקאנאמישער בעפרייאונג, און ווייל אויף אונזער אייגענעם וועג וועלען מיר זיך אויך טראגען מיט די זעלבע היסטארישע טענדענצען פון אונזער צייט: — די נאציאנאלע זעלבסט־בעשטימונג און די ראדיקאלע מעשים.

—ooo—

די רפואה פאר דער מכה

פון ד"ר ס. מ. קלארמאן

פארוואס א מעדיצינישע פעריאדישע אונטערזוכונג איז וויכטיג

איך גלויב (און איך ווער אין דעם געשטיצט פון די בעסטע אויטאריטעטען אין דער מעדיצינישער וויסענשאפט), אז די פעריאדישע אונטערזוכונג איז דער אקס, ארום וועלכען עס דרעהט זיך דער ראד פון דער היינטיגער מעדיצין, זי איז די מוטער פון דער וויכטיגסטער אפטיילונג פון דער לעצטער — די לעהרע פון פערהיטונגס־קראנקהייטען.

דער ענין פון פעריאדישער אונטערזוכונג איז אזא ברייטער און טיפער, אז ער וואלט געוויס נישט אויסגעשעפט געווארען אפילו אין צעהנדליגער צייטונגס־ארטיקלען. איך וויל אבער אנצייגען בלויז אויף עטליכע זאכען, וועלכע וועלען, גלויב איך, קלאר מאכען די נוצען און וויכטיגקייט פון די פעריאדישע אונטערזוכונגען.

לונגען־פעהלער (טובערקולאז) איז ביז מיט א צוואנציג יאהר צוריק בעטראכט געווארען אלס האפנונגסלאזע קראנקהייט. קוים האט מען איינעם דערקלערט אז ער לייד'ט פון אט דער שרעקליכער חולאת, איז געווען גלייך, ווי מ'האט פאר איהם איבערגעלייענט זיין טויט־אורטייל. אין דער אמת'ן איז עס טאקע ביז אין א געוויסען גראד אזוי געווען, די קראנקהייט איז געווען אזוי פערשפרייט אז איין זיבעטעל פון אלע טויט־פאלען זענען געגאנגען אויפ'ן חשבון פון טובערקולאזע. פון וואנען, פרעגט זיך, האט זיך עס גענומען אט די גרויסע צאהל קראנקע און טויט־פאלען? פשוט דערפון, וואס מייסטענס זענען אזוינע שלאפע מענשען געקומען צום דאקטאר צו שפעט מ'זאל זיי העלפען. דאס איז איינס, צווייטענס, האבען אזוינע קראנקע נישט געוואוסט פון דעם איצט־אפענעם סוד, אז די קראנקהייט איז א קלעפיגע, אנשטעקענדיגע און האבען זי אויף אזא אופן פערשפרייט אויף דער גאנצער וועלט, מיט וועמען זיי זענען געקומען אין נאהענטער בעריהרונג.

מיט דער שטארקער בעוועגונג צו אגיטירען און בעקעמפען דעם אלגעמיינעם עולם מיט די אורזאכען פון דער קראנקהייט און מיט די הויפט־כללים ווי אזוי זיך אפצוהיטען פון אנשטעקונג און ווי צו לעבען מעהר היגיעניש, זעהען מיר ווי די שרעקליכע פלאג איז פיל פערקלענערט געווארען אויף אזוי פיל, אז זי רעכענט זיך שוין היינט נישט אלס די בכורה, די ערשטע צווישען די שווערע קראנקהייטען. נאכמעהר דורך פעריאדישע אונטערזוכונג קאן מען בעמערקען די גאנץ ערשטע סמנים פון דער מכה נאך, איידער זי האט צייט געהאט צוציהען דעם חולה'ס אויפמערקזאמקייט.

אדער נעהמט א שטייגער הארץ־קראנקהייט, הויכען בלוט־דרוק, נירען־קראנקהייטען און צוקער קראנקהייטען וועלכע זענען פאר די לעצטע יאהרען שטארק נתרבה געווארען, די צאהל פון הארץ־קראנקע האט איצט פערנומען דעם אויבען־אן פון אלע קראנקהייטען, אנשטאט וואס ביז'אהער האט די טובערקולאז געהאט די איבערהערשאפט. וואס־זשע איז די סיבה וואס אט די קראנקהייטען זענען פלוצים אזוי מפורסם געווארען? וועלכע אומשטענדען האבען דערצו גורם געווען? אדער צי איז דאס גאר איבערהויפט אמת, אז די צאהל פון די אלע אויסגערעכנטע קראנקהייטען זענען ערשט איצט פערגרעסערט געווארען? דער אמת'ער אמת איז אז אט די אלע אנשיקענישען האבען שוין לאנג עקזיסטירט. א סך מענשען זענען אויך פריהער אומגעקומען פון זיי, נאר נישט זייענדיג גענוי בעקאנט מיט די קראנקהייטען, האט מען זיי פערשריבען אויפ'ן חשבון פון אנדערע צופאלען, אפילו נאך היינט־צו־טאג הערט מען אפט זאגען פון מענשען, אז דער און דער איז פלוצים אוועקגעפאלען און געשטארבען פון איבערעסען זיך, בשעת אזא זאך איז גאנץ פאלש — דאס איז גאר א פאל פון הארץ־קראנקהייט, נישט מעהר, דער חולה האט זיך פריהער אויף אזא זאך נישט בעקלאגט און האט זיך גאר אויף אזא אומגליק נישט געריכט. אזוינע מענשען שטארבען אמייסטענס פון הארץ־קראנקהייט און דאס איבערעסען זיך איז נאר דער לעצטער שלאג, וואס דאס הארץ האט געקראגען. אי, וועט מען זאגען, וואס איז דען דער חילוק פון וואס מ'שטארבט? „אז דער קוגעל איז מיט רויך, מאכט דאך נישט אויס פון וואנען דער רויך איז געקומען, אבי ער איז דא" — זאגט א יודיש ווערטעל. דאס איז אבער א גרויסער טעות. ווען מ'ווייסט די אמת'ע סיבה פון אזוינע טויט־פאלען, וואלט מען געקאנט פערהיטען פון אזוינע טראגישע און פריהצייטיגע אומגליקען, די צרה איז, וואס הארץ־קראנקהייטען טוען ביים סאמע אנהויב נישט וועה און גיבען אויך נישט קיין אנדערע סמנים. אויף וועלכע א בעשעפטיגטער מענש (וועלכער מענש איז עס נישט בעשעפטיגט?) אפילו געצוואונגענע ליידיג־געהער זענען דאך אויך בעשעפטיגט מיט דעם ליידיג אומגעהן זייערען), — זאל זיך אומקוקען און זעהן ס'זאל נישט געהן פון שלעכט צו ערגער.

דאס אייגענע איז אויך מיט אנדערע קראנקהייטען, נישט הויכער בלוט־דרוק נישט נירען־און צוקער־קראנקהייטען לאזען א לאנגע צייט הערען זייערע שטימען צו געבען צו וויסען, אז מ'זאל זיך אויף זיי אומקוקען אי זצייט ווען מען וואלט נאר געקאנט פערבעסערען דעם שאדען וואס ס'איז שוין שווער צו פעדריכטען ווען דער עסק איז שוין ווייט און ברייט פערשפרייט.

אויב מ'מיינט אז אציגד האבען זיך געוויסע קראנקהייטען פערמעהרט, איז עס נאר דערפאר, וואס די פעריאדישע אונטערזוכונג איז שוין טיילווייז איינגעפיהרט געווארען. אט די זענען עס, וואס ציהען די אויפמערקזאמקייט פון די, וואס קומען זיי אונטער דער האנד אויף זייערע געזונטס־פעהלערען ווען אט די פעהלערען זענען נאך „יונג" און מ'קאן נאך פערכאפען און זיי אפשר עוקר מן השורש זיין אדער כאטש זיי א סך פערלייכטערען.

ס'וואלט אוודאי כדאי געווען זיך לענגער אפצושטעלען און צו דערציהלען וואס פאר א גוטע און נוצליכע ארבייט די הארץ־קליניקעס טוען אויף, סיי פאר דערוואקסענע און סיי פאר קינדער, וואס איז בעזונדערס וויכטיג, ווייל געוויסע הארץ־קראנקהייטען פאנגען זיך אן אין דער גאנץ פריהער יוגענט, אין צייט קאן געוויסע בעהאנדלונגען האבען א גרויסע פעולה.

פונקט ווי די אמאליגע אלכעמיע האט אומדירעקט געפיהרט צו דער מאדערנער, זעהר וויכטיגער וויסענשאפט, כעמיע, אזוי קאן פיהרען און פיהרט טאקע שוין איצטער, ביז א געוויסער גראד די פעריאדישע אונטערזוכונגען צו נייע פארשונגען און בערייכערונגען אין דער מעדיצין. איך וואלט געקאנט, ווען דער פלאץ וואלט מיר דערלויבט, אנצייגען אויף א היבש ביסעל גוטע רעזולטאטען, צו וואס אזא מין פארשען און זוכען האט שוין דערוויילע געפיהרט. עס וועט נאר דא גענוג זיין צו דערמאנען, אז די דערקענונג פון דעם כאראקטער פון פערשידענע הויכע בלוט־דרוקען, וואס איז א גרויס געווינס פאר דעם מעדיצינישען פארטשריט, האט צו פערדאנקען דאס לאנגע בעאבאכטען פון פערשידענע מענשען, וועלכע ליידען פון אזא צושטאנד, הארץ־קלעמעניש. וואס הייסט אין דעם מעדיצינישען לשון „ענזשיינא פעקאריס" האט אויך זעהר א סך געוואונען פון אט דעם זוכען און פארשען. אט די

(ענדע זעה זייט 14.)

דבורה רויזעס כלה־נוסח

(פון דער סעריע: „מענשען פון א גאנץ יאהר")

פון יוסף זעלקאוויטש

אפגעגעסען, בחפזונדיג אפגעבענטשט. בעהמען זיי די טלומאקעס, בינדען זיי ארום די העלזער און גייען מיט דריבנע טריטעלעך אריין אין דער פינסטערניש, וועלכע האלט נאך איינגעבונדען דעם מארק אין שווארצען זאק און אין שטוב ווערט ליידיג, אויסגערוישט און שטיל. דבורה רויזע לעשט אויס דאס פינעווער לעמפעל, סא'שאד נאפט און זעצט זיך צוריק אריין אין בעט, וואו זי קאפיעט ביז די ליכטיגקייט שניידט זיך אריין אין שטוב, דורך א שפאלט פון לאדען און העשלייביש הויבט זיך אן איבעראנבייעס צו וועקען און שיט אויס זיין אלטען פזמון:

— בוים ! בוים !

דעמאלט דערהויבט זיך שוין דבורה רויזע אויף גוט, ווארפט שוין איבער א האלקע אויף די רויטע הויזען, שניידט אפ א מוציא און ווארפט איהם צו.

פערשטופט איהם דעם בייזען האלז, רוימט זי אראפ פון טיש, לייגט צו די אנגעווארפענע טלתים און תפילינ'ס, וועלכע זענען ביז איצט געלעגען אנגעווארפען, ווי א בארלאג און אז אלעס איז שוין אוועקגעטון הויבט זי אן וועקן די מיידען:

— א סוף א סוף, גנידאקעס, ארויס פון די בארעס, ס'איז שוין גרויסער טאג! און אלס בעווייז אז עס איז אזוי ווי זי זאגט, אז ס'איז שוין גרויסער טאג, דרייט זי אויף די פערזשאוועטע שרויפען וועלכע האלטען צו די לעדען און וועלכע בעטען זיך מיט גרילצענדיגע קולות: „לאז אונז נאך שלאפען דבורה רויזע"...

דבורה רויזע איז אבער אזוי אומ־חמנותדיג צו ד ישרויפען, ווי זי איז צו די מיידען און גראד ווי די מיידען, אז זיי פערעקשנען זיך און ווילען נישט אויפשטיין, גיסט זי זיי א שעפ וואסער אין בעט אריין, אזוי אויך רייסט זי פאסען פון די פערעקשנטע שרויפען:

— א נישט־געראכט זאלען זיי ווערען די אייזענס, א מגפה אויף זייערע קעפ, ווילען נישט באכלאזען און ווילען נישט!

אנ'אנדערע יודענע, לייג דיר איבער, וואס דו רעדסט, וועמען דו שילסט? — שטיקער אייזענס?— נאר גארנישט, דבורה רויזעס לשון איז שוין אזוי געגאנגען מיט א קללה האט זיך ביי איהר אנגעהויבען און מיט א קללה האט זיך ביי איהר אויסגעלאזט. און אז עס האט איהר א קללה אויסגעפעהלט, איז יעדע איינציגע זאך ביי איהר געווארען א קללה:

האט העשלייביש געוואלט ברויט, און זי האט די גראמעדיגע קללה פון „ברויט מיט טויט" שוין געהאט אויסגענוצט איז ביי איהר ברויט אליין געווארען א קללה— „נא און זאל עס דיך ברויט'ן אין דער ערד אריין," האט פייגע גליקע זיך געקלאגט, אז זי קען זיך נישט צוזאגען, מיט שיטערע זייף, נאר זי מוז האבען הארטע, האט איהר דבורה רויזע צוגעווארפען א שטיק זייף;

„אז אויסגעזייפט און אויסגעשלייפט זאלסטו נאר ווערען פון דער וועלט, איינציגער טאטע אין הימעל".

„אויסגעזייפט און אויסגעשלייפט", „ברויט'ן אין דער ערד אריין", ווייל דבורה רויזע איז געווען אזוי צו זאגען אייגנארטיג אין איהרע קללות, אין ענין שעלטען, איז בלעם א קעגען איהר געווען א הונט; זי האט זיך געהאט איהר אייגענע שיטה אין שעלטען און פלעגט זיך קיינמאל נישט בענוצען מיט די קללות, וועלכע זענען געווען אין גאנג ביי אונז אין שטאט, א כאליערע, א בראך, א שלאק און דאס גלייכען, דאס איז געווען ביי דבורה רויזע קיין שפיי, מיט אזעלכע קללות פלעגט זי מכבד זיין א קימפעטקינד און נישט קיין דערוואקסענע מענשען, דבורה־רויזע האט אין איהר לעקסיקאן געהאט וואלקענקראצערס, קללות, וועלכע פלעגען זיך אפריידען אין איין אטעם ווי די עשרת בני המן א שטייגער, אדער ווי די תוכחה, נישט צו גלייכען, האט למשל, ווער פון די קינדער געוואלט עסען און זי איז געווען ביים גוטען מוט, איז אויסער דעם געוועהנליכען „כ'זאל באלד און גיך אן דיר פערגעסען" נאך צוגעקומען א גאנצער „מי שברך", וועלכען דבורה רויזע פלעגט אפזינגען מיט א קינה־נגון:

מי שברך, עס,
ס'זאל ווערען אויס דיר א מת,
א מת זאל אויס דיר ווערען,
דעם מארק זאלסטו קעהרען,
קעהרען זאלסטו דעם מארק,
צעבראכען זאלסטו דעם קארג,
דעם קארג זאלסטו צעבראכען,
מיט שפילקעס זאל מען דיך שטעכען,
שטעכען זאל מען דיך מיט שפילקעס,
גיין זאלסטו אויף קילקעס.
אויף קילקעס זאלסטו גיין,
צעברעכען זאלסטו א ביין,
און ס'זאל קיינעם נישט שאטען נאר דיר אליין —
ונאמר אמן !

פון דעם מי שברך האט אבער דאס קינד דעם אפעטיט נישט פערלוירען און נישט־בעקומענדיג צו עסען, האט עס, לאמיר זאגען אנגעהויבען וויינען, איז אבער דבורה רויזע דערפון ווייניג־וואס נתפעל געווארען, אדרבה, דער גוטער מוט האט זיך ביי איהר געשטארקט און זי האט ווייטער אנגעהויבען בענשען נאר דאסמאל שוין מיט א אנדערען נגון, מיט א תחינה־נגון:

— זעה נאר דאס ביינע געוויע,
אז קריגען זאלסטו מיר רבונו של עולם א ביע
פון די פיס ביז צו די קניען
אז עס זאל נישט זיין פאר דיר קיין רפואה,
און זאלסט פארלירען די ראיה,
אנווערען די שמועה,
און מ'זאל דיך אהיימברענגען אין א ליילעך
ווי א כשרע מציאה.

נאר גראד, ווי די שרויפען פון די לעדען האט עס נישט געארט, וואס דבורה רויזע שילט זיי, אזוי האט קיינער נישט געגומען ערנסט איהרע קללות, אדרבה, אלע האבען געוואוסט, אז דבורה רויזע האט לעולם א גילדען הארץ, און וואלט זי נאר אזוי געקענט, וואלט זי פון זיך ארונטערגעגעבען דאס לעצטע העמד, נאר דער שנאבעל איהרער איז נאר געווען אזוי ווערעמדיג, ני, א מענש קען דאך נישט האבען בלויז מעלות, ס'מוז זיין חסרונות אויך, און לגבי מענדעלעס בענקארטעס האט זי מיט איהר שילטען אזויפיל אויסגענומען, וויפיל דער רב, מיט זיינע ברוגזים, אדער וויפיל די עשרת הדברות מיט איהרע לאו'ן; זי האט געשאלטען און זיי האבען סיי ווי געטון, וואס זיי האבען געוואלט, כאטש טאקע איצט ביים אויפשטיין; שיינע גאלדעלע איז געווען זעהר א וואויל קינד א גילדען קינד, „אזא קינד אז עס שטייט איין אין לייטישע הענט, וואקסט דערפון א לייט". אזוי האט דבורה רויזע אויף איהר עדות געזאגט, איהר, אז מ'האט אויפגעוועקט, האט זי זיך באלד דערהויבען, אנגעטון זיך, אויסגעקעהרט די שטוב, אפגעוואשען דאס בעכטיגע געפעס און באלד זיך גענומען צו א פרישער ארבייט אדער אפצושיילען קארטאפעל אויף אנבייסען, אדער איבערוואשען אביסעל קינדער־וועש, צי עפעס אנ'אנדערע ארבייט, ס'פעהלט דען וואס צו טון אין א באלע־באטישקייט? — אבי מ'וויל נאר. איהר האט מען נישט גדארפט שעלטען, ווי זאגט מען עס: א גוטער דארף קיין בריף און א שלעכטען העלפט קיין בריף. שיינע גאלדעלע איז אויפגעשטאנען און אייגע גליקע האט זיך אנגעהויבען צו ריגלען אין בעט, ווי א קעכין נאך דער חתונה, אנגעט דבורה רויזע איז ווידער נישט געווען פון די דאזיגע, וועלכע לאזען זיך אויף דער נאז ארומקרוכען, זי האט געזאגט אויפשטיין, מוז זיין אויפשטיין, מעג אפילו דונערן און בליצען:

— דו דערלעבסט אויפצושטיין צו נישט ?

— וואס איז דאס בייזע געלעגער אויף דיר ? ביזט שלאקרירעוודיג, קענסט דיך נישט ריהרען ?

אזש יאכעטען רעגט עס שוין אויף דאס גנ־דערוועכן פון דער מויד און זי עצהט דער'יבער:

— באבע, גיס איהר א שעפ וואסער אין בעט אריין, דעם גנידאק !

דבורה רויזע, נישקשה, איז פערזארגט מיט עצהס. א שעפ וואסער אין בעט אריין איז טאקע זייער א גוט מיטעל, א טייער מיטעל, וועלכעס העלפט א שטייגער, ווי אנ'אפשפרעכעניש צו אנ'עין־הרע, אבער דאס מיטעל האט איין גרויסען חסרון, וואס דאס בעטגעוואנט ווערט דערפון נאס און ארויסהענגען אויפ'ן הויף צו טרוקענען קען מען עס נישט צוליב'ן ווינטער. דערוויל פרובט דבורה רויזע אויס א לאגאדנער מיטעל, זי גיט פון איהר א שלעפ־אראפ די דעק:

— אזוי זעסטו, קענסטו שוין בלייבען בעליגען לעולם יצר, אזוי וויל איך טאקע זאלסטו ליגען !

האט זי שוין נישט קיין ברירה, פייגע גליקע, שפרינגט זי ארויס פון בעט, אבער זי מאכט דערוויל אזעלכע געוואלדען און דאס אויפ'ן חשבון פון יאכעטען:

— די מאדאם צאץ, האט זיך צעלייגט א'ן דער שטוב, ווי א שווארצע קאץ, זי און איהר מאנערע. און איך מוז מיר מיינע ביינער אפדריקען אויף די הארטע בענקלעך !

— אז דער שנאבעל זאל דיר נאר אונטער שטיין, בעמט זיך דבורה רויזע אן דעם ווייבעלס קושיוודע און פאר מיינצעטוועגען מעגסטו דער־דריקט און דערשטיקט ווערען !

דערוויל פון די געוואלדען און געשרייען וועקט זיך שמואל יאנקעשי אויף. מיט איהם האט שוין דבורה רויזע דווקא נישט קיין געטועכץ מיט אנטון, ווייל קוים עפענט ער אויף די אויגען שטייט ער שוין אין בעט אזוי גרויס, ווי ער איז מיט'ן העמדעל ביז'ן פופיק און שרייט:

אנטון. און דווקא, ווייל דבורה רויזע וויל, אז ער זאל וואס לענגער שלאפען, ווייל קוים עפענט דאס נאר די שליפיעס וויל עס שוין קייען און דא איז נאך קיין צייכען פון אנבייסען נישטא, האלט שמואל יאנקעשי אין איין מאנען:

— אנטון, אנטון !

בעט איהם דבורה רויזע;

— שלאף נאך שמואל יאנקעשי, ליג נאך, רבילע, ס'איז נאך פריה.

שמואל יאנקעשי אבער טופעט מיט די שטרויענע פיס און האקט מיט די דארע הענט איבער דעם ענטבלויזטען, אנגעפוישטען בייכעל, ווי אין א פויק אריין:

— אנטון, הונדערט מיך, וויל עסען ! איז דאך שוין, ממילא פערשטענדליך, אז וויבאלד העשלייביש הערט עסען, פאהרט ער אויך ארויס מיט זיין פזמון.

— בוים, בוים, נאך בוים ! ווערט דבורה רויזע שוין איינגאנצען בייז, שלעפט זיי די יונגען ארויס ביי די פליגלען, ווי די הערינג, וואשט זיי אפ, טוט זי יי אן און זאגט מיט שמואל יאנקעשין:

— מודה אני לפניך... בחמלה רבה באמונתיך, א ברכה און הצלחה אויף מיין קעפעלע, און שמואל יאנקעשי זאגט נאך וווארט פאר וווארט אויף זיין שטייגער:

— מוידעי אאני פאנעיכא כעמלה לאבע מיסייכא א בלובע א צלוכע אויף מיין טעפעלע העשלייביש ווידער זיצט אין זיין ווינקעל, ביי דער קליידער־שאנק מיט די פיסלעך, אריינגעדרייט איבורייניג צו זיך און זאגט אויך נאך אויף זיין שטייגער:

— בוים, בוים, בוים, בוים, בוים, ווייל דאס איז געווען דער איינציגער קלאנג, וועלכען העשלייביש האט ביי זיינע פיר יאהר פון זיין מויל געקענט ארויסברענגען, צי עס האט איהם יא געהונגערט, צי נישט, האט ער אויף אלעם און אויף אלעס געזאגט בוים און היות, ווי נישט קיינער האט איהם פערשטאנען, האט מען איהם דעריבער חושד געווען, אז ער האט א קישקע אן באדעם, און אז ער קען „א מדינה חרוב מאכען", לכל הפחות — אויפעסען אנ'אקס מיט די קאפיטעס.

ווערט אין שטוב ביסלעכווייז אויטשישעס, שיינע גאלדעלע פערבעט די בעטען, דער מילכיגער קרופניק קאכט זיך שוין, די יונגען קייען זייערע מוציאס און דבורה רויזע זיצט פאר'ן פענסטער איבער איהר גראבען, אויסגעווייטען קרבן־מנחה־סדור און דאווענט אזוי לאנג, ביז עס הערט זיך נישט אין שטוב א ריח פון הינטערן קוימען אפויר, וועלכער זאגט אן די בשורה, אז דער קרופניק איז מיט מזל פערטיג געווארען. דעמאלט פערמאכט דבורה רויזע דעם סדור און גייט צו אויף די שפיץ־בעגעל צו יאכעטען, וועלכע האט דערוויל בעוויזען איבער א נייעס איינצושלאפען, שטויסט איהר איידל, מיט צוויי פינגער אין דער אנטבלויזטער פלייצע:

— נו, יאכעטשי, יעדע זאך דארף דאך האבען זיין ענד ! ס'וועט שוין גענוג זיין, דער קרופניק איז שוין פערטיק, הערסט ווי ער קאכט ? — ס'זאל אזוי קאכען אויף מיינע שונאים'ס הערצער !

בעט זיך יאכעט:

— אוי, באבעשי, קרוינע, לאז ,לאז מיך נאך א פאר מ'נוט כאפען א דזשים, די אויגען קלעבען זיך מיר, כ'בין אזוי מיד...

דבורה רויזע שמייכעלט פערליגען, זעצט זי זיך אוועק אויפ'ן בעט:

— מא, אז דו ווילסט דווקא, דיינע געשעפטען וועלען דיר נישט אנטלויפען, און צוליגענדיג הארט איהרע בלויע, ציטערדיגע ליפען צו יאכעטס אויער, פרעגט זי איהר עפעס פון וואס יאכעט ווערט רויט און בעהאלט ס'פנים אין קישען אריין...

קומט דבורה רויזע אפויר פון הינטער'ן קוימען א צופרידענע, די ליפען שעפטשען עפעס גאנץ שטיל, נעמט ארויס פון וואסער־בענקעל א מילכיגען טעלער און גיסט איהם אן מיט קרופניק, טראגט איהם צו יאכעטען אין בעט אריין:

— נא עס אביסעל יאכעט, וועט עס דיך פאקזשעפיען ! אוי גלייב איך דיר, אז דו ביזט מיד !

— נישט קיין זונדיגע יודענע, נאר צעהן פאר אקסען קענען זיי מיד מאכען, א מידקייט און א מאטעקייט זאל נאר אויף זיי קומען, איינציגער בורא עולם פון דער וועלט ! עס, יאכעט, עס. זונדיגע ווייבער, מישטיינס געזאגט מוזען האבען כוח; כוח צו די מענער, כוח צו טראגען, כוח צו האבען, כוח צו ארבייטען ווי די פערד, אז ארבייטען זאלען זיי מיט די זייטען און כוח צו זיין די מענערס כפרה, אז א כפרה זאלען זיי ווערען פאר'ן כלל ישראל, אז צעהן שטייגער האבען געדארפט געבוירען ווערען אויפ'ן ארט פון איין יודענע און די מאנספערשוינען האבען געברויכט אויסגעריבען צו ווערען אין זייערע מוטערס לייבער, איינציגער טאטע יחיד פון דער גאנצער וועלט !..

ר. איזראעל

(34

דאס בופעט־מיידעל

א סענסאציאנעל־עראטישער ראמאן פון דער לאדזער ווירקליכקייט

דער סאפענדיגער שנעל־צוג האט זיך אריינגעשניטען מיט א טומעל אויף דער סטאנציע, ביי די טירלעך פון די וואגאנעס האבען זיך געשטופען מענשען־גרופעס, וועלכע האבען געווארט ביז די פאסאזשירען וועלען ארויסגעהען און דאן האט יעדער בעמיהט, וואס פריהער אריינצוקומען אין צוג.

אלא האט זיך נישט געשטופט, נישט געשטויסען, זי האט רוהיג אפגעווארט ביז דער אריינגאנג אין וואגאן איז ליידיג געווארען, דאן האט זי זיך גענומען געזעגענען מיט איהרע עלטערען, נאר עטליכע ווערטער האבען זיי צווישען זיך גערעדט, אזוי ווי טאכטער און עלטערן וואלטען געהאט איינער צום אנדערען גרויסע פרעטענזיעס. אלא האט איינגעשטיגען אין צוג און אין א מינוט ארום האט דער ריזענבער מחבל אוועקגעטראגען אלאן אין דער ווייטער וועלט אריין צו נייע רעטזעל־האפטער צוקונפט.

— גאט אין מיין עדות, האט דער עדנסטער לייב פייערשטיין זיך אנגערופען, אנדערש האב איך נישט געקענט. אזוי האב איך געמוזט טון, ווי שווער מיין הארץ זאל מיר נישט זיין. א שלעכט קינד אונזער טאכטער, האט זיך אויפגעפיהרט נישט אזוי, ווי מיר האבען דאס פערדינט ביי איהר. איך האב זיך וועגען אלץ דערוואוסט, איך האב געמוזט מיטאמאל ענדערען איהר לעבענס־שטייגער, כדי אזוי־ארום כאטש ראטעווען אונזער כבוד, ווייל וואס מיט איהר וועט ווערען אין דער גרויסער וועלט־שטאט ווייס איך אויך נישט.

— לייב, פארוואס האסט דו געמאכט א סוד דערפון, ביז'ן לעצטען טאג האסט דו נישט אויסגעזאגט, אז אונזער טאכטער פאהרט אוועק. דאס איז דאך אלץ אזוי פלוצלונג געשעהען.

— דערפאר, ווייל איך האב נישט געוואלט האבען קיין נייע איבערראשונגען, איך האב בעצאהלט דער באנדע, וויפיל זיי האבען זיך געהייסען און שרה'לען אוועקגעשיקט. און איצט וויל איך, אז ביי אונז אין שטוב זאל זיין אזוי ווי ס'איז געווען ביז איצט, קיינער דארף נישט דערקענען, וואס ס'איז פארגעקומען.

אלא איז אריינגעקומען אין קופע פון צווייטען קלאס. זי האט זיך ארומגעקוקט אויב ס'איז פאר־האן אנ'ארט צום זיצען און מיט וואס פארא גע־זעלשאפט איהר וועט אויסקומען מיטצומאכען די לאנגע רייזע. אין קופע האט זיך געפונען א יונגע פוילישע דאמע, וועלכע האט אויסגעדריקט איהר צופרידענהייט, וואס אלא איז אריינגעקומען, ווייל זי וועט האבען כאטש מיט וועמען א ווארט אויסצו־רעדען.

— די צוויי הערען, וואס זעצען א קעגען אונז האט די דאמע געזאגט, פערשטעהען נישט קיין ווארט פויליש. זעהט אויס, אז דאס זענען פראנצויזען.

— איך וואלט זיך געקענט בעגעהען דעם גאנצען וועג און מיט קיינעם נישט צו רעדען, האט אלא מיט א שמייכעל געזאגט.

— פאהרט איהר געוויס א קורצע שטרעקע!

— ניין, איך פאהר ביז פאריז, ביידע פרויען האבען זיך אביסעל פונאנדערגערעדט, בעקוועם זיך געמאכט און געגענזייטיג זיך מכבד געווען מיט פערשידענע געבעקסען, וואס זיי האבען געהאט מיט זיך.

די צוויי עלעגאנטע יונגעלייט, וואס זענען געזעסען אקעגען זיי, האבען גערעדט עפעס אויף אנ'אונפערשטענדליכען לשון, פון וועלכען אלא האט קיין איין ווארט נישט פערשטאנען.

— דאס איז נישט קיין פראנצויזיש, וואס די הערען רעדען, ווייל פון פראנצויזיש פערשטעה איך דאך עטוואס.

— איך קען גארנישט קיין פראנצויזיש, איך פאהר דארט אהין צו מיינס א שוועסטער אויף א בעזוך, וועל איך זיך בעגעהען אהן דער שפראך אויך.

די יונגעלייט האבען ביידע אריינגעקוקט אין ביכער, געלאכט און געגעסען.

— און איהר פאהרט אויך געוויס צו קרובים, האט די פוילישע דאמע פלוצלונג געפרעגט אלאן.

— ניין, איך האב קיין שום קרובים נישט, נאר עטליכע בעקאנטע, איך פאהר שטודירען.

— נו, בעקאנטע וועלען זיך שוין מאכען, מ'גיט זיך אנ'עצה, ס'איז שווער מיט דער בילדונג ביי אונז. דאס געשפרעך צווישען ביידע פרויען האט זיך געפיהרט אויף פערשידענע טעמעס. ס'איז שוין געווען ארום 2 ביינאכט און אלא האט עטוואס איינגעדרימעלט. זי האט זיך אויפגעכאפט ערשט דעמאלט ווען ס'איז אנגעזאגט געווארען די רעוויזיע אויף דער דייטש־פוילישער גרעניץ־סטאציע. אלא האט געוויזען איהרע דאקומענטען די פוילישע דאמע איז געווען זעהר העפליך צו איהר און האט זי געלערענט, ווי זי זאל זיך פיהרען, ווייל ווי זי האט ערקלערט, פאהרט זי נישט דאס ערשטע מאל איבער דער גרעניץ.

דער צוג איז איצט מיט אנ'אונגעהויערע שנעל־ליגקייט געפלויגען איבער די פלאכקייטען פון דייטשלאנד פעריביי שעהנע, ציכטיגע דערפלעך און שטעטעלעך. אלא, וועלכע האט דאס ערשטע מאל אין איהר לעבען מיטגעמאכט אזא לאנגע רייזע, איז געשטאנען ביים פענסטער און ביי דער אויפגעהענדער זון, זיך ענטציקט מיט אלץ, וואס זי האט אויפ'ן וועג געזעהן, איהר האט זיך גע־דוכט, אז די אלע אויסגעשלאפענע מענשען, וואס זענען געשטאנען און געקוקט אויף דעם אדורכלויפענדען צוג, זענען עפעס גאנץ אנדערע, נישט די, וואס זי האט ביז איצט אין איהר לעבען געזעהן. זיי רעדען אויף אנ'אנדער שפראך, פיהרען אנ'אנדער לעבענס־שטייגער.

פלוצלונג האט אלא דערהערט הינטער זיך א קול אויף א ריין יודיש־לשון.

— ווייסט, וואס מ'דארף, ס'איז צייט, אז מ'זאלען זיך אביסעל ארומוואשען און נעהמען עפעס אי'ן מויל אריין.

אלא האט זיך שנעל אויסגעדרעהט און מיט פערשטוינונג געהערט, ווי די צוויי יונגעלייט, וועלכע האבען ביז איצט גערעדט עפעס אויף א נישט־פערשטענדליכען לשון, רעדען צווישען זיך אויף א ריינעם גוטען יודיש.

(פארטזעצונג קומט).

ניי'ער פאלקסבלאט

דאס לאדזשער רעבעץ

ניי'ער פאלקסבלאט

פרייטאג
כה
3
אייר תרצ"ב

יוני
זון-אויפגאנג 3.19
זון-אונטערגאנג 7.49
ליכט-צינדען: 7.31

פאבאר פון יאהרגאנג 1911

היינט דעם 3-טען יוני ד. י. דארפען זיך שטעלען:

פאר דער פאבאר-קאמיסיע נומער 1 (נארו־טאוויטשא 75) די פאבאראווצעס פון יאהרגאנג 1911, וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון 5-טען פאל. קאמיסאריאט, וועמענס נעמען ס'הויבען זיך אן מיט די ליטערעס:

I J Z Ż Ź

מארגען, שבת: M N T

פאר דער קאמיסיע נומער 2 (אגראדאווע 34) די פאבאראווצעס פון יאהרגאנג 1911, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 7. פאליציי-קאמיסאריאט מיט די פאמיליען-נעמען אויף די אותיות: T W

מארגען, שבת פון 10-טען קאמ. די אותיות:

A B C D E F H Ch

פאר דער קאמיסיע נומער 3 (קאשטשושקי 21) די פאבאראווצעס פון 1910, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 7-טען פאליציי-קאמיסאריאט, וועמענס נעמען ס'הויבען זיך אן מיט די אותיות:

F G I J K L Ł M N O T

מארגען, שבת, יאהרגאנג 1910 פון 7-טען פאליציי-קאמיסאריאט — אותיות:

P R S Sz Sch T U W Z Ż Z

און פון 10-טען קאמיסאריאט די אותיות:

A B C D E Ch

צו די פאבאר-קאמיסיעס דארפען די פאבאראווצעס מיטנעמען די פעסער, אדער פערזענליכע דאקומענטען ארויסגעגעבען פון די פאליציי-קאמיסאריאטען, פראלאנגאציע און רעגיסטראציע-קארטען, וואס זענען אויסגעשטעלט געווארען פון לאדזשער מאגיסטראט, און בעשייניגונגען וועגען פאך און בילדונג.

די פליכט פון צושטעלען פערזענליכע דאקומענטען איז אויך חל אויף די פאבאראווצעס פון קאטעגאריע ב., וועלכע האבען די דאזיגע בעשייניגונגען צוגעשטעלט צו די פאבאר-קאמיסיע אין די פריהעריגע יאהרען.

אויסשליסן ד"ר וויעלינסקי פון שטאטראט

האבען פערלאנגט די סאציאליסטישע פראקציעס

די נעכטיגע זיצונג פון שטאטראט האט דעם פארשלאג איבערגעשיקט צו א קאמיסיע

— די נעכטיגע זיצונג פון שטאט־ראט האט ארויסגערופען א גרויסע פעראינטערעסירונג שוין צוליב דעם, וואס די טאג־ארדנונג — ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט — איז דערגענצט געווארען מיט דעם סענסאציאנעלען פונקט וועגען אויסשליסען דעם וויצע־פרעזעס ד"ר וויעלינסקי אלס מיטגליד פון שטאט־ראט. צוליב דעם, וואס יעדער מאגיסטראט־מיטגליד מוז אויך זיין א מיטגליד פון שטאט־ראט, האט די סאציאליסטישע מעהרהייט מיט איהר פארשלאג בדעה אינגאנצען פטור צו ווערען פון ד"ר וויעלינסקי, וועלכער האט זיי נישט וועניג צרות אפגעטון...

ביז איצט האבען די סאציאליסטען נישט געהאט קיין פארמעלע מאטיווען צום אויסשליסען דעם ד"ר וויעלינסקי און זיי האבען זיך בעגנוגענט מיט אויסדרוקען איהם אונצוטרוי, איצט ווען די פראקוראטור האט אנולירט די פראצעסען געגען די לאווניקעס קוק און איזדעבסקי, האלטען די סאציאליסטען, אז ד"ר וויעלינסקי דארף אויסגעשלאסען ווערען צוליב רכילות און אומזיסטע בעשולדיגונגען.

דער צווייטער פונקט פון טאג־ארדנונג וואס האט ארויסגערופען א אינטערעס איז די רעדוקציעס אין שוין אנגענומענעם בודזשעט, מיר האבען שוין אויסדריקליך געשריבען, אז די רעדוקציעס וועלען בעטרעפען צוויי מיליאן זלאטעס, און וועלען ארומנעהמען אלע אפטיילונגען, בישט אויסגעשלאסען אויך די סובסידיעס פאר די יודישע וועלטליכע שולען.

די דאזיגע צוויי פונקטען האבען צוגעצויגען אויף די גאלעריעס א גרויס פובליקום און מיט שפא בונג איז געווארט געווארען אויפ'ן אנהויב פון דער זיצונג, וועלכע האט זיך אנגעהויבען מיט א פערשפעטיגונג פון דריטהאלבען שעה.

10 א זייגער אין אוונט עפענט וויצע־פרעזעס קעמפנער די זיצונג.

ראטמ. וואיעוואדזקי הויבט אן א פאלעמיק וועגען דעם, צי דאס פרעזידיום פון שטאט־ראט האט פארמעל געקענט שטעלען אויף דער טאג־ארדנונג, די פראגע וועגען אויסשליסען ד"ר וויעלינסקי פון שטאט־ראט. דער פרעזעס ווייזט אן, אז לויט'ן רעגולאמין האט דאס פרעזידיום געהאט אזא רעכט. דער פארשלאג ווערט רעפערירט דורכ'ן פרעזעס פון שטאט־ראט אנדזשעיאק, וועלכער מאטיווירט איהם דערמיט וואס ד"ר וויעלינסקי האט אומזיסט און אומגישט בעשולדיגט די צוויי לאווניקעס פון מאגיסטראט אין לאפובקע. דאס איז א נישט עטישער שריט און דעריבער פערדינט ד"ר וויעלינסקי אויסגעשלאסען צו ווערען פון שטאט־ראט.

באלד נאכ'ן רעפעראט לעגט פאר ראטמאן קעמפנער אז צוליב דעם וואס ד"ר וויעלינסקי איז אויף אורלויב און קען זיך נישט פערטיידיגען, זאל דער ענין איבערגעשיקט ווערען אין א קאמיסיע, כדי ד"ר וויעלינסקי זאל זיך קענען פערטיידיגען. דער פארשלאג ווערט איינשטימיג אנגענומען.

נאכדעם ווערען נאך א קורצער דיסקוסיע אנגענומען די ענדערונגען אין בודזשעט און דעם מאגיסטראט ווערט געגעבען א בודזשעט־פראוויזאריום אויפ'ן חודש יוני.

צעניקעס אין די לעבענסמיטעל־געוועלבער

לויט א פעראָרדנונג פון אינערען-מיניסטעריום, וועלען די לעבענסמיטעל-געוועלבער מוזען האבען צעניקעס. די אדמיניסטראטיווע מאכט איז שוין צוגעטרעטען אויסצוארבייטען אנ'איינהייטליכען פארמאט פון די צעניקעס.

קאנפעקציע-עקספארטערען

קענען זיך אויפסניי רעגיסטרירען

(אג) ווי בעוואוסט, האט דער מלוכה'שער עקספארטערען-אינסטיטוט געהאט בעשלאסען, פון 11-טען מאי אן צו שליסען די ליסטע פון די קאנפעקציע-עקספארטערען, די נייע פירמעס, וואס וועלען פיהרען אנ'עקספארט פון קאנפעקציע, וועלען רעגיסטרירט ווערען דורך דעם ניי-פראיעקטירטען קאמיטעט.

דער מלוכה'שער עקספארטערען-אינסטיטוט האט איצט ארויסגעגעבען א פעראָרדנונג, אז די ביטעס פון די ביז איצט נישט פערעגיסטרירטע קאנפעקציע-עקספארטערען, זאלען נאך אמאל בעטראכט ווערען פון דעם ניי-געשאפענעם געמישטער קאמיסיע.

געמישטע קאמיסיע

וועט זיך פערנעמען מיט דער לאדזשער קאנאליזאציע

(2) ווי בעוואוסט, איז דער לעצטער טערמין פון אנשליסען די הייזער אין דער קאנאליזאציע־נעץ געווען דער 1־טער יוני ה. י. דאס מיניסטעריום האט דעם לעצטען טאג דעם טערמין פראלאנגירט.

אין צוזאמענהאנג דערמיט, איז נעכטען אין צענטר. הויז־בעזיצער־פעראיין (פיעטריק. 46) פארגעקומען א זיצונג פון דער קאנאליזאציע־קאמיסיע ס'איז בעשלאסען געווארען צו ארגאניזירען א געמישטע קאמיסיע מיט פערטרעטער פון מאגיסטראט, וואיעוואודזטווע און פון די לאדזשער הויז־בעזיצער־פעראיינען.

שוין איינמאל א „יאיעטשניצע"!..

לאסט־אויטא מיט א טראנספארט אייער זיך איבערגעקעהרט

(2) אויפ'ן שאסע הינטער זלאטשעוו, איז דער לאסט־אויטא פון יוליאן זאמאיסקי, וואס האט געפיהרט א טראנספארט אייער און מילכווארג, אריינגעפאהרען אין א סטארע שאף. פון שרעק זענען די שאף אנטלאפען, און דער אויטא איז אריין אין א ראוו, איבערקעהרענדיג זיך מיט די רעדער א רויף. דער גאנצער טראנספארט אייער און די מילך, האט פערגאסען דעם וועג. דער שאפער גרינבוים איז פערוואונדעט געווארען.

ביי גריפע

בראנכיט, מאנדעל-ענטצינדונג, לונגען-שפיצען קאטאר זארגט מען בעסער, אז מאגען און דארם ווערען דורכן געברויך פון נאטירליכען ביטער-וואסער

Franciszka Józefa

גרינדליך גערייניגט. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד-אפטעקשנעס.

3527

העלענאוו

מארגען, שבת, דעם 4-טען יוני – אנהויב 2 נאכמיטאג

א גרויסע גארטען-פערוויילונג

לטובת די בראכאוו-שולען

אויף דער גארטען-עסטראדע:

א פאפולערער קאנצערט פון סימפאנישען ארקעסטער

אונטער דער דיר. פון סעוו. פיעטרושקא

טעבט פון א גירלס־אנסאמבל

יודישע פאלקס־מוזיק
אפערן־מוזיק
ארבייטער־לידער

אגרויסע קינדער-פערוויילונג יעדעס קינד בעקומט א מתנה

א סך פרייליכע אטראקציעס. אין צווייטען פארק וועט שפילען דער ארקעסטער פון ארב.-קלוב „שטערן". א רייכע פאנטען־לאטעריע

ראדיא-אפאראטען, א ראווער, א לעבעדיג שעפסל און א קאזע, א סך הערליכע בלומען-טעפ, מאדערנע שטאפען אויף בלוזקעס און אנדערע ווערטפולע פאנטען!

אנ'איינענער ביליגער בופעט. – בילעטען צום פרייז פון 1 זל. און 50 גר. (פאר קינדער) צו בעקומען אין די פראפ. פעראיינען.

די געקויפטע בילעטען אויף שבת, ד. 28 מאי, זענען גילטיג.

סכנה פון אנ'אלגעמיינעם טעקסטיל-שטרייק

צוליב די לוינען-רעדוקציעס אין די פאבריקען

(2) אויף דער דעלעגאטען־פערזאמלונג פון די פראפ. טעקסטיל־פעראיינען, איז אפגעגעבען געווארען א בעריכט פון דער לאגע אין דער טעקסטיל־אינדוסטריע אין לאדז און אין דער אומגעגענד.

ס'איז אנגעוויזען געווארען, אז א גאנצע רייה פאבריקאנטען רעדוצירען ווייטער די לוינען פון די ארבייטער, אזוי למשל, האט די פירמע אייזערט רעדוצירט די לוינען פון 16 ביז 20 פראצ. די פירמע גייער האט אויך רעדוצירט די לוינען, די „ווידזעוו מאנופ." האט געקינדיגט די ארבייט פון דער אפפאל־אפטיילונג, כדי צו רייסען די לוינען אויף 10 פראצ. אין אייטינגאנס פאבריק איז דער סכסוך נישט דערלעדיגט געווארען.

אויך, אויף דער פראווינץ גייט א רעדוקציע פון די ארבייטער־לוינען.

די פערזאמעלטע זענען געקומען צום אויספיהר, אז אויב ס'וועט נישט קומען צו א פערשטענדיגונג מיט די פאבריקאנטען, צוצוגרייטען די ארבייטער צו אנ'אלגעמיינעם טעקסטיל־שטרייק.

בעפאר איהר פאהרט אויף ערהאלונג

קויפט איין אייער

קאסמעטיק

נור אין דער איבעראל-בעוואוסטער

קאנקורענץ-פערפומעריע פון

J. Drukier, 5 ZAWADZKA 5 tel. 175-92

וואס בעזיצט ספעציעל צום זומער-סעזאן די נייעסטע פערפומען, פודערן, טואלעט-זייפען ווי אויך אלערליי בלומען-וואסערן

צו פערקלעבערטע פרייזען

בעמערקונג: פאר ענגראסיסטען בעדייטענדער ראבאט.

בעזוכט מיין פערפומעריע און איהר וועט זיך איבערצייגען.

א לאטעריע-צעטעל

פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע פאר 3 זלאטעס,

גיט א מעגליכקייט צו געוואונען

א אומזיסטע רייזע קיין ארץ-ישראל

2 צעהן יעהריגע יונגלעך מאכען א „רייזע ארום דער וועלט"

און ווערען אפגעשיקט צו די עלטערען קיין לאדז

(2) מיט עטליכע טעג צוריק, זענען אוועק פון דער היים צוויי יונגלעך: דער 10־יעהריגער וולאדיסלאוו קוויאטקאווסקי פון ראדוואנסקא 30, און סטאניסלאוו פאלאנאווסקי פון ראדוואנסקא 27, אויך אין קער עלטער. אלע בעמיהונגען פון די עלטערען אויסצוגעפינען די קינדער, האבען זיך נישט איינגעגעבען.

עהערנעכטען, האט א פאליציי־פאטרול אויף דער באהן־ליניע הינטער פעטריקאוו בעגעגענט צוויי יונגלעך, וועלכע האבען אויסגעזעהען, ווי זיי וואלטען אדורכגעמאכט א ווייטע נסיעה. זיי האבען ערקלערט, אז זיי האבען בעשלאסען צו מאכען א רייזע ארום דער וועלט.

באך דעם, ווי ס'איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז די יונגלעך זענען לאדזשער און זענען אוועק פון דער היים אהן דעם וויסען פון די עלטערען, זענען זיי צוריקגעשיקט געווארען קיין לאדז.

ווי די פאליציי גיט איבער, האבען די יונגלעך אין זייער „רייזע ארום דער וועלט" געגאנגען צו־ערך 50 קילאמעטען.

יוד'יש טעאטער אין „פילהארמאניע"
דירעקציע: ד. צעלמייסטער און א. בעזמאן.

די היים פון דער יודישער אפערעטע.
לעצטע גאַסטשפילן פון זיגלער'ס וואָדעוויל-
--- אפערעטן-סטאר-טרופע ---

מארגען, שבת, 9 אווענד ● לעצטע פייערליכע פרעמיערע צום געזעגענען!

„פריילעכע קבצנים"

יעדע סצענע אַנ'אוצר, יעדעס לידעל א שלאַגער, א שפע מיט הומאָר.
מען לאַכט און מען זינגט, מען טאַנצט און מען ווילט זיך. מען פערגעסט פון קריזיס.
אַנ'אוצר פון עכט יודישען הומאָר און הארציגע נגינה
אַ סך פערגעניגען פאר קליין געלד.

רעדוצירטע אווענד-פרייזען פון 80 גר. ביז 2.20

3 שעה לאַכען!
מוזיק! הומאר! טענץ!
אָפערעטע אין 3 זעהר פרעהליכע קאָמישע אַקטען מיט 18 נומערן געזאַנג —— און טענץ. ——

אווענד-פרייזען פון 80 גר. ביז 2.20

מארגען, שבת, האלב 5 נאכמיטאג
אונאָבּרופליך צום לעצטען מאָל די פרעכטיגע פרעהליכע אָפערעטע מיט 24 נומערן געזאַנג און טענץ

„דאָס מיידעל פון דער וואלגא"

טאג פרייזען פון 60 גר. ביז 1.60

ס'בעטייליגען זיך פרויען: ערנא זיגלער, ר. זיגלער, ע. זילבער, טופּמאַן, רובינא. מענער: מ. זיגלער, מ. פּאַסטאָר, ד. נאַכבאר, באַלבירסקי, האַמבורגער, אַמזעל. רעזשי: מ. פּאַסטאָר. מוזיק-לייטונג: מ. האלם. טעכנישע לייטונג: ק. גוטמאַן. סופלאָר: אייזענבערג.

בילעטען צו בעקומען ביי דער קאסע פון פון פילהארמאָניע.

טאג-פרייזען פון 60 גר. ביז 1.60

צוליב דער עקשנות פון א פעלדשער

געהט א קינד אוועק פון דער וועלט

פאטער רעכענט זיך אפּ מיט דעם פעלדשער ביים קינד'ס לויה און מעסט איהם אויף פייערדיגע פעטש

(נעכטיגער פראצעס אין שטאטישען געריכט)

(2) דעם 30-טען מערץ ד. י. בייננאַכט, איז ביי ישעי' שימקיעוויטש קראַנק געוואָרען א קינד. דער פאָטער איז אוועק צום פעלדשער ישראל ברעגמאַן, אויף קעלמא 33 מיט דער בקשה, ער זאָל ראטעווען זיין 2 יעהריג קינד. שימקיעוויטש'ן האָט מען אָבער נישט ארייננעלאָזט אין שטוב, אונטער דער טיר, האָט איהם דעם פעלדשער'ס פרוי געענטפערט, אז דער פעלדשער איז נישטאָ אין דערהיים. דער פאָטער האָט זיך געבעטען רחמים, ער וויל בעצאָהלען אין דער שטוב, וויפיל ער וועט וועלן, ס'האָט גארנישט געהאָלפען, דער פערצווייפעלטער פאָטער איז דאַן אוועק צו א טעלעפאָן און ארויסגערופען די פאַגאָטאָוויע, צום אומגליק זענען די פאַגאָטאָוויע-אויטאָ'ס געווען אין דער שטאָט, ער האָט זיך דאַן געווענדעט צו אַ פּאָליציאַנט, און צוזאמען נאָך אמאָל אוועק צום פעלדשער, ברעגמאַן האָט זיך אָבער ווייניג וואָס דערשראָקען, און איז נישט געגאַנגען.

דער שפּיק איז געווען, אז ביז די פאַגאָטאָוויע איז געקומען, איז דאָס קינד געשטאָרבען.

אהיימגעהענדיג פון דעם קינד'ס לוויה, האָט דער פאָטער פונקט געטראָפען דעם פעלדשער ברעגמאַן, פון אַ וואָרט צו א וואָרט, האָט שימקיעוויטש דעם פעלדשער דערלאַנגט אַ פּאָר פייערדיגע פּעטש, פון וואָס דער פעלדשער איז ארייגעפאַלען אין רינשטאָק און זיך צוקלאפּט.

נעכטען איז פאָרגעקומען דער פּראָצעס. דעם פעלדשער'ס אַדוואָקאַט האָט זיך בעמיהט פאר שימקיעוויטש'ן אַ הארבע שטראָף.

דאָס געריכט, בערעכענדיג מיט די סיבות, וואָס האָבען דעם אומגליקליכען פאָטער דערפיהרט, צו דער טאַט, האָט שימקיעוויטש'ן פערמשפּט אויף 2 וואָכען ארעסט, אָפּצולעגען די שטראָף אויף 3 יאָהר.

פון ארץ-ישראל-אמט

ווער וועט געניסען פון די 960 סערטיפיקאטען פאר פוילען?

דער צענטראַלער ארץ-ישראל-אַמט איז מודיע:

די יודישע אַגענץ" אין ארץ-ישראל האָט פון די 1.700 סערטיפיקאַטען, וואָס זענען צוגעטיילט געוואָרען אויף דעם לויפענדען האַלב-יאָהר (אַפּריל-סעפּטעמבער 1932), בעשטימט פאַר גאַנץ פוילען 960 סערטיפיקאַטען.

לויט'ן בעשלוס פון דער מחלקת העליה ביי דער יודישער אַגענץ אין ירושלים, זענען די סערטיפיקאַטען בעשטימט געוואָרען פאַר די פאָלגענדע קאַטעגאָריעס פון עולים:

1) 360 סערטיפיקאַטען פאַר חלוצים און חלוצות, וועלכע האָבען לעצטענס אַדורכגעמאַכט הכשרה נישט ווייניגער ווי אַ יאָהר.

2) 200 סערטיפיקאַטען פאַר פאַכלייט (בעלי-מלאכות) וועלכע האָבען אויסזיכטען זיך איינצוארדנען ביי זייער פאַך אין ארץ-ישראל. בעזיצען די נויטיגע מכשירים און אַ קאַפּיטאַל פון 150 פונט, און זענען געאייגנעט פאַר ארץ-ישראל. די קאַנדידאַטען וועלכע ענטשפּרעכען די אויבענדערמאָנטע בעדינגונגען מוזען צושטעלען נישט שפּעטער ווי ביז דעם 15-טען יוני — דעם פּאַלעסטינאַ-אַמט אויסגעפיהלטע דעקלאַראַציעס (שאלונים) ביילעגענדיג דערביי בעגלייבטע פאַך-צייגנישען ווי אויך בעשטעטיגונגען וועגען די מכשירים און דעם סכום געלט וואָס זיי פערמאָגען. די דעקלאַראַציעס וועלען בעטראַכט ווערען דורכ'ן צענטראַלען א״י-אַמט און די בעשלוסען וועלען געמאָלדען ווערען די פּערזענליך אינטערעסירטע. דעקלאַראַציעס וואָס וועלען אָפּגעגעבען ווערען נאָכ'ן 15-טען ה.ת. וועלען נישט בעטראַכט ווערען.

די דאָזיגע סערטיפיקאַטען זענען בעשטימט נאָר פאַר מענער אין עלטער פון 18 ביז 35 יאָהר. די בעשטעטיגטע צו דער עליה וועלען קענען מיטנעהמען זייערע פרויען און קינדער ביז 18 יאָהר.

3) 400 סערטיפיקאַטען פאַר קרובים און קרובות פון ארץ-ישראלדיגע איינוואוינער וועלכע זענען דורך זיי אַרויסגעפאָדערט געוואָרע (דורך דער פערמיטלונג פון דער יודישער אַגענץ אין ארץ-ישראל. די מחלקת-העליה פון דער יודישער אַגענץ האָט צוגעשיקט פאַר'ן צענטראַלען ארץ-ישראל-אַמט די רשימות פון די אַרויסגערופענע קרובים און קרובות און לויט די רשימות וועט דער צענטראַלער א״י-אַמט מודיע זיין וועגען דעם יעדען איינעם שריפטליך, צוליב דעם וואָס די צאָהל רעקאָמענדירטע קרובים איז גרעסער פון דער צאָהל צוגעשיקטע סערטיפיקאַטען פאַר דער דאָזיגער קאַטעגאָריע, איז איבערגעגעבען געוואָרען דעם צענטראַלען ארץ-ישראל-אַמט צו בעשליסען ווער פון די קרובים זאָלען בעקומען די סערטיפיקאַטען, די פון די קרובים, וועלכע וועלען נישט בעקומען יעצט קיין סערטיפיקאַטען, וועלען האָבען פאָרצוג צו דער עליה אויף די סערטיפיקאַטען פון קומענדען האַלב-יאָהר אויב זייערע קרובים אין ארץ-ישראל וועלען בענייען זייערע ביטעס אין דער מחלקת-העליה פון דער יודישער אַגענץ אין א״י-ישראל.

די קאַנדידאַטען פון אַלע קאַטעגאָריעס ווערען געוואָרענט נישט צו מאַכען הכנות צו דער עליה און נישט צו ליקווידירען זייערע געשעפטען כל-זמן זיי וועלען נישט בעקומען אַ שריפטליכע דעפיניטיווע מעלדונג פון א״י-אַמט אַז זיי זענען בעשטעטיגט צו דער עליה.

די בעשטעטיגטע צו דער עליה וועלען בעקומען שריפטליכע מעלדונגען פון ארץ-ישראל-אַמט ערשט אין ענדע פון דעם מאָנאַט (יוני).

אַלע פּעראינטערעסירטע דאַרפען זיך מעלדען אין ארץ-ישראל אַמט (שרודמיעיסקא 29) טעגליך פון 10 ביז 2 און פון 5 ביז 7 אָווענד.

אפטייקען

היינטיגע נאַכט-דיזשורען

(2) ליינוועבער (פל. וואָלנאַשטשי 2), הארטמאַן (מלינאַרסקא 1), דאַניעלעצקי (פּיעטרק. 127), פערלמאַן (צעגעלניאַנא 32), צימער (וואו טשאַנסקא 37), נאַפּיורקאָווסקא 27).

פאר קויפען ביער פון א גנבה

פערמשפּט אויף 3 חדשים תפיסה

(א) פאר קויפען געגנבעטע 8 פעסלעך ביער פון קיילעכ'ס בראָווארי, איז אהרן גערשענאָוויטש פערמשפּט געוואָרען אויף 3 חדשים תפיסה.

געסט אויף אַ „זאבאווע" זענען זיך „משמח"

דער סוף איז צוויי צושעדיגטע אין שפּיטאל...

(2) אין דאָרף גאַצקאָ, הינטער לאָדז, האָט אויף אַ „זאבאַווע" ביי איינעם פון די ווירטסלייט, אויסגעבראָכען צווישען די געסט אַ געשלעג, אזוי, אז צוויי פון זיי קאַצפּערסקי און יוזוויאַק זענען אָפּגעפיהרט געוואָרען אין שפּיטאָל.

מעסער-שטעכערייען

(2) אויף רוג נארוטאָוויטשא און שיענקיעוויטשאַ, זענען אומבעקאנטע בעפאַלען דעם אַדורכגעהער מאַריאַן פּאַווליאַק, און איהם געשטאָכען מיט אַ מעסער, די אַנפאַלער זענען אַנטלאָפען.

צעטראַגענע פּאַסאַזשירן איבערגעלאָזט אין טראַמווייען

אָבצונעמען אין דער טראַמוויי-דירעקציע

(2) אין חודש מאַי. האָבען צעטראָגענע פּאַסאַזשירען פערגעסען אין די טראַמווייען פערשידענע געגענשטאנדען. די זאַכען וועלען אַרויסגעגעבען ווערען די אייגענטימער אין דער טראַמוויי-דירעקציע, אויף טראַמווייאָווע 6 טעגליך פון 9 ביז 12 פארמיטאג.

גאַנץ לאָדזש!
גרייט זיך צו דער
גראַנדיעזער
גאָרטען-
פאַרוויילונג
אין העלענאָוו
שבת, דעם 11-טן יוני ד. י.
(צווייטער טאג שבועות)
מיט א גאָר אינהאַלטרייכן פּראָגראַם און אַ סך אַטראַקציעס.
נעגייערעס קומט נאָך. נעגייערעס קומט נאָך.
די הכנסה לטובת
די שוכן און קינדערהיימען ביים מעדעם-קוראַטאָריום אין לאָדוש

פאר איינמעלדען א שוועסטער אין דער קר.-קאַסע

פערמשפּט צו 50 זל. שטראָף

(א) פאר איינמעלדען אַנ'אייגענע שוועסטער אין דער קר.-קאַסע אַלס אַרבייטערין, איז דוד ראָזענפעלד, פון נאָוואָמיעסקא 32 און וויטא שיינהאָפּט בעשטראָפט געוואָרען צו 50 זל. שטראָף.

א „זיידענער" יונגערמאַנטשיק

גנב'עט 2 שטיק זייד-סחורה, און ווערט נעכאַפּט אויף דער הייסער מינוט

(א) אין יוזעף סולעיאָווסקי'ס מאַנופאַקטור-געשעפט, אויף פּיעטרקאָווער 51, איז נעכטען אַרעסטירט געוואָרען לייזער אייזענבערג, ביי וועלכען ס'איז אָפּגענומען געוואָרען 2 שטיק זיידענע סחורה. ווי ס'האָט זיך ארויסגעשטעלט, איז אייזענבערג א לאַנג געזוכטער גנב.

גנבות און איינברוכען

(א) די סוחר'טע פון ראַווע אסתר אמבוס, האָט איינגעקויפט אין לאָדז א פעקעל סחורה פאַר 1200 זל. אויפ'ן באַלוטער מארק, האָבען גנבים דאָס פעקעל צוגענומען און אנטלאָפען.

פון בראָניסלאַוו האמער'ס וואוינונג (אָביוואַטעלסקא 10) האָבען גנבים צוגענומען וועש און מלבישים פאר 500 זל.

אין וויינטרויב'ס קאָלאָניאַל-געוועלב (מאַרישינסקא 40) האָבען זיך בייגאַכט אריינבעקומען גנבים און צוגענומען קאָלאָניאַל-סחורה אויף א סומע פון טויזענד זל.

פון רבקה שוואַרץ'ס וואוינונג (פּיעטרק. 55), האָבען גנבים צוגענומען ביזשוטעריע און אנדערע ווערט-זאַכען אויף א סומע פון 980 זל.

דעם קוטנער סוחר משה קויפמאַן, האָט מען אויפ'ן באַלוטער מארק אַרויסגעצויגען דעם פּאָרטפעל מיט 900 זל.

איינברוך-גנבה אין א מאַנופאַקטור-געשעפט

גנבים צוגענומען סחורה פאַר 5000 זל

(א) אין חיים שוואַרץ'ס מאַנופאַקטור-געשעפט, נאָוואָמיעסקאַ 6, האָבען זיך פערגאַנגענע נאַכט אריינבעקומען גנבים און צוגענומען סחורה

תאר ה' מ'יז'ר'ן ז'

זאל פילהארמאניע
טעל. 213 84

דינסטאג, דעם 14-טען יוני 1932 9 אווענד
נאר איין אויפטריט פון
מאריס שווארץ

דער בעדייטענדסטער יודישער ארטיסט פון ניו-יארק
מיט'ן אנטייל פון דער פרימאדאנע פון Metropolitan House Opera New-York
VIOLA PHILO
ביים קלאַוויר: BORIS KOGAN

בילעטען שוין צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאָניע.

אויספלוגען פון דער יודישער געזעלשאפט פאר לאנד-קענטשאפט

מארגען, שבת, ד. 4. ד. ח. – כעלמי – ברעלמיבעק. ניי-גדיניע. זאמעלפונקט 3 נאכמ. אויפן באלוטער מארק נעבען די צו פאר-טראמווייען.

זונטאג, ד. 5. ד. ח. – איינטאגיגער אויספלוג אויף דער ליניע זשאקאוו-ק–טוואזשיאנעק.

היינט—לעצטער טאג פון אויסקויפען א לאטעריע-צעטעל

פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

א שטארקען אינטערעס האט ארויסגערופען די, דורך דעם ציוניסטישען צענטראל-קאמיטעט, איינגעארדענטע לאטעריע, וועלכע גיט א מעגליכקייט יעדען זוכה-בגורל צו געניסען פון אנ'אומזיסטע הין-און-צוריק רייזע קיין ארץ-ישראל מיט א 2-וואכיגען אויפענטהאלט אין לאנד.

דער ענטגילטיגער טערמין פון דער ציהונג איז בעשטימט געווארען אויף זונטאג דעם 5-טען יוני.

די קליינע צאהל איבערגעבליבענע לאסען זענען גאך צו בעקומען בלויז היינט פרייטאג אין ביורא פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (שרודמיעסקא 29).

היינט אווענד מרים ארלעסקא'ס ווארט-קאנצערט

אין זאל פון לאדזער שטאט-ראט

דאס יודישע לאדז וועט היינט האבען די געלעגענהייט צו זעהן, הערען און בעוואונדערן די גרויסע ביהנע-קינסטלערין מרים ארלעסקא, די פרעמיערין פון דער „ווילנער טרופע". מרים ארלעסקא וועט היינט אווענד אויפטרעטען אין לאדזער שטאט-ראט-זאל (פאמארסקא 18) אין א ווארט-קאנצערט, אין וועלכען די אויסגעצייכענטע שוישפילערין וועט זיך בעווייזען אין פולען גלאנץ פון איהר טאלאנט. ארלעסקא וועט אין גרים און קאסטיום קרעאירען א גאנצע רייהע דראמאטישע פארטרעטען פון די בעסטע יודישע און איראפעאישע דראמאטורגען.

א חוץ דעם וועט ארלעסקא פאר אונז אויספיהרען מעהרערע הומאריסטישע ווערק און וועט ערשיינען אויך אין טאנץ-נומערן, פאר וועלכע זי איז שטארק געליבט געווארען פון דער פרעסע.

בכלל איז פארצוזעהן, אז דער ארלעסקא-אווענד וועט טראגן מיטן גרעסטען ערפאלג, בפרט, אז אין איהרע ארויסטרעטונגען וועט די קינסטלערין אקאמפאנירען אויפן קלאוויר דער קאמפאזיטאר העניך קאהן. אנ'איינלייטונגס-ווארט פארן קאנצערט וועט האבען דירעקטאר מוא"ה.

אלזא, אלע לאדזער געהען היינט אווענד אויפן ווארט-קאנצערט פון מרים ארלעסקא.

מאריס שווארץ אין לאדז

דאס יודישע קינסטלערישע לאדז ערווארט א גרויסע טעאטראל-געשעהעניש. עס קומט נאך לאדז און וועט אויפטרעטען מיט איין איינציגען אווענד אין פילהארמאניע דינסטאג, דעם 14-טען יוני, דער געניאלער יודישער קינסטלער מאריס שווארץ פון ניו-יארק, וועלכער וועט אויספיהרען א גאנצע רייהע פראגמענטען פון זיין רייכען טעאטראלישען רעפערטואר.

די ידיעה וועגען מאריס שווארץ'ס קומען קיין לאדז האט ארויסגערופען א געוואלדיגע פעראינטערעסירונג ביים ברייטען יודישען טעאטער עולם, און עס איז צו האפען, אז זיין אווענד וועט צאהלרייך בעזוכט ווערען.

פרעכטיגע פרעמיערע אין „סקאלא"

די נעכטיגע פרעמיערע אין „סקאלא" איז געווען א טריומף פון די אקטיארען, אויטארען און פון דער דירעקציע פון די פאראייניגטע ארטיסטען פון „מארסקיע אקא" און וועסאלי וויעטשור" דורך די צוויי שעה צייט האבען די לאדזער פערגעסען אלע זארגען, ווילענדיג זיך אויסגעצייכענט און אפלאדירענדיג די ליבלינגען בוקאיעמסקא, גאבריעלי, ניעמירושאנסקא, מאכערסקי, אלשא, וואלטער און דעם גאנצען טאנץ-באלעט. היינט, מארגען און איבערמארגען די לעצטע פארשטעלונגען פון דער גלענצענדער טרופע. טעגליך 2 פארשטעלונגען.

פייערליכע קינדער פארשטעלונג

פון קינדערהיים אויף גייערס-מארק

אין טעאטער פאפולארני, גייערס ראיאן (פיעטרקאווער 295) קומט פאר מארגען שבת 4 נאכמיטאג אנ'אינטערעסאנטע קינדער-פארשטעלונג א. נ. „פריהלינג-יום-טוב".

די דאזיגע קינדער-פארשטעלונג ווערט איינגעארדענט דורך דער יודישער קינדער-היים (סאוואלסקא 11) דאס פראגראם פיהרען אויס די קינדער פון דער פארשול. עס וועלען זיך אויך בעטייליגען די קינדער פון דער מיכאלעוויטש שול

אין פראגראם זענען פארגעזעהען א רייהע אינטערעסאנטע נומערן, ריטמישער טאנץ און סצענישע פארפירונג. אזעלכע קינדער-פארשטעלונגען האבען זיך שוין געמאכט א נאמען אין לאדז. ס'איז דעריבער צו ערווארטען, אז די פארשטעלונג פון דער קינדערהיים וועט טראגן מיט דעם געהעריגען ערפאלג.

האנדווערקער - אויסשטעלונג אין לאדז

ווערט געעפענט ד. 5-טען יוני

דעם 5-טען יוני, ווערט אין לאדז געעפענט די האנדווערקער-אויסשטעלונג, זי וועט זיך געפינען אין דער קונסט-גאלעריע אין שיענקיעוויטש-פארק. די אויסשטעלונג וועט אילוסטרירען אין וועלכע בעדינגונגען ס'לעבען די כאלופניקעס.

דער יום-טוב פון קערפער

מארגענדיגער טורן- און ספארט-פעסט פון „מארגענשטערן"

מארגען, 4 נאכמיטאג קומט פאר אויף דעם ספארט-פלאץ „העלענאוו" דער יעהרליכער טורן און ספארט-פעסט פו ן„מארגענשטערן". דער דאזיגער ספארט-ארויסטריט וועט מיט זיין איגהאלטסרייכען פראגראם איבערשטייגען אלץ וואס לאדז האט שוין געזעהען אויפ'ן געביט פון גימנאסטיק און פרייע ספארט-שפילען.

300 ספארטלער מענער און פרויען וועלען אין פון בלאד-ארקעסטער דעמאנסטרירען קערפערליכע פערשידענפארביגע קאסטיומען אונטער די קלאנגען שעהנקייט און מוסקולען ענטוויקלונג. עס וועט זיין אנ'אימפאזאנטע סימפאניע פון מאנ־ען-איבונגען, וועלכע וועלען פערכאפען דאס אויג פון צושויער.

אנהייבען וועט זיך דער ספארט-פעסט מיט א מארש פון אלע ספארטלער אין זייערע ספארט-קאסטיומען פון „מארגענשטערן"-לאקאל (בזשעזשינער 23) ביז דעם „העלענאוו"-פלאץ. וואו עס וועלען זיך אנהייבען די איבונגען מיט א דעפילאדע דאן קומען פריי-איבונגען, אויסגעפיהרט פון דריי הונדערט ספארטלער, מענער און פרויען, רעפרעזענטאנץ-איבונגען פון די מוסטער-גרופען, איבונגען מיט מכשירים, איבונגען מיט שטורם-פעהנער, ספארט-טענץ, איבונגען אויף ראווערען און פולען גאנג, לסוף קומען טורם-פיראמידען, פיראמידען מיט מאשינען-ריטם און נאך אנדערע איבערראשענדע ספארט-נומערן.

פרייע טריבונע

ביי וועמען זאלען מיר לערנען אונזערע קינדער?

מיר זענען געצוואונגען צו ווענדען זיך צו אייך, מיט דער אנפראגע, וואוהין מיר זאלען שיקען אונזערע קינדער? מיר מאכען דאס עפענטליך, ווייל דיעזלבע פראגע איז נוגע פיל-פיל אנדערע יודען פון אונזער שטייגער, וואס וואוינען פונקט ווי מיר, אין באלוטער געגענד.

מיר זענען הענדלער און בעלי-מלאכות און מיר שטרעבען אז פון אונזערע קינדער זאלען אויסוואקסען מענשען מיט לייטען גלייך: אז זיי זאלען קענען קומען אין דער גרויסער וועלט ארויין מיט אפענע אויגען און אז זיי זאלען בלייבען יודען. ווי מ'זעהט זיך צו ווערען די יודישע קינדער אין געוויסע שולען פערדארבען. זיי ווערען אפגעריסען פון זייער יודישען ווארצעל. ביי אונזערע קינדער ווילען מיר דאס נישט צוזעהן!

אין תלמוד-תורה, וואו מ'לערנט יא יודישקייט, ווילען מיר אונזערע קינדער נישט שיקען, ווייל א ת"ת איז געשטעלט רק פאר יתומים, לא עלינו. דערצו ווערען די קינדער דארט דעמאראליזירט, צולאזען צוליב יונגלעך וואס האבען זיך ארומגעוואלגערט אויף דער גאס אהן השגחה, איידער זיי זענען אריינגענומען געווארען אין ת"ת.

ג. ה' רעדאקטאר! באלוט האט אהן עין הרע טויזענדער יודישע איינוואוינער, צווישען זיי זעהר א סך, וואס זענען בנפשם פון יודישען גאט נאך נישט אפגעטרעטען. מיר געהערען אויך צו דיזעלבע אבער קיין ענטשפרעכענדע שולע, וואו מען זאל אונזערע קינדער אויסשטעלען פאר רעכטע מענשען און ארענטליכע יודען, זעהען מיר נישט. דערבארימט זיך, גיט-זשע אנ'עצה, ווייל מיר זענען פערצווייפעלט, דאס שול-יאהר ענדיגט זיך און א ניי שול-יאהר וועט זיך אינגיכען אנהויבען.

אפשר זענען גערעכט די פיל יודען, וועלכע צעה'ן אונז דורכאויס אפצושיקען אונזערע קינדער און די קינדער פו ןאונזערס גלייכען אין די חדר-שולען פון דעם אין באלוט בעקאנטען פעדאגאג בעריש אסטראוויעצקי, אויף זגערזשער 36 און אלעקסאנדער-גאס 14? ביי איהם זאגט מען אונז, וועלען אונזערע קינדער בעקומען דעם אמת'ן תיקון: זיי וועלען ווערען גוטע מענשען און עהרליכע יודען.

מיט דרך ארץ:
מנשה גאלדפארב,
וואלף וויינבערג,
שמואל ברוין,
חיים הענדעל.

3521

עפענטליכע דערקלערונג

דערמיט דערקלער איך, אז די פרעסער צוזאמען מיט די פעראיינס-פיהרער זאכאדניע 66 האבען דורך טעראר מיר געצוואונגען אונטערצושרייבען א מעלדונג „אז דער פעראיין בזשעזשינער 5 האט ארויסגערופען א קאמף אין מיין ווערקשטעל אהן מיין וויסען און איך געהער צום פעראיין זאכאדניע 66".

די דערקלערונג האבען זיי פערעפענטליכט אין „פאלקסבלאט", איך דערקלער, אז איך האב אזא מעלדונג נישט אונטערגעשריבען, באר אונטער א צוואנג האב איך בלויז אונטערגעשריבען „אז איך ווענד זיך עפענטליך אז מ'זאל אפשטעלען די געשלעגען", און די מעלדונג האבען זיי פערדרייט.

אלץ איבריגע וואס איז דארט געשריבען איז א נידערטרעכטיגער ליגען.

כ'בין געווען און בלייב א מיטגליד פון באקלייד-פעראיין בזשעזשינער 5, און די געשלעגען קומען פאר נישט אין דער שולד פון בזשעזשינער 5.

מאניס וויצענבערג,
זאווישע 30.

גרשון סיראטא דער גרויסער עמוד-קינסטלער

היינט און מארגען אין „פילהארמאניע"

ווי שוין בעוואוסט וועט דער בעריהמטער אויבער-קאנטאר און עמוד-קינסטלער גרשון סיראטא, דעם שבת דאווענען אין דער לאדזער „פילהארמאניע". סיראטא איז שוין נעכטען געקומען קיין לאדז.

דער אזיגער אויפטריט, האט ביי די לאדזער ליבהאבער פון יודישער נגינה, ארויסגערופען א גרויסע פעראינטערעסירונג. ווי ס'איז פאראויסצוזעהען, וועט דער אויפטריט פון גרשון סיראטא האבען א גרויסען ערפאלג.

אטלעטען-קאמף אין ציריך

אין דער ערשטער פאר האט דער אויסגעצייכענטער יודישער אטלעט קראוזער אין דער 18-טער מינוט בעזיגט דעם בולגארישען סטודענט קאלעוו. דאס איז געווען דער שענסטער קאמף פון טאג.

א גרויסער קאמף איז געפיהרט געווארען צווישען וועסטערגארד—שמיט און מארנא, געזיגט האט מארנא אין דער 36 טער מינוט.

גארקאוויענקא האט בעזיגט קאוואנען אין דער 27 מינוטען.

היינט זענען אלע קאמפען דעצידירענדע: בירקענמייער – קראוזער; מארנא – אליוועירא – פריי-אמעריקאנישער קאמף וועגען 200 זלאטעס און וועסטערגארד מיט גארקאווענקא.

מעלדונג

יוד. סאצ. ארב. פארטיי „פועלי-ציון" (פער. מיט צ. ס.) פיעטרקאווער 83.

שבת ד. 4-טען ד. ח. פינקטליך 8 אווענר קומט פאר א רעפעראט פון ח' קרוי (בן-משה) א. ד. ט. „די געפאר פון מלחמה און דער ארבייטער קלאס", איינגאנג פאר אלע.

זונטאג ד. 5 טען ד. ח. 8 אווענד קומט פאר אנ'אלגעמיינע חברים פערזאמלונג פון פארטיי און יוגענד. אויפן סדר היום: שול קולט און „הפועל".

2561

בריף אין רעדאקציע

חשוב'ער ה' רעדאקטאר!

אינם נעכטיגען נומער „נייער פאלקסבלאט" איז געווען אפגעדרוקט אנ'אנאנס, אין וועלכען די לאדזער מצבה-קריצער זענען בעפאלען די קהלה-פערוואלטונג.

כדי קלאר צו מאכען די יוד. בעפעלקערונג אין דעם ענין אנ'ומומויר'ען די קברים, שטעלט די קהלה-פערוואלטונג פעסט אט-וואס:

1) עס איז דורכאויס פאלש אז דאס ארומומויערען די קברים וועט נאכ'ן איבערנעהמען דורך דער קהלה די דאזיגע ארבייט קאסטען טייערער.

2) להיפך איז אמת, אז די מצבה-קריצערס בעהמען פאר דעם ארוממויער'ען מיט אנ'ערך 20 זל. טייערער ווי עס דארף אין דער ווירקליכקייט קאסטען. שוין אפגערעדט דערפון, וואס די ארבייט איז אפטמאל נידעריגער פון יעדער קריטיק, דערביי ווערען אויך די בעאמטע דעמאראליזירט און ווערען אונטערנעהמער און פערמיטלער, ביי פערשידענע בית-עולם ארבייטען.

3) עס איז דער יוד. בעפעלקערונג גוט בעקאנט, וויפיל מיה עס קאסט די קהלה-פערוואלטונג דער קאמף מיט'ן שנארעריי און מיט דער געלד-אויספרעסונג אויפ'ן בית-עולם, וואס זענען אויך א פועל-יוצא פון די אונארמאלע און אונדערלאזבארע פערהעלטנישען, וועלכע הערשען דארט מכמה יארען.

גענוג כאראקטעריסטיש איז אין דעם פרט וואס די מצבה-קריצער'ס ווערען אין זייער אנפאל מליצי-יושר פון קהלה-אנגעשטעלטע, און טענה'ן, אז מען האט אויפ'ן בית-עולם נישט בעדארפט האבען קיין אנדערען איינטענדענט.

4) אויב די קהלה-פערוואלטונג האט אנגענומען אין פרינציפ א בעשלוס איבערצונעהמען דאס ארוממויערען די קברים, איז עס א נויטווענדיגקייט, וועלכע קען אבער לעת עתה צוליב טעכנישע טעמים נישט רעאליזירט ווערען.

מיר דאנקען אייך פאראויס פאר אפדרוקען די דאזיגע ערקלערונג.

מיט ד"א

די פערוואלטונג פון דער יודישע קהלה אין לאדז.

פילהארמאניע

זונטאג, ד. 12 ד. ח. קומט פאר דער 20-יעהריגער יובילעאום

פון בעליבטען בוף-קאמיקער

הירש באלבירסקי

מיט א איבעראשונג! וואס? ווען? לעזט די ווייטערע אנאנסען!

פערזארגט אייך מיט בילעטען.

די רפואה פאר דער מכה

(גענ. עפון דער 7. זייט)

קראנקייט וואס איז שוין דווקא א לאנג פערקאנטע, איז דאך געווען פערגעסען און מ'האט לאנג נישט געוואוסט וואו איך און וואו אויס, איז אצינד איינגעטיילט געווארען אין פערשידענע פארמען און די בעהאנדלונג איז דעריבער פערשידען פאר יעדער בעזונדערער פארם.

צום ענדע וויל איך נאך אויפמערקזאם מאכען אויף דער ראלע וואס די פעריאדישע אונטערזוכונג שפילט שוין איצט און קאן ערשט ווערען, ווען זי זאל וואס מעהר פאפולער און פראקטיש בענוצט ווערען.

ס'איז פערהאן אזא לעהרע וואס רופט זיך קאנסטיטוציאנס-לעהרע. בענוצענדיג זיך מיט דער לעהרע אין דער מעדיצין, איז מען געקומען צו דעם געדאנק, אז לויט דעם געבוי פון מענשליכען קערפער קאנען מען דער'קענען צו וועלכע קראנקייטען ער איז גענייגט צו ענטוויקלען. בעסער געזאגט: קיין שום קראנקייט (מיט ווייניג אויסנאמען) געהט נישט איבער בירושה, בלויז די נטיות, די נייגונגען די טענדענצען, אזוי צו זאגען, געהען איבער פון עלטערען צו קינדער, אדער פון מיטגלידער פון איין משפחה. אזוי, למשל, איז אנגעזאמען, אז מענשען מיט לאנגע און פלאכע ברוסט-קאסטענס און לאנגע העלזער און בלאנדע האר זענען גענייגט צו קריגען טובערקולאזע. הויכע און דיקע מענשען זענען גענייגט צו ליידען פון וואונדען אין מאגען אדער געדערים. קורצע און דיקע ווידער, זעהען נוטה צו ליידען פון גאל-שטיינער, און נאך אין נאך אנדערע סמנים פון קערפער זענען מסוגל פאר אנדערע מינים קראנקייטען.

אבער דאס מיינט נאך נישט, אז די נטיות מוזען שטענדיג פיהרען צו די קראנקהייטען, צו וועלכע זיי זענען גענייגט לויט זייער קערפער-געבוי. געוויסע אויסערליכע אומשטענדען, ווי שפייז, קלימאט, לעבענס-ארט און געוואוינהייטען זענען בכח אפצוגייגען די אזוי-גערופענע טענדענציעזע קראנקייטען.

דורך די פעריאדישע אונטערזוכונגען קאן מען אויסגעפונען אט די נייגונגען און דורך אויסערליכע אומשטענדען אומענדערען די נייגונג אזוי, אז זיי קאנען אזעלכע קראנקייטען אויסמיידען.

To przekona każdą gospodynię domu!

Pan S. Marcinek z Królewskiej Huty, ul. Kazimierza 2, dobry fachowiec i właściciel pralni pisze nam:

„Niniejszem przesyłam WPanu samorzutnie wyrazy uznania za Jego mydło. Już od kilku lat używam tylko mydła „Kołłontay" i uzyskuję dzięki temuż ku memu i mej klijenteli największemu zadowoleniu szczególnie piękną, białą i czystą bieliznę. Wynik ten przypisuję czystości mydła WPana. Z końcem marca b. r. obchodzę mimo wojny, powstania i kryzysu gospodarczego 25-lecie istnienia mej pralni, która jest zarazem najstarszą na miejscu. Z okazji tej stwierdzam: „Najpewniejszą podstawą i fundamentem każdej pralni jest używanie pierwszorzędnego mydła!"

mydło z pralką

Kołłontay

jest lepsze.......

183

Złoty medal na wystawie w Katowicach 1927 r.
Zastępca S. B. REDLIC, Łódź, Południowa 86.

Gimnazjum Męskie

Tow. Szerzenia Oświaty i Wiedzy Technicznej wśród Żydów w Łodzi

Pomorska 46/48, tel. 106-64.

די קאנצעלאריע נעהמט אן איינשרייבונגען פון קאנדידאטען טעגליך אין די שעה'ן פון 9 ביז 2 מיטאג.

די איינטריטס-עקזאמענס האבען זיך אנגעהויבען.

ביים גימנאזיום זענען דא פאר-קלאסען A, B, C

שכר-לימוד אין די קלאסען בעטרעפט 25 זל. מאנאטליך.

DYREKCJA. 3211

ווייכטיג פאר לאדז און פראווינץ!

די ביליגסטע קוועלע פון

יודישע לאנגע מלבושים

איז נור אין לאדז, 1 אגראדאווא 1

ביי מ. לאבערשטיין

איך בעזיץ שטענדיג אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל אלערארט יובעצעס בעקענע און זיידענע ווי אויך שלאפרעק, כאלאטלעך, געהאקטע אנציגער פאר דערוואקסענע און קינדער. בעשטעלונגען ווערען אויסגעפערטיגט אין פערלויף פון 24 שעה, אלץ צו די ביליגסטע פרייזען. 1387

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז אונזער

שטאטישער לאגער

אויף פלאץ וואלנאשטשי 11, טעל. 209-90

איז טעטיג אהן איבעררייס.

FABRYKA PAPY DACHOWEJ

M. J. SCHARFF

11-go Listopada 113 A, tel. 137-05 i 133-76.

ביליגער ווי איבעראל

אויפ'ן זומער-סעזאן פעלד-בעטלעך פון אייגענער אויסארבייטונג. לעושאקעס, האמאקעס, קינדער-בענקלעך, אייזערנע צוזאמלייג-בעטלעך, מאטראצען. ספארט-וועגעלעך צו פאבריקס - פרייזען עמפפעהלט

KRAJOWA CENTRALA ŁOŻEK

66 Piotrkowska 66

בעמ.: כ'בארג אויס בעטלעך אויף זומער-וואוינונגען

Dr.

HELLER

ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע

נאווראט 2 טעל. 79-89

נעמט אן ביז 10 פריה און פון 4—8 אווענד. פאר פרויען ספעציעל פון 4—5 נאכמיט. פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med.

Haltrecht

ספעציאל-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס-קראנקהייטען

פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21

נעהמט אן פון 8—11 פריה, 12.30—1.30 מיטאג און פון 5—9 אווענד, זונטאג פון 10—1.

פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע - פרייזען

א פלאץ

צו פערקויפען

אין פאדעמביע, אין צענטרום, שעהנע וואלדיגע געגענד. אפערטע אונטער „פלאץ". 8141

שירמען

מיט פאריזער שרינדען

ווי אויך פערטיגע שייטלען ווערען ערשטקלאסיג און רעיעל אויסגעארבייט

צו ביליגע פרייזען

-- און אנדולאציע --

ביי קערש, סקווערע 15

לינקע אפיצינע. 1-טער שטאק.

אלע דארפען וויסען

אז די פירמע

פערדער זגערזשער 7

לוטאמירסקא 2 און זגערזשער 20

איז די איינציגע קוועלע, וואו מען קריגט אמביליגסטען צו קויפען

דאמען- און מענער-היטען

פון די נייעסטע פאסאנען און מאדערנסטע קאלירען, וואס איז ספעציעל צוגעגרייט געווארען אויף דעם קומענדיגען יום-טוב און גלייכצייטיג ווערט אנגענומען צו איבערפאסאנירן מענער- און דאמען-היטען פון גאר אלט אויף גענצליך ניי און אלעס צו ביליגע פרייזען און רעיעלע בעהאנדלונג. געדענקט די אדרעסען!

יעדער איינציגער

האט זיך איבערציינגט, אז פאר

מעבעל

דיוואנעס, פעלצען, נייה-מאשינען, גארדעראבען אז"וו צאהלט די העכסטע פרייזען

א. ווייצמאן שענקעוויטש 23

טעלעפאן 00-191.

ביי מיר איז שטענדיג פערשידען גענוצטע מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

אן אינטעליגענטע, מיטעליעהריגע

געזונדע פרוי,

גוטע הויז-ווירטשאפטערין, זוכט א פאסטען פון א געזעלשאפט-לייטערין אדער צו דער ווירטשאפט. ס'קאן אויך זיין צו אן איינזאמע פערזאן.

אפערטען אונטער „R.O." אין דער אדמינ. פון „נייעם פאלקסבלאט".

Solidnie i tanie są
Ogrodzenia druciane, plecionki i tkaniny
nabyte w Firmie **R. Jung,**
Łódź, Wólczańska nr. 151
tel. 128-97. Rok zał. 1894.

2293

חדר „תורה ודת"

עם ג"ן=ילדים

פל. וואלנאשטשי (נייע שטאט) 6

איז דאס איינציגע מוסטערהאפטע חדר, וואס עס ווערט אנגעפירט אונטער דער ליישונג פון בעוואוסטע מלמדים און לעהרער פעדאגאגען - ספעציאליסטען.

ס'ווערט געלערנט א"ב, עברי, חומש, רש"י, קריאת התורה, נ"ך, שלחן ערוך, משניות, גמרא, העברעאיש און יודיש און אלעס, וואס א יודיש קינד דארף צו וויסען! ס'ווערען אנגענומען קינדער פון 4 ביז 12 יאהר.

א ספעציעל נאכמיטאג-חדר פאר קינדער וואס לערנען אין פוילישע שולען.

„SANATO"

בירורגיש-וועכנעריז-אנשטאלט

אגראדאווא 10, טעל. 213-57

1-טע און 2-טע קלאס

גינעקאלאגיש-וועכנעריז-אבטיילונג

ד"ר מעד. ש. איינער, ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מעד רייטלער-סוריאנסקא ד"ר מעד. וו. אייכנער

פרייז פון א געבורט

אין 2-טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען

200 זל.

אויפזיכט איבערן קינד ד"ר מעד. י. פאלאסאוו

כירורגישע אפטיילונגען ד"ר מעד. מ. סאנטאר.

Dr. med.

W. Eychner

אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען

וואוינט איצט 4 צעגעלניאנא 4

(נעבען קינא „טשארי") טעל. 134-72

נעהמט אן פון ½2 — 4 און פון 7 — 8 אווענד

ווייכטיג פאר אלע יודען!

דערמיט מאך איך בעקאנט די ג' קונדשאפט פון לאדז און פראווינץ, דאס איך האב ערעפענט א רייך סארטירט געשעפט פון

יודישע לאנגע מלבושים

אין לאדז, אלטשטאט 6, אין הויף

איך בעזיץ שטענדיג אויף לאגער א רייכען אויסוואהל פון פערשידענע בעקענע און זיידענע יובעצעס, שלאפרעק, אלפאגענע, צייגענע, האלב-וואלענע כאלאטלעך ווי אויך זומער- און ווינטער-פאלטענס, געהאקטע אנצעגער, פאר דערוואקסענע און פאר קינדער פון די בעסטע שטאפען. אייגענער ווארשטאט אויפ'ן ארט

אויך גאנצע אויסשטייערס פאר חתנים!

צו ביליגע פרייזען. קומט, איבערציינט אייך, רעיעל און ביליג.

לייב רייגעוויץ, אלטשטאט 6

בעמ.: בעשטעלונגען ווערען אויסגעארבייט אין פערלויף פון 24 שעה.
א ספעציעל-גרויסער אויסוואהל פון עלעגאנטע מארינארקעס.

קומט און איבערציינט אייך!

הורט — דעטייל

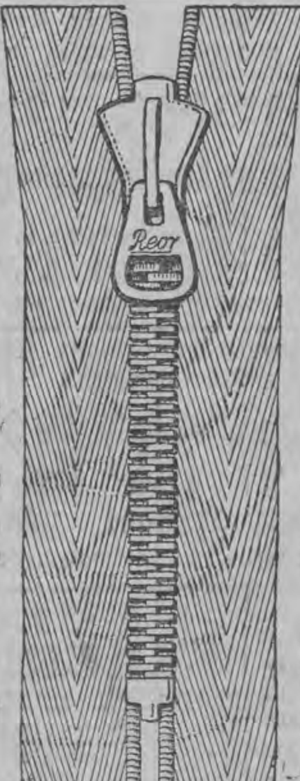

ווייכטיג נייעס

פארסוויטער און טריקאטאזש פאבריקאנטען!

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז אונזערע

רייז-פערשלוסן

זענען נור צו בעקומען ביי אונזער אויסשליסליכען פערטרעטער הורט- גאלאנטעריע- געשעפט

ה. אפפעלבוים

לאדז, פולנאצנא 2

טעלעפאן 142-92

בעמערקונג: אונזערע סחורות זענען איצט נאך מעהר פערפולקאמט און זענען בעסער ווי אויסלענדישע. מיט אכטונג

„REOR"

sp. z ogr. odp. 2125

מערכען-גימנאזיום

— פון —

מאריע האכשטיין

23 וואלטשאנסקא 23

טעלעפאן 214-27.

דאס איינשרייבען פון נייע שילערינס קומט פאר טעגליך (חוץ שבת) פון 9 ביז 14 און פון 17 ביז 19.

1948

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער, ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרוים אזוי ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א קאסער-קאן און עס פאלט אריין אין דעם פיס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנת דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטארבט. ספעציעל גוטע הייל-באנדאזשען אויסגעצייכנט גוט דורך גרויסע פראפעסארען פון מיינע בעהאנדלונג און פון דייטשען פראפעסאר

דאקטאר בראכירורגישער בעזייטיגען זיכער דאס שווערסטען און געפעהרליכסטען ברוך. אויך פאר הויקערס, ליידונגען פון הייל-גארסעטען און פלאטען פאר פערקרומטע פיס און פלאט-פיס, ספעציעלע איינלאגען און די שיף קינסטליכע גומענע פיס און הענד, גומענע זאקען, פאר די גרעסטע קראנקע אדערן. עמפאנגט פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אווענד.

ארטאפעדישע אנשטאלט

Specialist J. RAPAPORT, Ortoped

von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג, דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע איניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד"ר בראנטש, פראפ. ד"ר י. מארישער, פראפ. ד"ר בר. קיעלאנאווסקי און אויך אנדערע.

מיר געהמען אויך אן פערזיכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

דעם ה' ד"ר. י. ראפאפארט, דעם ספעציאליסט פון דער הייל-ארטאפעדיע, וואוינהאפט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10, דאנק איך הערצליך פאר'ן אפראטעווען מיין קינד פון א שווערער פערקריפלונג (פאראליזש פון די פיס) דורכ'ן פערלעגען א ספעציעלען הייל-ארטאפעדישען גארסעט לויט זיין מעטאדע. דאס קינד איז איצט גענצליך געזונד און גלייך.

(—) **Szklarowie.**

כשר! „BAR ROGOŻYKA", Zielona 11 róg Zachodniej Telefon 189-14. כשר!

נאָך אַ גרינדליכען רעמאָנט און פּערגרעסערטען לאָקאַל איז דער רעסטאָראַן ווידער נאָרמאַל טעטיג און עמפּפעהלט צום זומער-סעזאָן די בעוואוסטע געשמאַקע מיטאָגען פון 4 גענג צו 1,50 און 2 זל. מיט געפליגעל. פון 1-טען טשערוויעץ ווערט אַרויסגעגעבען מילכיגע פריהשטיקען און אָווענדברויטען פון 5 גענג צו 1,10 זל. בעמערקונג: צוליב דער בעקוועמליכקייט פון מיינע ג' געסט האָב איך געעפענט אַ צווייטען איינגאַנג פון זאַכאָדניאַ גאַס. ערשטקלאַסיגע בעדינונג. בעזונדערע גאַבינעטען פאַר ווערפען-געסט.

מיט אַכטונג ROGOŻYK

CASINO

היינט און פאָלג. טעג!!!

סקאַנדאַל אין טעאַטער

גרויסער פילם פון אַרטיסטען-לעבען. — אין די הויפּט-ראָלען:

Sally O'Neil, Carmel Myers, Jack Egan

אויסער'ן פּראָגראַם: דער נייעסטער קלאַנג-וואָכען-זשורנאַל, ווי אויך אַ צייכנונגס-גראָטעסק פון פליישער א. ג. „ליציטאַציע".

אָנהויב 6 אַ זייגער נאָכמיטאָג, שבת 4 אַ זייגער נאָכמ., זונטאָג—2 אַ זייגער בייטאָג.

קלאַנג-קינאָ-טעאַטער „CORSO" זשעראָמסקאַ 2/4

היינט און פאָלגענדע טעג! צום ערשטען מאָל אין לאָדז!

„דעזערטיר"

מעכטיגע עראָטישע קרימינאַל-דראַמע אין די הויפּטראָלען די 3 אייראָפּעאישע שטערנס

SUZY VERNON, RUDOLF KLEIN ROGGE i FRANCESKA BERTINI

אויסער'ן פּראָגראַם: אַ פּאַרס און פילם-אַקטואַליטעטן.

אָנהייב 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג. שבת, זונטאָג און יום-טוב 12 אַ זייגער בייטאָג. דער זאַל איז ווענטילירט. פּרייזען פון פּלעצער אויפ'ן 1-טען סעאַנס בעדייטענד פּערקלענערט

1-טער קלאַנג-קינאָ-טעאַטער אין לאָדז SPLENDID

היינט און פאָלגענדע טעג! די פאַסצינירענדע Joan Crawford i Klark Gable אין דער גרויסער דראַמע

אַנשולדיגע זינדיגערין

(Dance, Fools, dance) שגעון פון אַמעריקאַנער מיליאָנערן

אויפ'ן זומער-סעזאָן פּערקלענערטע פּרייזען אָנהייב פון די סעאַנסען 6 נאָכמ. שבת בייטאָג. פּאַסעפּאַרטוס, פרייקאַרטען און הוחה-קופּאָנען אונגילטיג ביז'ן אָפּרופען. דער זאַל איז מעכאַניש ווענטילירט

1-טער קלאַנג-קינאָ-טעאַטער RAKIETA

אין גאָרטען

שענקעוויטשאַ 40 טעל. 141-22

היינט און פאָלג. טעג! — אָנהויב פון — זומער-סעזאָן

צווייי הערצער שלאַגער אין וואַלץ-טאַקט

אין גאָרטען מיט דעם רעוועלאַציאָנס - שלאַגער

אין דער פוילישער ווערסיע. די געבוידע איז געזיכערט אין פאַל פון אומגינסטיגען וועטער.

LIRA

דירעקציע: הערשענבערג

היינט און פאָלגענדע טעג! דער דריטער און ליבלינג פון אַלע פעלקער HARRY PEEL אין זיין נייעסטען סענסאַציאָנעלען פילם, וואָס איבערטרייפט מיט זיין שפּאַנענדער האַנדלונג אַלע ביז-איצטיגע סענסאַציאָנעלע בילדער א. ג.:

„זעקס וואָכען צווישען אַפּאַשען"

2 סעריעס, 16 אַקטען, צוזאַמען דעמאָנסטרירט. אויסער דעם פּראָגראַם: אַמעריקאַנער פאַרס.

דער זאַל איז מעכאַניש ווענטילירט. אָנהייב אין געוועהנליכע טעג 4 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג 12 אַ זייגער בייטאָג.

ווייכטיג פאַר לאָדז און פּראָווינץ!

מצבות פון 30 זל. און

ביז צו די טייערסטע גראַניט-דענקמעלער

פיהר איך אויס ביליג און סאָליד. אויף וואונש בעזוך איך די ג' קונדשאַפט אויך אויף דער פּראָווינץ. קומט און איבערציינגט אייך!

מיט אַכטונג. פירמע „GRANIT"

לאָדז, פּאָמאָרסקאַ 39. 3138

ס'ווערט געזוכט

אַ וואוינונג פון 2 אָדער 3 צימער און קוך

מיט בעקוועמליכקייטען, נישט העכער פאַר'ן 2-טען שטאָק. אָפערטען אונטער „B" אין אַדמיניסטראַציע „נייער פאָלקסבלאַט". 3498

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען

זאַוואַדזקאַ 1.

נאָר פאַר ווענערישע הויט-קראַנקה, און מענער-שוועכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער. קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אורא-לאָגישע און נערווען-קראַנקהייטען. קוואַרץ-לאָמפּ. עלעקטרישער הייל-קאַבינעט ראַסמעטיק.

— טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אָווענד. — פון 11 ביז 12 ביי טאָג און פון 2 ביז 3 נאָכמ. נעמט-אָן אַ פרוי-דאָקטאָר נור קינדער און פרויען זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג. — בעזונדערע וואַרטע-צימער פאַר פרויען. —

וויזיט 3 זל.

Z prawami Gimnazjów Państwowych
Gimnazjum Żeńskie
E. Jaszuńskiej-Zeligmanowej
Południowa 18, tel. 168-82.

די איינשרייבונגען פון די שילערינס אין אַלע קלאַסען נעהמט אָן דער סעקרעטאַריאַט אין די לערן-שעה'ן ווי אויך פון 5—7 אָווענד. די עקזאַמענס לויט אַ לעקציע-סיסטעם הויבען זיך אָן דעם 22 יוני. ביים גימנאַזיום איז אַ פּאַרשולע „Dom milusińskich" פאַר קינדער פון 4 יאָהר אָן.

DYREKCJA.

Dr. med. REICHER

פּאָלודניאָוואַ 28, טעל. 20193

ספּעציאַל-אַרצט פאַר מענער-שוועכע-בעהאַנדלונג צוריקגעקעהרט.

נעהמט אָן פון 8 — 11 פריה און פון 5 — 8 אָווענד זונטאָג און יום-טובים פון 9 — 1 בייטאָג.

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט-קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער-שוועכע

אַנדזשעיאַ 5, טעל. 159-40

נעמט אָן פון 8—11 און פון 5—9 אָוו.

זונטאָג און יום-טוב פון 9—1 פאַרמ.

בעזונדערע וואַרטע-זאַל פאַר פרויען

קליינע אַנאָנסען

פרייז פון אַנ'אַנאָנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

פרייז פון אַנ'אַנאָנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

לאָקאַלען

א הערליכע און רעמאָנטירטע וואוינונג פון 2 שטובען און א קוך מיט בעקוועמליכקייטען, פראָנט, 1-טען שטאָק, פּלאַץ קאָשטשעלני 4. צו ערפאַהרען אויפ'ן אָרט אַ גאַנצען טאָג. 3562

א לאָקאַל אין צענטרום שטאָט פון 6 פענסטער פּאַרטער מיט 2 איינגענג פון זאָפאָרט איבערצוגעבען. ערפאַהרען נאַרוטאָוויטש 7 ביים וועכטער. 3511

א וואוינונג, א לעצט שטיבעל צו פּערדינגען, ס'איז געאייגנעט אויף א פּראַצאָווניע אָדער פאַר אַ יונג פּאָרפאָלק. צו ערפאַהרען שרודמיעסקאַ 4, פראָנט, 3-טער שטאָק, וו. 10. 3530

בעקאַנטמאַכונג אויף פּאָמאָרסקאַ 3, 2-טען שטאָק, 2-טער איינגאַנג, לינקס, וו. 23 איבערצוגעבען אויף לאָזשי אָדער א פּראַצאָווניע, עווענטועל אַ סובלאָקאַטאָר. 3541

אנ'אָרט צו שלאָפען קענען בעקומען פאַר 2 יונגעלייט ביי יאַנקעל וויטקאָווסקי. 3543

איבערצוגעבען זאָפאָרט א קליין געוועלבעל ביליג דירה-געלד 30 זל. א קוואַרטאַל. געאייגנעט אויף וואָס ס'זאָל נישט זיין, גדאַנסקאַ 77. 3545

צו דינגען און פּערדינגען פּערשידענע וואוי-נונגען אין אַלטע און אין נייע הייזער מיט אַלע בעקוועמליכקייטען אויף מאַנאַטליכע דירה-געלד, געוועלבער, געשעפטס- און פאַבריקס-לאָקאַלען. מעב-לירטע צימערן, הייזער, ווילעס, פּלעצער פון פּערשידענע פּרייזען. יעדער קויפט און פּערקויפט. נאָר דורך דער ביוראָ „לאָקום", וואָס ערלעדיגט פּינקטליך און סאָליד. אינפאָרמאַציעס אָהן בעלוינונג, פּיעטריקאָווער 62, פראָנט, 2. שטאָק, טעל. 15-166, טעטיג פון 8 פריה ביז 8 אָווענד.

צו פּערמיטען אַ שטוב אויף א געשעפט פּיעטריקאָווער 19 ביי ש. קאָכען. 3550

אנ'אָרט צו שלאָפען פאַר 2 יונגעלייט אָדער פּריילינס אין א בעזונדער צימער, פראָנט, 1-טער שטאָק, צו ערפאַהרען ווסכאָדניאַ 56, וו. 6. 3546

פּריוואַט פּאָסטענס

איך זוך אַ לערן-יונגעל צו שעלקעס, עווענ-טועל וואָס זאָל נייהען אויף א מאַשין, אָרנער, לאָדז, אַלטשטאָט 13. 3006

קוואַליפיצירטע טריקאָ-נייהערינס און אַ קוואַ-ליפיצירטער לעכער-נייהער, קענען זיך ווענדען קאַמיענאַ 20 וו. 13. 2528

ס'ווערען געזוכט נייהערינס אויף אַרויסצו-געבען ביוסטענהאַלטערס צו נייען. צעגעלניאַנאַ 53 וו. 5. 3511

איך זוך פעהיגע יונגעלייט אַלס געשעפטס-אַגענטען זיי וועלען האָבען א גוט פּערדינסט. צו ערפאַהרען אין אַדמיניסטראַציע. 3519

אנ'אָבערלאָק-נייהער פון די באָדע-קאָסטיומען קען זיך מעלדען פּילסודסקיעגאָ 42 פראָנט 1 שט. וו. 3. 3555

א זאָקען-מאַכער מיט א מאַשין צו לייטערלעך קאָן שוין בעקומען אַרבייט פראַנצישקאַנער 56 ביי זעליג. 3544

ס'איז נויטיג צו דער אַרבייט א מעדעל און א לערן-מעדעל צו 1-טע סאָרט אָבערהעמדער און נאַכט-העמדער. וואָלבאָרסקאַ 7 ווייספאָגעל. 3557

קויף און פּערקויף

צו פּערקויפען א גרויסען אויבסט-גאָרטען אויף פּאָמאָרסקאַ מיט אַ פּלאַץ אויף אַ בוי. צו ער-פאַהרען פּאָמאָרסקאַ 61/63 אין דער פּראַלניע.

בחצי חנם געלעגענהייטליך צו פּערקויפען אַ גוט איינגעפיהרט פאַרבען-געוועלב צוליב אַבריוזע. ס'קען אויך זיין א פונקט אויף אַ מלעטשאַרניע נאַוראָט 63. 3037

אנ'אָבערלאָק-מאַשין זינגער'ס 3 פעדים'דיג אין גוטען צושטאַנד זוך איך צו קויפען. צו ווענ-דען זיך אין אַדמיניסטראַציע. 3502

פּערשידענעס

אכטונג, מאַלערס. אַ גרויסען אויסוואַהל פון שאַבלאָנען מיט האַנד-געמאַהלטע שקיצען. ס'איז אויך נויטיג א לערן-יונגעל. אַל. 1-טער מאי 38 ד. לובעלטשיק. 3553

בקשה גדולה. איך בעט זעהר דעם ערליכען פינדער, וואָס האָט געפינען אויף פּיעטריקאָווער צווישען בענעדיקטאַ א גרעסערע סומע געלד אָפּ-צוגעבען אין רעדאַקציע פון „נייעם פאָלקסבלאַט" פאַר ב. עווענטועל צו ווייסקאָפּ, פּיעטריקאָווער 31 עס איז שווער אויסגעהאָרעוועט געלד און מעהר פערמאָג איך נישט. 2504

קויפט אַ מציאה פאַר איינציגע 1000 זל. צו ליב אָפרייזען אַ מאַבריקעל אין בעטריב, קאַסע קונדשאַפט, וועכענטליך פּערדינסט 200 זלאָטעס. ערפאַהרען נאַוואָמיעסקאַ 6, פּינקעל. 3441

אַנאָנסען-פּרייז: פאַר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאָג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער דריט 8 שפּאַלטען
אין טעקסט—40 „ . . . . . . 60— . . . . 4 „
פאַר אַ מילימעטער-שורה: נאָכ'ן טעקסט—12 „ . . . . . 18— . . . . 8 „
[illegible] 50 [illegible] 100 [illegible] 10 גר. [illegible]

אַבאָנעמענטס-פּרייז: אין לאָדז — 5 זל. אַ חודש מיט צושטעלען אַ היים אויף דער פּראָווינץ 6—[illegible] אַ חודש אין אויסלאַנד — 8 זל.

פאַר'ן אינהאַלט און טערמינען די אַנאָנסען איז דער פערלאַג נישט פאַראַנטוואָרטליך די אַדמיניסטראַציע איז אָפען ביטאָג און ביינאַכט.

Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Braustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kac[illegible]
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.